

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI

SURİYELİ GÖÇMENLERİN KENTLERDE YAŞADIKLARI
EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL SORUNLARIN
ANALİZİ: İZMİT VE GEBZE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İbrahim KELEŞ

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI**

**SURİYELİ GÖÇMENLERİN KENTLERDE YAŞADIKLARI
EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL SORUNLARIN
ANALİZİ: İZMİT VE GEBZE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İbrahim KELEŞ

Doç. Dr. Kemal AYDIN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 07/07/2021-16

KOCAELİ 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	9
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	9
1.1. GÖÇ KAVRAMI	9
1.1.1. Göç'ün Nedenleri	12
1.1.2. Göç'ün Sonuçları	12
1.2.1. Yasalara Uygunluğuna Göre Göç Tipleri	14
1.2.1.1. Yasal Göç	14
1.2.1.2. Yasal Olmayan Göç	14
1.2.2. Konusuna Göre Göç Tipleri	14
1.2.2.1. Emek Göçleri	15
1.2.2.2. Mübadele Göçleri	15
1.2.2.3. Beyin Göçleri	15
1.2.2.4. İşçi Göçleri	16
1.2.3. Süresine Göre Göç Tipleri	17
1.2.3.1. Mevsimsel Göçler	17
1.2.3.2. Sürekli Göçler	17
1.2.4. İsteğe Göre Göç Tipleri	17
1.2.4.1. Zorunlu Göç	18
1.2.4.2. Gönüllü Göçler	18
1.2.5. Sınırlara Göre Göç Tipleri	18
1.2.5.1. İç Göç	18
1.2.5.2. Dış Göç	19
1.3. GÖÇMEN KAVRAMI	19
1.4. MÜLTECİLİK KAVRAMI	20
1.4.1. Mülteci Akımının Sebepleri	22

1.5. SİĞİNMACI KAVRAMI	23
İKİNCİ BÖLÜM.....	25
2. TÜRKİYE’DE KENTLERDE SURİYELİLERİN DURUMU	25
2.1. SURİYE İÇ SAVAŞI VE TÜRKİYE’YE ETKİLERİ.....	25
2.2. SURİYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE’DE HUKUKİ DURUMU	32
2.3. SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK UYGULANAN KENTSEL KAMU POLİTİKALARI	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	40
3. SURİYELİ GÖÇMENLERİN KENTLEŞME SÜRECİNE ETKİLERİ.....	40
3.1. EKONOMİK ETKİLERİ.....	40
3.1.1. Suriyeli Göçmenlerin Düşük Ücretli İş Gücü Kollarında Çalışmalarının Nedenleri.....	41
3.1.2. Çalışma İzni Verilen Suriyeliler.....	42
3.1.3. İşsizlik	43
3.1.4. İstihdam ve İşgücü	45
3.1.5. Küçük ve Orta İşletme Boyutuna Sahip Suriyeli Göçmenler	46
3.1.6. Yoksulluk	47
3.1.7. Suriyeli Göçmenler için Harcanan Kaynaklar ve Kaynak Referanslarını Sağlayan Kuruluşlar	47
3.1.8. Sosyal Uyum Yardımı.....	49
3.2. SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ.....	49
3.2.1. Konut Problemi ve Barınma Sorunu	51
3.2.2. Gecekondulaşma	52
3.2.3. Eğitim Sorunu	53
3.2.4. Uyum Sorunu	54
3.2.5. Eğitim Üzerinde Oluşan Tesirler	58
3.2.6. Sağlık Hizmetleri Açısından Oluşan Tesirler	59
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	61
4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR	61
4.1. ARAŞTIRMA SÜRECİ	61
4.1.1. Veri Toplama	61
4.1.2. Kullanılan Ölçek	62
4.1.3. Veri Analizi.....	63
4.2. BULGULAR.....	64
4.2.1. Demografik Değişkenlerin Tanımsal Analizleri	64

4.2.2. Parametrik Varsayımların İncelenmesi	67
4.2.3. Güvenilirlik Analizi	68
4.2.4. Sosyo-Kültürel Uyum Açısından Elde Edilen Bulgular	69
SONUÇ	78
KAYNAKÇA.....	85
EKLER LİSTESİ	94
EK-1 ANKET FORMU	94

ÖZET

Suriye’de ortaya çıkan iç savaş ve meydana gelen karışıklığın kısa sürede düzelme ihtimali olmamasından dolayı Suriyeliler kendi ülkelerini terk edip komşu ülkelere göç etmeye başladılar. Ciddi boyutlara ulaşan bu göç durumu yakın komşu ülkelerde ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan ciddi olumsuz sonuçlar meydana getirmiştir. Bu göç sonrası göçmenlerin Türkiye’deki topluma uyum sağlamalarında bir takım sorunlar oluşmuştur. Suriyeli göçmenlerin çoğunun geri dönmemesi durumunu göz önünde bulundurursak hem göçmen kişilerin hem de Türk vatandaşları için uyum stratejileri geliştirilmeli ve planlanmalıdır. Yapılan bu çalışmada Suriyeli göçmenlerin kentlerde yaşadıkları ekonomik sosyal ve kültürel sorunların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmada Kocaeli ilinin Gebze ve İzmit ilçeleri baz alınmış ve anket uygulaması yapılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre belirlenen örneklem sayısı ele aldığımız çalışma için 500 olarak belirlenmiştir. Ele alınan ana kütle, Kocaeli’nin 392945 nüfuslu Gebze ve 365893 nüfuslu İzmit ilçelerinde ikamet eden toplam 21000 Suriyeli göçmen oluşmaktadır. Belirlenen örnekleme göre anket uygulamasınının 260’ı Gebze ve kalan 240’ı ise İzmit ilçelerinde ikamet eden Suriyeli sığınmacılara 01.11.2020 ile 24.12.2020 tarihleri arasında yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda Türkçe bilme durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında, çalışılan konum ile sosyo-kültürel uyum arasında ve gelir düzeyi ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre Türkçe bilme durumu, çalışılan konum ve gelir düzeyleri göçmen bireylerin Gebze ve İzmit ilçelerinde ki toplum ile sosyo-kültürel uyumunu etkilediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Kentleşme, Uyum, Suriyeliler.

ABSTRACT

Due to the fact that the Civil War and the confusion that began in Syria are unlikely to improve soon, Syrians have left their home countries and started migrating to neighboring countries. This migration situation, which has reached serious dimensions, has had serious negative economic and socio-cultural consequences in the neighboring countries. After this migration, a number of problems arose in the adaptation of immigrants to society in Turkey. Given the fact that most Syrian migrants do not return, adaptation strategies should be developed and planned for both migrants and Turkish citizens. The aim of this study is to examine the economic, social and cultural problems that Syrian migrants experience in cities. In the study carried out for this purpose, Gebze and Izmit districts of Kocaeli province were based and the survey application was made. The number of samples determined according to the simple random sampling method was determined as 500 for the study we considered. The main mass under consideration consists of 21000 Syrian immigrants residing in Gebze with a population of 392945 and Izmit with a population of 365 893 in Kocaeli. According to the determined sample, 260 of the survey applications were conducted between 01.11.2020 and 24.12.2020 for Syrian asylum seekers residing in Gebze and the remaining 240 in Izmit districts.

As a result of the analysis, it was concluded that there was a significant difference on average between the level of Turkish knowledge and socio-cultural adaptation, between the position of work and socio-cultural adaptation, and between the level of income and socio-cultural adaptation. According to these results, it can be said that the level of knowledge of Turkish, the position of works, and the level of income affect the socio-cultural harmony of immigrant individuals with society in the districts of Gebze and Izmit.

Key Words: Immigrants, Urbanization, Integration, Syrians.

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
AFAD:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GİGM:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IMF:	Uluslararası Para Fonu
IMPR:	International Middle East Peace Research Center
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
ORSAM:	Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SUY:	Sosyal Uyum Yardımı
TEPAV:	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TL:	Türk Lirası
TOBB:	Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği
TOKİ:	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
UAÖ:	Uluslararası Af Örgütü
UNHCR:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vb.:	ve benzeri
vd.:	ve diğerleri
WFP:	Dünya Gıda Programı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’de Suriyelilerin Barınma Merkezleri ve Araçları.....	29
Tablo 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	31
Tablo 3. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.....	36
Tablo 4. Suriyeli Mültecilere Sunulan Eğitim Hizmetleri.....	58
Tablo 5. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	64
Tablo 6. Normallik Testi Sonuçları.....	67
Tablo 7. Levene Testi Sonuçları.....	67
Tablo 8. Çarpıklık ve Basıklık Sonuçları.....	68
Tablo 9. Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 10. Cinsiyet Değişkeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları.....	69
Tablo 11. Medeni Durum Değişkeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları.....	69
Tablo 12. Türkçe Bilme Durumu ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları.....	70
Tablo 13. Şahsi Araçlarının Olma ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları.....	70
Tablo 14. Yaş ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	71
Tablo 15. Eğitim Durumu ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	71
Tablo 16. Barınılan Yer ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	72
Tablo 17. Yaşanılan İl Tercih Nedeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	72
Tablo 18. Kocaeli’ne Geliş Nedeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	73
Tablo 19. Ailede Yaşayan Kişi Sayısı ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	73
Tablo 20. Ailede Çalışan Kişi Sayısı ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	74
Tablo 21. Ailede Okula Giden Kişi Sayısı ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	74
Tablo 22. Çalışılan Konum ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	75

Tablo 23. Tukey Testi Sonuçları.....	75
Tablo 24. Gelir Düzeyi ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları.....	76
Tablo 25. Tukey Testi Sonuçları.....	76

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....27

Grafik 2. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler.....28

GİRİŞ

Göç, insanlık tarihi kadar eskilere dayanan, insanlığın ve yaşayan her canlının var olduğu çağlar boyu sürecelecek geçici ve sürekli insan hareketliliğidir. Göç yeni bir olgu olarak düşünülse de insanoğlu var olduğu sürece varlık göstermiş ve varlık göstermeye devam edecek olan kadim bir hakikattir. Göç, dünya tarihinin başlangıç tarihinden günümüze kadar devam eden bir süreç olarak zaman içinde değişim göstermiş olsa da sürekli devam etmiştir. İnsanlar, tarih boyunca daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek için göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bu göç hareketleri sonucu yeni yaşam alanları keşfedilmiştir. Sınırları aşan göç hareketleri eski tarihlere kadar dayansa da tüm zamanlarda bugünkü kadar yoğun ve zorlu bir şekilde gerçekleşmemiştir. Son yıllarda dünyanın birçok yerinde meydana gelen savaşlar, iç çatışmalar, doğal afetler, dini-mezhepsel olaylar ya da politik olaylar nedeniyle ortaya çıkan göç hareketleri farklı din, sosyo-kültürel ve dile sahip bireyleri aynı topraklar üzerinde bir araya getirmiştir. Toplumların sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel yapılarını ve dünyanın bugünkü demografik dağılımını şekillendirmiştir.

İnsanların yaşadığı hayatı bırakıp bilinmedik bir hayata geçiş yapması sonucunda göçmenler yeni iş, yeni ev, yeni kültürler, yeni insanlar gibi birçok yenilikle karşı karşıya kalacaktır. Bununla birlikte göç eden kişilerde bulunduğu ortamdan çekinme, uzak durma, güven duyamama gibi bir takım sorunlar görülmektedir. Bireyler sosyal kimliklerini kaybederek yeni kimlik arayışına girmek zorunda kalmaktadır. Fakat göçmenlerin çoğu bunu başaramamakta ve bu psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Balcıoğlu, 2007: s. 70).

Suriye’de 15.03.2011’de meydana gelen hükümet karşıtı gösteriler kısa sürede ülkenin büyük kesiminde çatışmalara neden olmuş, gerek rejim güçleriyle muhalefet arasında gerekse de çeşitli silahlı gruplar arasındaki çatışmalar ülke geneline yayılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin, İran, İsrail, Suudi Arabistan Suriye’nin iç meselesine müdahil olmuş, iç karışıklarının artmasına neden olmuşlardır. Suriye halkı komşu ülkeler başta olmak üzere Avrupa ve Asya ülkelerine sığınmak zorunda kalmışlardır. The office of the United Nations High Commissioner for Refugees Suriye’de meydana gelen kitlesel göçlerle ilgili son

zamanlarda görülen en büyük göç hareketi olarak kabul etmiştir (UNHCR, 2019). UNICEF (2019) tarafından hazırlanan rapora göre, Suriye’de 2011 sonrası dönemde altı milyon Suriyeli çocuğun etkilendiğini dile getirmiştir. Rapora göre sekiz milyon Suriyeli bireyin başka ülkeleri göç ettiği ve göç eden bu kitlenin yarısını çocukların oluşturduğu bilgisi yer almaktadır.

Ülkemize göç eden Suriyeli sığınmacıların ilk aşamada sadece sınır illerde ve kamplarda yaşam sürdürdükleri fakat iç savaşın bitmemesi ve kamp miktarının yeterli olmaması sebebiyle kamp dışına yerleştikleri görülmektedir. Ülkede bulunan Suriyelilerin gün geçtikçe arttığı ve ilerleyen zamanlarda da iç savaş bitse dahi bir kısmının ülkelerine dönüş yapmayacakları düşünülmektedir (Sirkeci, 2017: s. 21-40). Bu durumda hem Türkler hem de Suriyeliler sosyal uyum politikalarının planlamasını ve uygulanmasını yapmak durumundadırlar (Orhan, 2014: s. 16).

Kampların dışında hayatlarını devam ettiren Suriyeli sığınmacılar için birleşme olarak da adlandırılan toplumsal kabul ve uyum süreci hayat kurma bakımından oldukça önemli bir durumdur. Suriyeli sığınmacılardan dolayı toplumumuzda çok eşlilik ortaya çıkmış ve buna dayalı şekilde boşanmalar artmıştır. Kadın ve çocuk istismarı, çarpık kentleşme vb. sorunlar zamanla çoğalmıştır. Suriyeli sığınmacı sayısı fazla olan illerde sığınmacıların demografik yapıyı farklılaştırmaları en önemli toplumsal etkiler arasındadır. Bu durum bazen mezhep sorunlarına bazen de var olan gerginliklerin artmasını sebep olabilmektedir (Sağsen, 2011: s. 24).

Türkiye’ye gelen Suriyeli bireylerin sayısı 2011 yılından sonra kitlesel göçlerle birlikte artmıştır. Şu an dünyada en fazla Suriye kökenli vatandaşı kabul eden ülke Türkiye’dir. Türkiye’de kayıtlı yaklaşık dört milyon Suriyeli birey yaşamaktadır. Sayının bu denli yüksek olmasıyla birlikte birçok sorun ortaya çıkmıştır. Başta sınır şehirler olmak üzere birçok yerde kurulan çadır kentler ve kamplar yetersiz kalmış, alt yapı, sağlık ve eğitim sorunların büyümesiyle Suriyeli bireyler büyük kentlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu Türkiye’nin farklı bölgelerine göç etmişlerdir. Bu durum Türkiye halkı için, insani yardım alanından çıkarak toplumsal, kültürel, sosyal ve ekonomik etkileri olumlu/olumsuz birçok yönden etkilemiştir.

Yapılan bu çalışmada Suriyeli göçmenlerin kentlerde yaşadıkları ekonomik sosyal ve kültürel sorunların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmada Kocaeli ilinin Gebze ve İzmit ilçeleri baz alınmış ve anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anketlerle aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır;

- Cinsiyete göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Medeni duruma göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Türkçe bilme durumuna göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Şahsi araçlarının olma durumuna göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Yaşa göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Eğitim durumuna göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Barınılan yere göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Yaşanılan il tercih nedenine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Gebze ve İzmit'e geliş nedenine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Ailede yaşıyan kişi sayısına göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Ailede çalışan kişi sayısına göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Ailede okula giden kişi sayısına göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Çalışılan konuma göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

- Gelir düzeyine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık var mıdır?

Çalışmanın amacı doğrultusunda incelenmesi planlanan hipotezler aşağıdaki gibidir;

H_{1A}: Cinsiyete göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1B}: Medeni duruma göre değişkenine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1C}: Türkçe bilme durumuna göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1D}: Şahsi araçlarının olma durumuna göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1E}: Yaşa göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1F}: Eğitim durumuna göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1G}: Barınılan yere göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1H}: Yaşanılan il tercih nedenine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1I}: Gebze ve İzmit'e geliş nedenine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1J}: Ailede yaşayan kişi sayısına göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1K}: Ailede çalışan kişi sayısına göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1L}: Ailede okula giden kişi sayısına göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1M}: Çalışılan konuma göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

H_{1N}: Gelir düzeyine göre sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık vardır.

Türkiye'deki Suriyeli sayısı oldukça fazladır. Birçok şehirde Suriyeli mahallelerine bile rastlamak mümkündür. Yapılan bu araştırmada Suriyeli göçmenlerin kentlerde yaşadıkları ekonomik sosyal ve kültürel sorunların incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Kocaeli ilinin Gebze ve İzmit ilçelerinde yaşayan Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlama süreci, bu süreçte yaşadıkları ekonomik sosyal ve kültürel sorunların incelenmesi için Suriyelilerle

anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmanın, Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları ekonomik sosyal ve kültürel sorunların tespit edilmesi ve yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önemli olacağı düşünülmüştür.

Suriyeli mültecilerin ekonomik ve sosyal etkilerini inceleyen çalışmalar incelendiğinde, Doğan (2015) çalışmasında televizyon haberlerinin nefret söylemini artırıp artırmadığını incelemiş ve bu haberlerin nefret söylemini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2017) çalışmasında yerel halkın Suriyelilere bakışını incelemiş, Suriyeli nüfusunun sürekli artması ve ortaya çıkardığı ekonomik toplumsal etkilerden dolayı halkın bakış açısını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Suriyelilerin sosyal hayata etkilerinin incelendiği başka bir çalışmada Karşlı (2018), Antakya'daki toplumsal hayata etkilerini araştırmıştır. Apak (2014) çalışmasında Suriyeli mültecilerin uyumu ve gelecek beklentilerini ele almış, mültecilerin kente uyumu ve demografik özelliklerini araştırmıştır.

Barınma sorunları üzerine yapılan Dokuyucu (2018) çalışması, Kilis ilinde yapılmış, Suriyelilerin genellikle alt gelir grubunun yaşadığı yerleri mesken edindikleri ve evlerin fiziki şartlarının çok kötü olduğu vurgulanmıştır. Suriyeli mültecilerin yaşadıkları evlerde ortalama 6-20 arası bireyin bulunduğu ifade edilmiştir. Suriyeli ve yerel halkın karşılaşmaları konulu çalışmasında Çatak (2018), göçmenlerin günlük yaşamlarını ve güvenlik endişelerini incelemiş, yerel halkın bazen anlayışlı bazen de önyargılı davrandığını ifade etmiştir.

Suriye'de meydana gelen olaylar sonucunda Türkiye'ye ilk sığınmacı kitlesi 2011'de gelmiş ve bu tarihten sonra sığınmacı sayısı günden güne artmaktadır (AFAD, 2013: s. 52). 2014 yılında, Suriye'de 9 milyondan fazla bireyin meydana gelen krizden etkilendiği ve 5 milyondan daha fazla bireyin de ikamet ettikleri yerlerden ayrılarak öncelikle Türkiye olmak üzere farklı Avrupa ülkelerine göç ettikleri görülmüştür. Geçici koruma statüsünde olan sığınmacıların önemli bir bölümü yakın komşu ülkelerden olan Türkiye, Irak, Mısır ve Lübnan gibi ülkelere göç etmiştir. Sığınmacıların sayısının artarak, önemli bir boyuta ulaşan bu göç durumu, karışıklıklarla ve barış ihtimalinin tükenmesiyle birlikte yakın komşu ülkelerde de ortaya çıkan etkiler sayesinde geniş bir hal almıştır. Yapılan bu çalışma

Kocaeli ilinin Gebze ve İzmit ilçelerinde yaşamakta olan Suriyeli göçmenlerin anket sorularına vermiş oldukları yanıtlarla sınırlandırılmıştır. Sosyal uyum ölçeği kullanılarak oluşturulan bu çalışmada katılımcıların Türkiye'ye göçleri sonrasında ne zamandan beri Türkiye'de olduklarına dair ölçek soru bulunmadığı için çalışmada bu verilere yer verilmemiştir. Ancak katılımcıların uyum süreçlerinde Türkiye'de geçirdikleri vakitlerin ortama ve topluma alışması açısından önemli olduğu aşikârdır. Göç sürecinin başlarında olan bir bireyle, uzun yıllardır o ülkede bulunan bir bireyin aynı uyum aşamasında olduklarını söylemek yanıltıcı olacaktır. Bu bağlamda kullandığımız ölçekte bu verilere ait soru bulunmadığından çalışmamızda ülkede geçirilen süre kapsam dışı bırakılmıştır. Yine bu çalışmanın araştırma kısmı için kullanılan sosyal uyum ölçeğinde hanedeki kişi sayısı ve hanenin gelir durumuna yönelik sorulara yer verilmiş ancak hanedeki kişi sayısının ne kadarı çalışabilir nüfus ve ne kadarının çalışmayan çocuk, engelli ya da yaşlı nüfus olduğuna dair soru sorulmamıştır. Dolayısıyla kazanılan geliri hanedeki kaç kişinin kazandığı ve kazanılan bu gelir kaç kişi için ne kadar harcandığı bilinemediğinden ötürü hanedeki kişi sayısı ve hanenin gelir durumu arasındaki ilişki ölçülememiştir. Alt ölçeklerin olmamasından dolayı bu ilişkinin ölçülememiş olması çalışmayı kısmen sınırlandıran etmenlerden biri olmuştur.

Bu çalışma, durum tespitine yönelik nicel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak ise katılımcıların tutumları hakkında veri sağlama özelliğine sahip araştırma tekniklerinden biri olan anket tercih edilmiştir.

Bu çalışma için ele alınan ana kütle, Kocaeli'nin 392945 nüfuslu Gebze ve 365893 nüfuslu İzmit ilçelerinde ikamet eden toplam 21000 Suriyeli göçmen oluşmaktadır. Bu bağlamda araştırmayı Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Ana kütle için hepsine ulaşmak zor olacağı için zaman kaybı ve maliyet gibi sorunlar olacağından örneklem alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre belirlenen örneklem sayısı ele aldığımız çalışma için 500 olarak belirlenmiştir. Belirlenen örnekleme göre anket uygulamasının 260'ı Gebze ve kalan 240'ı ise İzmit ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Kocaeli'nin Gebze ve İzmit ilçelerinde ikamet eden Suriyeli göçmenlere 01.11.2020 ile 24.12.2020 tarihleri arasında anket uygulaması yapılmıştır.

Çalışmada Suriyeli göçmenlerin kentlerde yaşadıkları ekonomik ve sosyal kültürel sorunların analiz edilmesi amaçlanmış hedef şehir olarak “Kocaeli’nin Gebze ve İzmit ilçeleri” seçilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve ele alınmıştır. İkinci bölümde Türkiye’de kentlerde yaşayan Suriyeli göçmenler konu edinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Suriyeli göçmenlerin kentleşme sürecine etkilerine değinilmiş olup dördüncü bölümde sırası ile araştırma ve bulgular incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GÖÇ KAVRAMI

Göç kavramı, “toplumsal ve iktisadi farklılıklara dayalı şekilde meydana geldiğinden bir sonuçtur ve toplumsal, iktisadi farklılıklara katkıda bulunmasından dolayı da bir sebeptir” (Şen, 2014: s. 232). Göç, uluslararası bir sınırın dışına çıkmak veya bir devlette yer değiştirmektir. Süresi, yapısı ve sebebi ne olursa olsun bireylerin yer değiştirdiği nüfus davranışlarıdır. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu insan tarafından meydana getirilen felaketlerle doğal afetler neticesinde zorunlu şekilde de gerçekleşebilmektedir. Bireylerin daha iyi bir hayat sürmesi ümidiyle gönüllü ya da bireysel olarak grupların hareketiyle meydana gelmektedir. Göçün esas sebebi; kişilerin ya da toplulukların daha iyi bir hayat şartlarına ulaşma arzusudur ve hatta kendilerine daha iyi bir gelecek kurabilme çabasıdır. İnsanlık tarihine derinden etki eden göç vakalarının esas sebebinin, ilk seneler, kişilerin hayatta kalabilmelerini sağlamak için gayret gösterdikleri tarım ve hayvancılık açısından daha elverişli yerlerde hayatlarını devam ettirebilme isteğidir (Demirhan ve Aslan, 2015: s. 24).

Göç kavramı, kelime anlamı olarak toplumsal, ekonomik, politik nedenle kişilerin ya da toplumların bir ülkeden diğer bir ülkeye, bir yerden farklı bir yere gitme, hicret olarak açıklanmaktadır. Tümertekin ve Özgüç’e göre (2004: s. 236) göç ise, idari bir kısıt içinde kişinin oturma yerini değiştirmesidir. Bir başka anlamda göç, Castles (2004: s. 125) tarafından tanımlanmış ve belli bir süreliğine idari ve siyasi sınırların aşılması olarak ifade edilmiştir. İlk olarak keşif amacıyla M.Ö 60.000 yılından bu yana farklı nedenlerle çeşitli coğrafya ve kıtalara göç hareketleri mevcuttur. Bu yüzden göç, insanlık geçmişi ile özdeşleşen ekonomik, politik, sosyolojik ve psikolojik konulara sahip bir olgu durumunu almıştır (Yalçın, 2004: s.

3). Böylelikle göç kavramı yalnızca kişilerin fiziki anlamda yer değiştirmeleri olarak tanımlanmayıp bilinen bir kültür alanından bilinmeyen bir kültür alanına geçiş olarak da ifade edilmektedir.

Göç, her zaman disiplinler arası çalışmaların önemli bir konusu olmakla birlikte, bilhassa insanların göç etme durumlarına neden olan faktörler tarih açısından bulunulan koşullara göre değişiklik yaratmaktadır. İnsanların varoluşundan bu yana ilk süreçte barınma ve temel beslenme gereksinimini gidermek amacıyla yapılan göç, avcı-toplayıcı toplumların meydana gelmesi ile hayvanların besin kaynaklarına olan gereksinimden hareketle yönünü farklılaştırmıştır. İnsanların nüfusunun giderek artış göstermesi, farklı kültürlerin meydana gelmesi ve bu nedenlerle giderek yeterli olmayan kıt kaynaklara erişmek güç olduğu için, göç kavramı zor bir olgu haline gelmiştir. Bunlardan hareketle bu tarihsel süreçte oluşan göç, bugün küreselleşme, politik krizler, savaşlar, emek arayışı gibi çoğu problem nedeniyle meydana gelmektedir. Neticede insanlar bazen çalışmak, iş bulmak ve daha iyi bir yaşam sürmek için doğup, büyüdüleri bölgeden ayrılırken bazen de savaş, baskı, sürgün, doğal afet gibi nedenlerle göç etmek zorunda kalmaktadır.

Göç kavramının literatürde birden çok tanımı vardır ve bu tanımlar farklı anlamlar içermektedir. Bunlardan bazıları ile göçün kavramsal tanımı ve toplumlardaki anlamı hakkında genel kavramsal bir çerçeve çizilebilmektedir. Avrupa ülkelerinden en fazla göç alan Almanya göçü, ilgili Federal Almanya İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç ve Mülteci Dairesi tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Göç, insanların veya toplulukların bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına gönüllü veya zorunlu olarak süreli/süresiz yer değiştirmesidir”* (Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge; 2019, “Migrationsbericht”).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) göç terimi ile ilgili: *“Ulusal veya uluslararası alanlar içerisinde sosyal, kültürel, güvenlik veya ekonomik gibi nedenlerle toplu veya bireysel olarak yapılan nüfus hareketleridir”* (www.unesco.org, 2020). Uluslararası Göç Örgütü'nün hazırlamış olduğu Göç Terimleri Sözlüğü'nde göç (migration) ile ilgili, uzun veya kısa süreli, insanların

yaşadığı bölgenin yerini değiştirmek koşulu ile bireysel veya kitlesel olarak devlet içinde başka bir şehre veya sınırı geçerek başka bir devlete gitme hareketi olarak ifade edilmiştir. Göç, bireyin yer değiştirmesi uzun veya kısa süreli fark etmeksizin ve nedeni ne olursa olsun yaşadığı yeri bırakıp (gönüllü veya zorunlu) başka yere gitmesidir. United Nations Office of Disaster Risk Reduction göre ise göçün ne olduğundan ziyade bireylerin göç etme durumları hakkında bilgi vermektedir; insanların göç etmeye kısmen gönüllü olduğunu ve göç etmelerinde zorunlu tercihler olduğunu dile getirmiştir (UNISDR, 2018: s. 61-62). Bu sayede insanların göç tercihlerinin gönüllü ve zorunlu hallerde gerçekleşebildiği sağlanmasına ulaşılabilmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca göç, toplumların kültürel yapılarını ve en önemlisi toplumsal demografilerini derinden etkilemiştir. İnsanların, tarihin her döneminde zorunlu/gönüllü olarak yeni yerleşim birimlerinde yaşamak için başvurdukları; insanlık kadar eski ve günümüzde de hala işlev olan oldukça önemli bir yoldur. Göç, toplumun; kültür, sosyal, ekonomik ve siyasi yönünün çok çeşitli olmasından dolayı multidisipliner bilimlerden tarafından incelenen dinamik konuları arasında yer almaktadır (Treibel, 2015: s. 17).

Kane 1995 yılında ele almış olduğu “*Leaving Home*” çalışmasında göçü bir değişim olarak ele almış ve göçmenlerin bir yerden başka bir yerleşim alanına göç etmesiyle birlikte birçok değişikliği de kendisiyle getirdiğini dile getirmiştir. Göçü ne olumlu bir durum olarak kabul eder ne de olumsuzluk doğuran yönleriyle yorumlamıştır.

Görülebileceği üzere göç kavramı tek bir tanım içerisine alınamayacak kadar geniş bir boyuttadır. Göç olgusunun genelgeçer, evrensel nitelikte tek tanımı yapılamamıştır. Özetle bu tanımların ortak noktası, bireylerin kendi yaşadığı topraklardan zorunlu/gönüllü olarak başka topraklara göç ederek, yeni yaşam yerlerinde hayatlarını devam ettirmesidir. Göç kavramı ile ilgili ortak bulgu, göçmenlerin yerlerini değiştirerek hayat standartlarını iyileştirmek veya zorunlu durumlardan ötürü yaşamlarını devam ettirebilmek için yeni yerlere, sınırları aşarak ya da sınırlar içinde kalarak yer değiştirmesidir (Faist, 2000: s. 30).

1.1.1. Göç'ün Nedenleri

Göçün toplumların yaşadıkları dönüşümlere paralel şekilde meydana geldiği ifade edilmektedir. Göçlerin en belirleyici tarafı, toplumların endüstrileşmesine dayalı şekilde kırsal kesimden kentlere doğru gerçekleştirilen göçtür. Teknolojinin ilerlemesiyle beraber tarımda makineleşme artmıştır ve bundan dolayı tarım alanında çalışmakta olan pek çok birey işsizlikle karşılaşarak göç etmiştir. Göç işsizlik, ekonomik büyüme, enflasyon gibi makroekonomik göstergelerden etkilenmektedir. İş bulmayı arzu edenler daha iyi bir iş, göçebe bireyler daha iyi yiyecek ve barınma şartları nedeniyle göç etmekte, hayat standartlarını arttırmak göç için en net neden oluşturmaktadır (Çakı, 2018: s. 12). Göçlerin sebepleri içinde savaşlar, doğal afetler, devlet tarafından gerçekleştirilen zorunlu göçler ve mekânsal değişimler de bulunmaktadır (Boyras, 2015: s. 37).

Göçün nedeni olarak sayılan diğer bir etkense, gelir dağılımında görülen adaletsizlik neticesinde artan açlık ve yoksulluk düzeyinin daha da artmasıdır. Yeterli geliri bulunmayan kişilerin köyden kasabalara göçerek, burada iş bulamadıkları durumda göç yerleri kademeli şekilde şehirler, büyükşehirler ve yurt dışı olarak farklılaşmaktadır. Başka bir faktörse savaş ve terör olaylarıdır. Savaşlarda taraf olmamalarına rağmen sivil kişilere yönelik gerçekleştirilen fiziki saldırılar, katliamlar ve kullanılan ağır kimyasal silahlar bu bireylerin yer aldıkları yerden ayrılarak güvenli alanlara göç etmelerine sebep olmaktadır. Arap Baharı şeklinde ifade edilen süreçte 2011'de Suriye'de başlayan olaylar sonucunda insanların geneli göç etmek zorunda kalmıştır (Çakı, 2018: s. 12-13; Koçak ve Terzi, 2012: s. 165).

1.1.2. Göç'ün Sonuçları

Göçmenlerin göç ettikleri yer hakkında gerçekleştirdikleri ilk hareket, oldukları yerde iş bulmak ve yaşamlarını sağlamaktır. Ancak göç eden bireylerin genelinin niteliksiz olmaları sebebiyle işe girmeleri zor olmaktadır. Göç neticesinde bireylerin yaşayacakları yerler noktasında eksik olan konut yoksunluğu sebebiyle meydana gelen gecekondu problemleri, göç edilen yerlerde bulunan mahalli hizmetlerin yetersiz olması ve muhtemel gereksinimleri gerçekleştirememesi nedeniyle meydana

gelen diğerk problemler, gizli işsizlik vb. olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Çakı, 2018: s. 12-13).

Göçün ortaya çıkardığı sonuçlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- Eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri ve alt yapı hizmetlerinde eksikliklerin olması,
- Gecekondulaşma ve çarpık kentleşmenin olması,
- Nüfus dağılımında orantısızlığın meydana gelmesi,
- Göç edilen yerdeki nüfusun hızlı artışı ile beraber göç veren yerde nüfusunda azalması ve göç neticesinde kültürel alanda anlaşmazlıkların olmasıdır (Koçak ve Terzi, 2012: s. 168).

2010'lu senelerin başında Suriye'de meydana gelen iç savaşın yol açtığı göç, Türkiye'ye de etki etmiştir. Suriye'de meydana gelen iç savaştan kaçarak Türkiye'ye göç edenlerin bir kısmı kontrollü yığınlar şeklinde planlı ama geçici konaklama merkezlerinde barındırılırken, göç edenlerin önemli bir kısmıysa kontrolsüz yığınlar şeklinde ülkeye dağılmışlardır. Merkezi yönetimin, dolaylı şekilde esasında topluluğun, yükünü çoğaltan bu kitlesel göçün maliyet hesabında genellikle kontrollü yığınlar amacıyla gerçekleştirilen harcamalar göz önünde bulundurulurken, yerel yönetimlerle mukimlerin yükünü fazlalaştıran kontrolsüz yığınlar bu hesaba eklenememiştir. Göçenler arasında kadın ve çocukların oranındaki yükseklik, sosyal hayatta yeni durum ve problemlerin meydana gelmesine yol açmıştır (Ekici ve Tuncel, 2015: s. 18).

1.2. GÖÇ TÜRLERİ

1.2.1. Yasalara Uygunluğuna Göre Göç Tipleri

Bu bölümde yasalara uygun olup olmamasına göre göç tipleri iki başlıkta ele alınmıştır. Bunlar yasal göç ve yasal olmayan göçler şeklindedir.

1.2.1.1.Yasal Göç

Kişilerin kendi ülkeleri dışındaki herhangi bir ülkede, kendi ülkelerinin, topraklarından transit geçiş yaptıkları ülkenin ve gittikleri ülkenin yasal prosedürü çerçevesinde kısa süreli veya sürekli konaklaması durumudur (Çağlar, 2018: s. 35).

Kendi ülkesinden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak yasal kanallar kullanılarak insanların ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleridir. Yasal olarak ülkeye giriş yapan göçmenler, geçerli bir göçmen vizesine ve uygun belgelere sahiptir (Barışık, 2020: s. 4).

1.2.1.2. Yasal Olmayan Göç

Hedef ülkeler için ülkelerine yasa dışı yollardan gelen veya yasal yollarla gelip yasal çıkış süreleri içerisinde çıkış yapmayan kişileri kapsarken; kaynak ülke için ülkesini terk ederken gerekli prosedürlere uymadan ülke sınırlarını geçen kişileri içerir (Çağlar, 2018: s. 35).

1.2.2. Konusuna Göre Göç Tipleri

Bu bölümde konusuna göre göç türleri işçi göçleri, mübadele göçleri, beyin göçleri ve emek göçleri olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir.

1.2.2.1. Emek Göçleri

Emeğin, sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı dış göç veya iç göç yoluyla yer değiştirmesi emek göçü olarak nitelendirilmektedir. Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kısmı yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bundan dolayı insanlar doğdukları ve yaşadıkları yerlerden göç etmektedirler ve yerli işçiler mesleki hiyerarşi bakımından da daha üst basamaklara tırmanmak istemektedirler. Yerli işçinin yükselme talebini karşılayabilmek için, en alt basamakta statü ve itibar kaygısı bulunmayan yalnızca para kazanmak isteyen bir iş gücü bulundurmamak bu sorunu kısmen de olsa çözmektedir (Yıldırımoglu, 2005).

1.2.2.2. Mübadele Göçleri

Kelime anlamı “değişim” olan mübadele, iki ülkenin kendi aralarında protokol vasıtasıyla anlaşarak kendi vatandaşlarını karşılıklı olarak değiştirdikleri zorunlu nüfus hareketidir. Mübadele, savaş sonrası ortaya çıkan yeni sınırlar neticesiyle başka bir ülkenin eline geçen topraklarda kalan nüfusun, ana ülkeyle bağlarının kopmaması için başvurulan bir yöntemdir (Taş, 2019: s. 30).

İlk mübadele anlaşması Osmanlı Devleti ile Bulgar Krallığı arasında Balkan savaşlarındaki neticeden ötürü gerçekleşmiştir. Bu anlaşmadan sonra Müslümanlar ve Bulgarlar malları ile birlikte göç etmiştir. İkinci olarak gerçekleşen mübadele Osmanlı ile Yunanistan arasında gerçekleşmiştir. Yine bu mübadele sonucunda da Müslümanlar ve Rumlar arasında yer değişimi gerçekleşmiştir. Bu tarz nüfus hareketleri beraberinde o ülkelerde ekonomik ve sosyal olarak birçok problemi de meydana getirmiştir. (Sepetçioğlu, 2014: s. 54).

1.2.2.3. Beyin Göçleri

Beyin göçü, iyi eğitim görmüş, düşünen, üreten, kalifiye iş gücünün araştırma yapmak veya çalışmak amacıyla en verimli oldukları dönemde kendi ülkesini terk edip bir başka ülkeye yerleşip geri dönmek istememeleri durumudur. Göç sürecinin göç gönderen ülkeye etkisi 3 temel kanal yoluyla olmaktadır. Bu kanallar 3R olarak

olarak adlandırılmakta olup bunlar; yurt dışı istihdam imkânları sayesinde işsizlerin işe alınabilmesi (recruitment), İşçi havaleleri (remittances) ve işçilerin geri dönüşleri (returns) şeklindedir. Uluslararası göçten beklenen en önemli yararlarından birisi göç eden vasıflı işçilerin kazandıkları deneyimlerle ülkeye geri dönerek gelişme sürecini hızlandırmalarıdır. Buna karşın göçmenlerin geri dönmeyerek gelişmiş ülkeye yerleşmesi, yetişmiş insan gücünün bedava ihracı olup, uluslararası göçün en önemli maliyetidir (Bakırtaş ve Kandemir, 2010: s. 962).

Son yıllarda gerçekleşen göçler arasında beyin göçü en fazla artışın olduğu göç tiplerindedir. Göç veren ülkelerde yaşam koşullarının zor olması, siyasi istikrarsızlığın olması, baskı ve zulmün yaygınlaşması, ücretlerdeki adaletsizlikler göçe zorlayan itici faktörlerdir. Gelişmiş ülkelerde ise hayat standartlarının daha yüksek olması, ücretlerde daha adil bir paylaşımın olması, sosyal devlet anlayışının yerleşmiş olması uluslararası göç türleri içinde beyin göçünün ön planda olmasına sebep olan en önemli faktörlerdendir (Gökbayrak, 2008: s. 72-73).

1.2.2.4. İşçi Göçleri

Bir ülkenin veya bölgenin iş imkânlarından yararlanmak amacıyla bireylerin bulunduğu ülkeleri terk etmesi; işçi göçü olarak tanımlanmaktadır. İşçi göçlerinin temel nedeni; ekonomik sebeplerden dolayı yapılmasıdır. Bu nedenle iş göçü, göç alan ve göç veren ülkelerin veya bölgelerin sosyal ve ekonomik yapılarında değişime neden olmaktadır. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki ucuz vasıfsız iş gücü, gelişmiş ülkelerdeki pahalı iş gücü gibi farklılıklar, ülkeler arasında iş gücü piyasasındaki rekabeti arttırmakta ve ücretleri düşürmektedir (Aktaran Taş, 2019: s. 29). Daha iyi bir iş imkânına erişmek için bir ülkeye veya bir bölgeye yapılan göç; işçi göçü olarak ifade edilmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yeni bir atılıma ihtiyaç vardı ve bu ihtiyacın giderilmesi için birçok ülkeden işçi talebinde bulunuldu. Avrupalı devletler genelde az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelerden işçi almayı tercih etmişlerdir (Soytürk, 2012: s. 2313-2314).

1.2.3. Süresine Göre Göç Tipleri

Bu bölümde süresine göre göç tipleri mevsimsel göçler ve sürekli göçler olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

1.2.3.1. Mevsimsel Göçler

Birey ve grupların yılın belli bir dönemlerinde başka bir yerde çalışmak, tatil yapmak, gezmek, dinlenmek gibi nedenlerle göç ettikleri yerlerde belli bir süre aralığında yaşamalarına mevsimlik göç denir (Koçak ve Terzi, 2012:167). Mevsimlik göç hareketlerinde uzun süreli bir yerleşim amacı güdülmediğinden dolayı sosyal değişimlere ya da nüfustaki herhangi bir değişimin meydana gelmesi bu göç olayında rastlanmaz (Günay vd., 2017: s. 42).

1.2.3.2. Sürekli Göçler

İnsanların bir ülkede süre sınırlaması olmaksızın kalmaları, yaşadıkları yerleri terk ederek başka bölgelerde hayatlarını sürdürmeleri için yaptıkları göç hareketine sürekli göç denilmektedir. Sürekli göçler her zaman zorunlu değildir, gönüllü de yapılabilen göçlerdir. Gönüllü göçler kapsamında insanlar daha kaliteli bir eğitim alabilmek, daha iyi bir yaşam sürebilmek ve maddi yönden daha da rahat edebilmek için kendi istekleriyle yaptıkları göç hareketidir (Günay vd., 2017: s. 42). Sürekli göçler; savaş, doğal afetler, kan davası, kıtlık gibi istenilmeyen hadiseler vuku bulduğunda gerçekleşen göç hareketidir. Bu tarz durumlarda devletler kararların alıp uygulanmasında bireyler adına karar alabilirler (Aslangiri vd., 2016: s. 2).

1.2.4. İsteğe Göre Göç Tipleri

Bu bölümde isteğe bağlı göç tipleri zorunlu göç ve gönüllü göç olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

1.2.4.1. Zorunlu Göç

Zorunlu göç savaş, doğal afet, kıtlık, sürgün gibi nedenlerle insanların kendi yaşadıkları yerleri mecburen bırakmaları anlamına gelmektedir (Zhanadilova, 2017: s. 117). Tekeliye göre zorunlu göçlerin anlaşılması için bu göçe sebep olan etkenlerin altında yatan sebeplere odaklanılmalıdır. Devletler kimi zaman zorunlu göç hareketlerini meşrulaştırırlar ve kişileri göçe tabii tutarak bir takım hak kaybına uğratırlar. Devletler bireyleri zorunlu göçe tabi tutarak toprak ve taşınmaz mallar üzerinde bireyler üzerinde mağduriyet yaratır. Yaşanan bu kayıplar çoğu zaman telafi edilmez, siyasi otoriteler tarafından ihmal edilir. Bu hakların iadesi ile alakalı atılacak olan adımlar ülkeyi yönetenlerin iradesindedir. (Tekeli, 2010:s. 141-142).

1.2.4.2. Gönüllü Göçler

Gönüllü göçler, insanlar kendi istekleri ile daha iyi bir iş ve daha iyi bir yaşam kalitesine ulaşmayı amaçlar (Zhanadilova, 2017: s. 117). Kişilerin daha çok ekonomik etkenlerden dolayı ve daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak için gerçekleştirdiği göçler neticesinde zorunlu göçlerde karşılaşılan kültürel ve sosyal sorunlara daha az rastlanmaktadır. Bireyler göç edecekleri yere daha önceden araştırıp karar verdikleri için gittikleri bölgelerde uyum problemi yaşamamaktadır (Eraldemir, 2013: s. 13).

1.2.5. Sınırlara Göre Göç Tipleri

Bu bölümde sınırlara göre göçler iç göç ve dış göç olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

1.2.5.1. İç Göç

Geçici veya daimî amaçla yeni bir yere yerleşmek amacıyla insanların ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmeleridir (Barışık, 2020: s. 13). Sanayi devrimi gerçekleştikten sonra makineleşme ile birlikte kırsal bölgelerde işsizlik sorunu artmıştır bunun sonucunda ise kırdan kente yapılan iç göç hareketlerinde artış

meydana gelmiştir. İç göçler neticesinde göç veren yerde nüfus yoğunluğu azalırken göç veren yerlerde ise nüfus yoğunluğuna sebep olmuştur. Marshall'ın aktardığına göre, White ve Lindstrom iç göçü ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre değerlendirirler ve onlara göre iç göçün sebepleri ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre değişir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde iç göç; bir çok bakımından farklılık göstermektedirler (Biçim, 2012: s. 45).

1.2.5.2. Dış Göç

İnsanların geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere ülkelerinden sürekli veya geçici olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmalarıdır. Genel bir tanımlama ile bir ülke vatandaşlarının bir başka ülkeye kalıcı olarak gidip yerleşmesi uluslararası göç olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları ülkeyi terk etmelerinin nedeni daha iyi koşullarda yaşamak gibi gönüllü ve bireysel kararlara dayanabileceği gibi birtakım sebeplerden dolayı devletlerin vatandaşlarını buna zorlaması yoluyla da olabilmektedir (Aktaran Barışık, 2020: s. 15). II. Dünya savaşından sonra ortaya çıkan iş gücü dış göçü hızlandırmıştır. Başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine yoğun göçler gerçekleşmiştir. Göç eden bireyler genellikle ağır iş gücüne duyulan ihtiyaçtan dolayı erkeklerdir. Bu göçler genelde devletler arası gerçekleşen ikili anlaşmalarla olmuştur. Dış göç sonrası göç alan yerlerde sosyal ve toplumsal değişiklikler meydana gelmiştir (Unat, 1977: s. 107-108).

1.3. GÖÇMEN KAVRAMI

Göçmen teriminin de göç kavramı gibi evrensel ve kalıp bir tanımı bulunmamakla beraber göç eden kişinin rızası olma durumu temele alınarak yapılan çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün yapmış olduğu tanımlamaya göre göçmen; “kişinin hukuki statüsü ne olursa olsun, hareketin isteyerek veya istem dışı olup olmaması, hareketin sebepleri veya kalma süresinin ne olduğu kadar olduğuna bakmaksızın, yaşadığı yerden ayrılarak uluslararası bir sınırdan geçmekte olan ya da geçmiş veya ülke içinde yer değiştirmiş olan bir kişi” şeklinde tanımlanmaktadır. Toplum içerisinde ve yaygın organlarınca mülteci

kavramıyla benzer şekilde kullanılan göçmen kavramı sıklıkla mültecilik kavramıyla karıştırılsa da hukuki olarak birbirinden ayrı statüleri belirtmektedir.

Bir başka tanım olarak ise göçmen şu şekilde tanımlanmıştır: “bireyin göç etme kararını, kendi özgür iradesiyle ve kişisel rahatlık” sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar” (Adıgüzel, 2020: s. 4). Dolayısıyla göçmen kavramı gönüllülük esasına dayalı olarak her hangi bir baskı altında kalmadan gerçekleştirilen yer değişikliği hareketleridir.

1.4. MÜLTECİLİK KAVRAMI

1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) Mülteci (Refugee) statüsüne ilişkin; ırkı, dili, milliyeti ya da bağlı bulunduğu toplumsal bağı ya da siyasal nedenlerden dolayı, ölüm riski taşıdığı ya da kötü davranışlara maruz kalabileceği ve ülkesinden kaçmak zorunda kalan kişiler olarak ifade ettiği görülmektedir (BMMYK, 1998: s. 64).

Weiner, 1996 yılında yapmış olduğu araştırmasında mülteci akımının oluşmasında; ülkeler arası savaş, mezhep çatışması, iç savaş, baskıcı rejim ve özgürlüklerin kısıtlanması, çevresel felaket ve doğal afetler olarak sıralamaktadır. Weiner, insanların daha çok savaşın getirmiş olduğu ağır yıkıntılardan dolayı göç etmek istediğini vurgulamaktadır (Aktaran Alcock vd., 2008: s. 532).

1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci tanımını ifade ederken, zulme uğrayacağı korkusu ile başka ülkelere mülteci statüsünden faydalanmak için başvuruda bulunan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Peker ve Sancar (2005: s. 9) mülteci statüsü ile ilgili ülkesinden zorunlu sebeplerden (savaş, iklimsel olaylar, terör, iç savaş ve dini-etnik olaylardan) ötürü kaçmak zorunda kalan ve başta batılı devletler olmak üzere sığınma talebinde bulunan kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Onlara göre, mülteci statüsüne geçmek göçmenler için yeni bir hayatın başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’de mülteci statüsü ile ilgili anlam karmaşıklığı halen devam etmektedir. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini onaylamasına rağmen, 1961 yılında iki sebepten dolayı sözleşmeye şerh düşmüştür. Bunlar:

- Türk uyrukların sözleşmeden yeterince faydalanamayacağı düşüncesinin olması
- Coğrafi sınırlamanın Türkiye için dezavantaj olacağı düşüncesidir. 1961 yılında sözleşme üzerinde yapılan sınırlandırma ile mülteci kavramı: Avrupa ülkelerinde meydana gelen ayrımcılık, zulüm, siyasi baskı, terör gibi nedenlerden dolayı ülkesinden ayrılmak zorunda bırakılan ya da kaçmak zorunda kalan kişiye mülteci statüsü verilir olarak değişikliğe gitmiştir (Erdoğan, 2015: s. 45-50).

Keller 1975 yılında ele almış olduğu yazısında mülteci serüveni ile ilgili birkaç aşamadan bahsetmiştir. Keller’e göre mülteciliğin basamakları arasında; ülkeden ayrılma fikrinin somutlaşması, kaçış ile ilgili planlama ve organizasyonun oluşması, kalınacak ülkeye güvenli bir şekilde varmak ve mülteci statüsüne sahip olabilmek için resmi yollara başvuru yapmak gibi yorumlamıştır (Keller, 1975: s. 451-452).

2011 Suriye krizi ile birlikte kamuoyunda sıkça duyulan mülteci ve göçmen kavramları birbiri ile eş anlamlı olarak kabul edilmektedir. Bu iki kavramın birbiriyle eş tutulması ile birlikte birçok yanlışlar kamuoyunu meşgul etmektedir. Oysa “göçmen” ve “mülteci” kavramları farklı anlamlar ifade etmektedir (Eren ve Çakran, 2017: s. 2-5).

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 62’nci maddesine göre şartlı mülteci aşağıdaki gibi ifade edilmektedir;

“Avrupa ülkeleri haricinde oluşan olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti ya da politik düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğundan vatandaşı olduğu ülke haricinde yer alan ve bu ülkenin korumasından faydalanamayan veya bu korku sebebiyle

faydalanmak istemeyen yabancıya ya da bu gibi olaylar neticesi önceden yaşadığı ikamet ülkesinin haricinde yer alan, oraya dönemeyen ya da bu korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişiye konum tespit etme faaliyetlerinin ardından şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye dek, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 63’üncü maddesine göre ikincil koruma aşağıdaki gibi ifade edilmektedir;

“Mülteci ya da şartlı mülteci şeklinde ifade edilemeyen, fakat menşe ülkesine ya da ikamet ülkesine geri gönderildiği durumda, a) Ölüm cezasına mahkûm olacak ya da ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza ya da muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası ya da ülke çapındaki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri sebebiyle şahsına ilişkin önemli tehditle karşılaşacak olması sebebiyle menşe ülkesinin ya da ikamet ülkesinin korumasından faydalanamayan ya da bu tehdit sebebiyle faydalanmak istemeyen yabancı veya vatansız kişiye, statü tespit etme faaliyetlerinin ardından ikincil koruma statüsü verilir.”

Özetle mülteci pozisyonu kavramıyla alakalı tartışmalar yoğun bir biçimde devam etmektedir. Dünya’da mülteci ile ilgili kabul edilen en geniş tanım zorunlu sebeplerden dolayı ölüm ve zulüm riski ile karşı karşıya kalan ve bundan dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan kişiler olarak görülmektedir (Sağır, 2012: s. 2-15). Türkiye de ise halen mülteci ile ilgili hukuki ve sosyal statü nezdinde tartışmalar devam etmektedir. Özellikle Türkiye’de hukuki statü olarak “geçici koruma altında bulunan Suriyeliler” kabul edildiğinden dolayı, birçok kesim tarafından eleştirilere maruz kalmaktadır (Kaya ve Eren, 2015).

1.4.1. Mülteci Akımının Sebepleri

Weiner’in 1996’da gerçekleştirdiği çalışmada mülteci hareketlerinin sebeplerini beş başlık altında toplamıştır. Mülteci hareketlerinin nedenlerini devletlerarası savaşlar olarak göstermiştir (Weiner, 1996: s. 35). Bir diğer sebep

olarak etnik çatışmalardır. Weiner'a göre etnik çatışmalar, devlet içerisinde bulunan bir azınlığın toprak talebi ve devletin zulmettiğini düşünen etnik gruplar ile yaşanan sorunlar olmak üzere iki temel problemden kaynaklanmaktadır. Zolberg ve arkadaşları etnik çatışmaların daha çok "dil ve din" temelli ortaya çıkabileceğini savunmaktadır (Çavuş, 2019: s. 48).

Sivil çatışmalar mülteci akımına yol açan diğer sebep olarak gösterilmektedir. Sebebi genellikle sınıfsal ve ideolojidir. Bu çatışmalarda mücadele silahlı örgütler tarafından yürütülmektedir. Örnek olarak; 1980 senesinin öncesinde Türkiye'de yaşanan etnik olmayan sivil arbedeler gösterilebilmektedir. Fakat Türkiye'de bu olayların bir kaos ortamı yaratmayıp devlet tarafından kontrol altına alınması, mülteci akımını doğurmamıştır (Çavuş, 2019: s. 48-49; Tümtaş, 2018: s. 32).

Weiner'e göre, doğal afetler ve çevre sorunları da mülteci akımlarına neden olmuştur. Örneğin; 1980'li yılların ortasında Afrika'da bulunan 2 milyon insanın kuraklık sebebiyle evinden ayrıldığı bilinmektedir. Weiner'ın mülteci akımlarının sebepleri olarak gösterdiği faktörler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Devletler arası savaşlar,
- Etnik savaşlar,
- Sivil arbedeler,
- Baskıcı ve otoriter düzenler,
- Tabii kaynaklı yıkımlar ve çevresel felaketler olarak sıralanmaktadır

(Çavuş, 2019: 49; Duruel, 2017: s. 61)

1.5. SİĞİNMACI KAVRAMI

Sığınmacı, "zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler

çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi.” (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: s. 74) olarak adlandırılmaktadır. Göç ettiği ülkede yasal haklara sahip olabilmek için mülteci statüsüne başvuruda bulunmuş, “ancak başvurularının devlet veya BMMYK tarafından henüz sonuçlandırılmamış kişileri ifade etmek için” de sığınmacı kavramı kullanılmaktadır. Mültecilik statüsüne başvuruda bulunmuş ancak başvurusu kabul edilmemiş bireylerin bekleme süreci sonuçlandığı için sığınmacı statüsü sona erer ve bulunduğu ülkede yasa dışı göçmen, kaçak göçmen, olarak adlandırılmaya başlanılır (Özcan, 2015: s. 26).

Yapılan tanımlamalar doğrultusunda genel anlamda göçmenler; kendi tercihleri doğrultusunda kendi iradeleriyle yaşadıkları ülkeden ekonomik kaygılardan kaynaklı daha iyi bir ekonomiye sahip olabilme umuduyla başka ülkeye göç eden kişiler olarak adlandırılırken, mülteciler; “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi” etkisiyle geri dönmeyi düşünmeyerek ülkesinden kalıcı olarak göç eden bireylere denilmektedir. Sığınmacılar ise; göçmenler gibi ekonomik kaygılardan ziyade ülkelerinde bulunan olumsuz koşullardan bireyin kendisi ve ailesinin iyiliği için göç etmek zorunda kalması ve şartlar düzeldiği zaman ülkesine geri dönmeyi planlayan, gittiği ülkede de henüz mülteci statüsüne sahip olamayan bireyler için kullanılmaktadır (Özlu vd., 2017: s. 480).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE KENTLERDE SURİYELİLERİN DURUMU

Suriye'de yaşanan iç savaştan dolayı milyonlarca Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkelerinden göç eden Suriyeliler göç yeri olarak genellikle ülkelerine komşu olan ülkeleri tercih etmiştir. En yoğun göç alan ülkelerden biri de Türkiye'dir. Türkiye milyonlarca göçmene ev sahipliği yaparken bu göç dalgasından kentleşme bağlamında da etkilenmiştir. Bu bölümde söz konusu göçün Türkiye'de meydana getirdiği etkiler incelenecek olup kentleşmede ortaya çıkardığı değişimlere değinilecektir.

2.1. SURİYE İÇ SAVAŞI VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

17.12.2010'da Tunus'ta 26 yaşındaki Muhammed Buazizi'nin Tunus'un bir kasabası olan Sidi Buzid sokağında bir pazar yerinde sebze ve meyve satışı sırasında polisin satışa engel olması, mallarına el koyması dahası gence tokat atması sonucu kendini valiliğin önünde yakması Arap Baharının başlangıcı olarak görülmektedir. Bu olay sonrasında yaşanan gelişmeler 23 yıllık iktidar olan Zeynel Abidin Binali hükümetinin devrilmesine neden olmuştur (Koyuncu, 2014: s. 17).

Tunus'ta başlayan muhalif hareketlerin benzerleri Ortadoğu ülkelerinde görülmeye başlamış ve zamanla Arap Dünyası'nda deprem etkisi yaratmıştır (Boyras, 2015: s. 41). Arap coğrafyası içerisinde bulunan ülkeler arasında domino etkisi yaratan ve halk hareketleriyle sonuçlanan olaylar "Arap Baharı" olarak nitelendirilmiştir (Koyuncu, 2014: s. 17). Olayların sıçradığı ülkelerden biri olan Suriye Arap Cumhuriyeti'nde, Mart 2011'de iç karışıklıklar meydana gelmiş ve ortaya çıkan olaylar sonucu çatışmalar yaşanmıştır. Çatışmadan kaçan Suriyeli göçmenler ilk defa 29.04.2011'de Hatay Yayladağı'ndan 260 kişilik bir grup

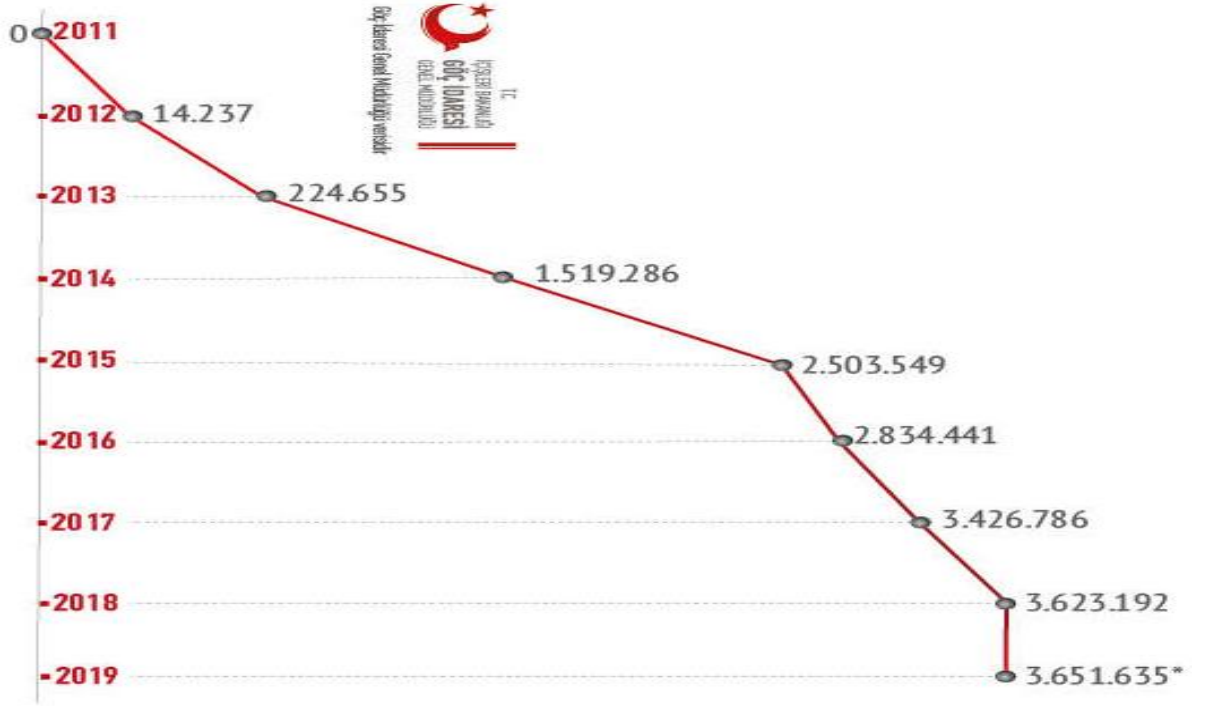
şeklinde Türkiye'ye giriş yaparak yaşanacak olan göç dalgasının habercisi olmuşlardır (AFAD, 2017). Mart 2011 tarihinde ise Suriye'de yönetim karşıtı kişiler Arap Baharından etkilenerek silahlanmış ve çatışmaya başlamışlardır. Her geçen gün artan şiddet olayları ve çatışmalar sonucu insanlar endişe ve panik halinde canlarını kurtarmak için yoğun bir göç hareketiyle komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu yoğun göç dalgasının en çok etki ettiği ülke ise Türkiye olmuştur (Kaypak ve Bimay, 2016: s. 85). Suriye'de 15 Mart 2011 tarihinde ortaya çıkan iç karışıklıklar nedeniyle en az 500 bin bireyin yaşamını yitirdiği bilinmektedir. Nüfusun 20 milyon olduğu Suriye'de meydana gelen olaylar nedeniyle 13,5 milyon insan yardıma ihtiyaç vaziyetinde gelmekle birlikte, 6,3 milyon kişi de yaşam alanlarından edilmişlerdir. Yaşanan bu süreçte 4,9 milyon insansa kurtuluşu komşu ülkelere sığınmakla bulmuşlardır (AFAD, 2017).

Suriye'de 2011 yılı itibariyle ortaya çıkan iç savaşın ardından, ülke nüfusunun takribi ¼'ü can güvenliği şüphesiyle, mecburi şekilde komşu ülkelere göç etmiş ve bundan en çok etkilenen ise Türkiye olmuştur. Bu yoğun göçün sebebi ise Türkiye'nin uyguladığı "Açık Kapı" politikası olmuştur. 2011 yılından bu yana yaşanan göç dalgası sonrasında Türkiye kayıt dışı ile beraber takribi 3,5 milyon üzerinde Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmıştır. Bu durum, ülkenin çok kültürlü sosyolojik yapısına kitlesel biçimde milyonlarca Suriyeli kişinin girmesiyle birlikte ülkede bambaşka bir toplumsal sorun yaşanmasına yol açmıştır. Bir türlü çözülemeyen uyum sorunu, istenmeyen birçok olayın yaşanmasına ve sorunların giderek derinleşmesine sebebiyet vermiştir (Tümtaş, 2018: s. 26).

Komşu ülke ve transit göç güzergâhı konumunda olan Türkiye'deki Suriyeli göçmen sayısı 21.03.2019 tarihi itibariyle 3.651.635 milyona ulaşmıştır (GİGM, 2019). Türkiye bu süreçte ilk günden itibaren din, dil, ırk ayrımı yapmadan "Açık Kapı Politikası" gerçekleştirmiş ve Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinasyonunca, Suriyeli göçmenler için barınma merkezinde aktif olarak ücretsiz sağlık hizmeti ile kayıp bir neslin oluşmaması için eğitim hizmeti sunumunda bulunmuştur. AFAD barınma merkezlerinde 80.742 çocuk eğitime kazandırılırken, Milli Eğitim Bakanlığı ortaklığıyla gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda anaokulundan lise son sınıfa kadar toplam 508.846 çocuğa

okul eğitimi imkânı sunulmuştur. Yine Sağlık Bakanlığı iş birliği ile Suriyeli göçmenlere ücret ödmeden sağlık hizmetlerine ve ilaçlara ulaşma imkânı sağlanmıştır.

Grafik 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

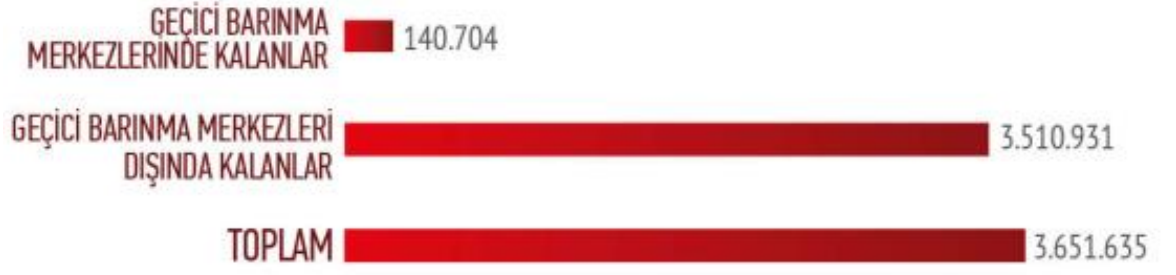

Kaynak:(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020)

Suriye’de ortaya çıkan olaylar sonucu halkın can güvenliği nedeniyle ülkelerini terk etmeleri ve en yakın sınır bölgesinde olan Türkiye’yi kendileri için güvenli bir liman olarak görmeleri yoğun bir göç dalgasına neden olmuştur (Çetin ve Uzman, 2013: s. 10). Türkiye bu göç dalgası karşısında “Açık Kapı Politikası” uygulamış ve Suriyeli mültecilerin ülkeye girişi başlamıştır.

Türkiye’ye giriş yapan Suriyeliler için sınır bölgede yer alan kentler belirlenmiş ve çok sayıda bu bölgelere kamplar, konteyner kentler ve çadır kentler kurulmuştur. Savaşın uzaması ve gelen göç dalgası karşısında bu yerleşim yerleri yetersiz kalmıştır. Bu durum karşısında Suriyeli göçmenler kendi imkânları doğrultusunda çeşitli kentlere dağılarak ya da akraba bağı olan kişilerin yanında kalarak yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir (Güçtürk, 2014).

Grafik 2: Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak:(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki kentlerde Suriyeli göçmenlere yönelik barınma merkezleri kurulmuş, ancak kontrolsüz şekilde hızla büyüyen göç dalgası karşısında bu barınma merkezleri yetersiz kalmıştır. Barınma merkezlerindeki yoğunluk nedeniyle Suriyeli göçmenler gerek bölge kentlerine gerekse Türkiye'nin diğer bölge kentlerine göç etmesiyle kentlerde yeni bir sorun alanı oluşmaya başlamıştır. Kentlerde yaşanan bu yeni sorun alanı kentleşme dinamiklerini, sürecini ve içeriğini değiştirmiştir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GiGM) bilgilerine göre Türkiye şehirlerinde yaşayan ve kanuni mevzuat tarafından "geçici koruma" altında ifade edilen toplam Suriyeli sayısı 3.651.635'dir. Bunların sadece 140.704'ü 8 ilde oluşturulmuş 13 barınma merkezinde yaşamakta, 3.510.931'i ise Türkiye kentlerinin farklı mekânsal alanları içerisine dağılmış durumdadır. Suriyeli göçmenlerin yoğunluklu olarak yaşadığı 10 kent öne çıkmaktadır: İstanbul, Bursa, Konya, İzmir, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin, Kilis (GiGM, 2020).

Tablo 1: Türkiye’de Suriyelilerin Barınma Merkezleri ve Araçları

İl	Barınma Merkezleri	Barınma Tipi	Barınan Kişi Sayısı	Toplam Sayı
HATAY	Altınözü Konteyner Kenti	2.056 konteyner	8.179	16.894
Yayladağı Konteyner Kenti	776 konteyner/32 betonarme bölme	3.670		
Apaydın Konteyner Kenti	1.181 konteyner	5.045		
Güveççi Çadırkenti*	824 çadır	0	0	
GAZİANTEP	İshaliye Çadırkenti*	1.552 çadır	0	0
Karkamış Çadırkenti*	1.578 çadır	0	3.732	
Nizip 1 Çadırkenti*	1.873 çadır	0		
Nizip 2 Konteyner Kenti	908 konteyner	3.732		
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	4.972 çadır	17.100	64.432
Akçakale Çadırkenti	6.461 çadır	21.057		
Harran Konteyner Kenti	2.069 konteyner	9.729		
Suruç Çadırkenti	7.028 çadır	16.546		
KİLİS	Öncüpınar Konteyner Kenti	3.089 konteyner	9.898	24.164
Elbeyli Beşiriye Konteyner Kenti	3.586 konteyner	14.266		
MARDİN	Midyat Çadırkenti*	1.053 çadır	0	0
KAHRAMANMARAŞ	Merkez Konteyner Kenti	5.008 konteyner	16.309	16.309
OSMANİYE	Cevdetiye Konteyner Kenti	3.352 konteyner	13.585	13.585
ADİYAMAN	Merkez Çadırkenti	2.302 çadır	0	0
ADANA	Sarıçam Konteyner Kenti	6.136 konteyner	26.176	26.176
MALATYA	Beydağı Konteyner Kenti	1.977	8.964	8.964
BARINMA MERKEZLERİNDEKİ SURIYELİ GÖÇMEN SAYISI				174.256

TOPLAM: 57.813 bin barınma tipi mevcuttur. (27.675 çadır ve betonarme bölme-54.703 kişi, %30,6 ve 30.138 konteyner-124.262 kişi, %69,4).

*Bu barınma merkezleri geçici süreyle kapatılmıştır.

Kaynak: (AFAD, 2020).

Türkiye bu göç dalgası karşısında kısa vadeli çözüm politikası izlemiş ve göçmenlerin barınması için 10 ilde 20 barınma merkezi kurmuştur. Kentlerdeki Suriyeli göçmen sayısına göre kurulan bu barınma merkezleri içerisinde farkı büyüklükte ve sayıda konteyner kentler ve çadır kentler kurulmuştur. AFAD’ın verilerine göre 174.256 bin Suriyeli göçmenin yaşadığı 20 barınma merkezinin 11’i

konteyner kent iken 9'u ise çadır kenttir. Suriye sınırına yakın bu kentlere kurulan barınma merkezleri göçmenler için bir konut görevi görmektedir.

Suriyeli göçmenler için sınıra yakın bu 10 farklı kentte 174.256 bin Suriyeli göçmen için 20 barınma merkezi bulunmaktadır. Ancak kurulan bu barınma merkezleri içerisinde barınma, güvenlik, gıda, eğitim ve sağlık hizmetleri göçmenlerin sorunlarını çözme konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu durum ise Suriyeli göçmenlerin kendileri için kurulan barınma merkezleri dışına çıkmasına ve kentlere dağılmasına yol açmıştır.

Bu göç dalgasının devam etmesi ve Suriye'den gelen göçmenlerin ülkede kalıcı bir hal alması durumu onları, Türkiye'nin toplumsal, iktisadi, kültürel yaşamında yeni faktörler konumuna da getirmiştir. Türkiye'nin bilhassa kent politikalarını tespit ederken bu yeni faktörleri yok sayması imkansızdır. Gerek Suriyelilerin gerekse de yerel toplumun üstünde bu göç dalgasının tesirinin zaman içerisinde azaltılması ve toplumsal uzlaşının gerçekleştirilmesi için gereken önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Göçlerin sadece bir nüfus hareketi olarak görülmemesi ve göç sonucu siyasi ve çarpık kentleşmenin yanı sıra suç olgusu, uyum sorunu ve psikolojik sorunlar gibi sosyal sorunlarda ortaya çıkmaktadır (Çoban İçağasıoğlu, 2011: 110).

Yaşadığımız çağda göç, küresel bir kavram olup yaşanan teknolojik gelişmeler ve ulaşım kolaylığıyla daha mümkün hale gelmektedir. Küreselleşmeyle ortaya çıkan eşitsizlikler, savaşlar, insan hakları ihlalleri, dışlanma, ayrımcılık, ırkçılık ve güvenlik endişelerinin tamamı göçün nedenleri olarak görülmektedir. Çeşitli nedenlerle göç edilen bölge veya ülkelerde göçmen sayısının artması o bölgenin etnik yapısının çeşitlenmesine ve değişmesine neden olmaktadır. Bloch'e (2011: s. 531) göre bu değişim göç edenler ile göç alan bölge ve bölge halkı içinde önemlidir.

Artık göçler farklı nedenlere bağlı olarak çeşitlilik gösteren ve müdahale edilmesi gereken küresel bir sorun haline gelmiştir. İç savaştan kaçarak farklı ülkelere göç eden insanların yaşadıkları sorunlar karşısında dünya üzerinde yaşayan her bireyin birbirine karşı sorumluluğu söz konusudur. Göç edilen bölge ve göç alan bölge üzerindeki her gelişmenin tüm insanlığı etkilediği ve olaylara kayıtsız

kalınamayacağı gerçeği Suriye’de meydana gelen iç savaş sonucunda yaşananlarla bir kez daha gün yüzüne çıkmıştır (Kaypak ve Bimay, 2016: s. 91).

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 21.03.2019 tarihinden itibaren Türkiye’de kayıt altına alınan Suriyeli göçmen sayısı 3 milyon 651 bin 635 kişi olarak açıklanmıştır. Göç edenlerin 1.980.963’ü erkeklerden, 1.670.672’si ise kadınlardan oluşmaktadır (GİGM, 2019). 21 Mart 2019 yılı itibariyle Suriye’den Türkiye’ye göç eden 3.651.635 milyon Suriyeli göçmenin cinsiyet dağılımına bakıldığında, erkek nüfusun kadın nüfusundan sayıca fazla olduğu görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin yaş dağılımları incelendiğinde ise genç nüfusun oldukça fazla olması dinamik bir göçmen nüfusun varlığını gözler önüne sermektedir.

Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.980 963	1.670.672	3.651.635
0-4	259.566	242.49	502.056
5-9	260.092	244.49	504.582
10-14	202.54	187.578	390.118
15-18	149.704	123.751	273.455
19-24	321.775	230.276	552.051
25-29	209.186	147.979	357.165
30-34	173.006	126.255	299.261
35-39	122.55	96.103	218.653
40-44	80.984	71.143	152.127
45-49	59.996	57.057	117.053
50-54	48.691	46.348	95.039
55-59	33.954	34.094	68.048
60-64	23.834	24.408	48.242
65-69	15.826	16.3	32.126
70-74	8.99	9 574	18.564
75-79	5.063	6.236	11.299
00-84	2.8	3 500	6.3
85-89	1.565	2 026	3.591
90*	841	1.064	1.905

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

2.2. SURİYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE’DE HUKUKİ DURUMU

Türkiye’de göçmenlere ilişkin ilk düzenleme 1934 tarihli İskân Kanunu ile yapılmıştır. Bu Kanun’da göçmen, Türk kültürüne ve diline yakın olup Türkiye’ye gelenler olarak tanımlanmış ve kimlerin göçmen statüsü için başvurup ülkeye girebileceği düzenlenmiştir (Kalkınma Atölyesi, 2016). Türkiye’ye Avrupa’dan gelenlerin yasal statüsü ise 1951 tarihli Mültecilerin hukuki durumuna dair Cenevre Sözleşmesi ile düzenlenmiştir. 1967 tarihli Ek Protokole göre coğrafi sınırlama ile taraf olması Türkiye’ye sadece Avrupa ülkelerinden gelen ve ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle kovuşturma korkusu ile iltica isteğinde bulunanlara mülteci statüsü vermektedir (BMMYK, 2017). Sözleşmeye göre, sadece Avrupa’dan gelenler mülteci statüsü kazanabilirken; Avrupa dışından gelmiş olanlar ise Türkiye’ye geçici olarak sığınabilmekte ve kendilerine şartlı mülteci statüsü verilmektedir.

AB uyum süreciyle paralel olarak göç ve uluslararası koruma konularını AB ile uyumlulaştırmak adına mevzuat geliştirme çalışmaları yoğunlaşmış ve bu çalışmaları yürütmek amacıyla 2008 yılında İçişleri Bakanlığına bağlı İltica ve Göç mevzuatı ve İdari Kapasitenin Geliştirilme ve Uygulama bürosu kurulmuştur. Bu büronun oluşturmuş olduğu çalışma grupları ile 2011 yılında bir kanun tasarısı hazırlanmış ve bu tasarı 2013 yılında meclisten geçerek aynı yıl Resmi Gazete’de 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) adıyla yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, bu çerçevede, Suriyelilere mülteci ya da göçmen statüsü vermemiştir. Ancak Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de uzun süreli kalışları bu statü belirsizliğini ortadan kaldırmayı gerektirmekteydi. Bu amaçla 2014 yılında YUKK’nun 91. maddesini dayanak alınarak Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) çıkarılmıştır. Bu yönetmelik ile Suriyelilerin Türkiye’deki yasal statüleri geçici korunan (md 3/g) olarak belirlenmiştir. Yönetmeliğe göre geçici korumadan yararlanabilecek olanlar “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılar...” (md 3/f) olarak sıralanmıştır. Bu

durumda Türkiye topraklarındaki Suriyeliler uluslararası koruma başvurusu yapmadan geçici korunan statüsüne ulaşmıştır. Ancak geçici koruma altında olanların bireysel olarak uluslararası koruma talebinde bulunamayacakları belirtilmiştir (md. 16). Bu düzenleme Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de sıkışıp kalmalarına neden olmaktadır.

YUKK kanununun düzenlemeleri arasında Türkiye’ye yasa dışı yollarla giren, sınır ihlali yapan, ikamet veya çalışma izni olmadan ya da geçerli ikamet izin sürelerini doldurmalarına rağmen sürede bir uzatma yapılmadığı durumlarda da Türkiye’de ikamet etmeye devam eden ve çalışan yabancılar düzensiz göçmen statüsünde kabul edilmektedir (YUKK, md. 3/1-1). Bu durumda Türkiye’deki Suriyelilerin statüsü geçici koruma sağlananların yanında düzensiz göçmen tanımlamalarını da içermektedir. Nitekim Suriyelilerin önemli bir kısmının Türkiye’ye girişleri enformel yollarda yapılmıştır. AFAD (2013) raporuna göre Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık yüzde 31’inin kaydı bulunmamaktadır. Rapora göre Türkiye’ye giriş yapan kamplarda yaşayan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 5’i ve kamp dışında yaşayanların yaklaşık yüzde 27’si sınırı pasaportla geçmiştir. Kamplarda yaşayanların yaklaşık olarak yarısı ve kamp dışında yaşayanların yaklaşık olarak dörtte biri de pasaportsuz ancak resmi yollarla geçmiştir. Kamplarda yaşayanların yaklaşık yüzde 50’si kamp dışında yaşayanların da yaklaşık yüzde 43’ü enformel yollarla Türkiye’ye giriş yapmıştır. Kaya ve Kıracı (2016: s. 21) tarafından yapılan araştırma bulguları da İstanbul’daki Suriyelilerin yüzde 17’sinin kayıt yaptırmak için herhangi bir başvuruda bulunmadıklarını göstermektedir. Bu çalışma kapsamında kavramsal kargaşayı önlemek adına Türkiye’ye gelen Suriyeliler için göç sürecini yaşamış kişiler olarak göçmen kavramı kullanılacaktır.

2.3. SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK UYGULANAN KENTSEL KAMU POLİTİKALARI

Kentler, insanlara dünyaya daha geniş açıdan bakabilme, sağduyu kazandırma ve özgürlük alanları oluşturarak cinsiyet, yaş, statü, kan bağı ve hiçbir etnik ayrımcılık yapmadan insanlar arası eşitlik kavramını yaymaya ve bu yolla tarihsel süreçler içerisinde gelenek oluşturma alanları haline gelmiştir (Bookchin, 2017: s.

22). Göç olgusu kentlerde toplumsal yapının değişmesine ve farklı yaşam kültürlerinin yeşermesine zemin hazırlamış ve gün geçtikçe derinlemesine izler bırakan sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Göç olgusu birçok nedenin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Göç sürecinde insanlar doğaları gereği kendileri için güvenli olan yerleri tercih etmektedirler. Bloch'e (2011: s. 531) göre göç ülke içinde gerçekleştiğinde iç göç, ülkeler arası gerçekleştiğinde ise uluslararası göç olarak tanımlanmaktadır. Bu göçleri gerçekleştiren iç göçmenler ülke sınırları içinde yer değiştirirken, uluslararası göçmenler göç hareketleriyle ülke sınırlarını aşmaktadırlar. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi öncesindeki kitlesel göç hareketleri Cumhuriyet Dönemi ve daha sonra da artarak devam etmiş olup, 1922'den bu yana iş, eğitim ve diğer amaçlarla gelenler hariç 5 milyondan fazla göçmene ev sahipliği yapmıştır. Bu gruplara dahil olmayan rakamlara göre son 13 senede toplam 2.442.159 kişiye oturma izni aldığı verilmiştir (GİGM, 2018). Suriyeli göçmenler çoğunlukla ülkelerine komşu olan bölgelerde kalmaktadır. Suriye'de yaşananlar en çok komşu ülke olan Lübnan, Ürdün ve en çokta ülkemizi etkilemiştir. Resmi rakamlar dışında 3 milyon fazla kayıt altına alınamayan Suriyelinin olduğu tahmin edilmektedir. Bu süreçte yaşananlar göç alan ülkelerin ekonomilerinde, alt yapılarında ve kaynaklarında sıkıntıya yol açmıştır. Bu duruma ek olarak her geçen gün artış gösteren göçmenler kendileri için yapılmış olan kamp alanlarını terk ederek ülkenin çeşitli kentlerinde kötü yaşam koşulları teşkil eden barınaklarda yaşam mücadelesi vermeye başlamışlardır (UNHCR, 2019).

Suriyeli göçmenler için oluşturulan kamplarda çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Suriyeli göçmenlerin barınma, sağlık, eğitim, ısınma ve temel ihtiyaç maddelerine ulaşım konusundaki kolaylığı sağlayan hizmetleri kapsamaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliğinde vurgulandığı gibi Suriyeli göçmenler için hazırlanan kamp alanlarında ve kamp dışı alanlarda bu hizmetler sunulmaktadır. Bu Yönetmelikle hem geçici barınma merkezlerinde hem de barınma merkezleri dışında kalan yani çeşitli kentlere dağılım gösteren Suriyeli göçmenler Sağlık Bakanlığı'nın sorumluluğu dahilinde sağlık hizmeti sunumu almaktadırlar. Yine MEB kontrolünde gerek geçici barınma merkezlerinde gerekse bu merkezlerin dışında kalan Suriyeli göçmenler için eğitim hizmetleri oluşturulmuştur. Geçici Koruma kapsamındaki

göçmenlerin iş hayatına yönelik düzenlemeler ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görüşü sonrasında Bakanlar Kurulunca belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

AFAD tarafından Suriyeli göçmenlerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için 10 ilde farklı sayılarda çadır kentler ve konteyner kentler kurulmuştur. Bu barınma merkezlerinde eğitim hizmetleri kapsamında okul, derslik ve öğretmen temin edilmiş yine sosyal hizmetler kapsamında spor alanları, oyun parkları, internet salonları, market, çamaşırhane, bulaşıkhanne, mescit, kur'an kursu, itfaiye gibi çeşitli imkânlar sunulmuştur. Göçmenlerin sağlık sorunları karşısında kendilerine yardımcı olabilecek sağlık çalışanlarına ulaşma olanağı, bebek doğum üniteleri, ameliyathaneler, poliklinik hizmetleri gibi sağlık hizmetleri sunulmuştur. Fakat yıllara göre sürekli artış gösteren göç dalgası karşısında kurulan bu barınma merkezleri yetersiz kalmıştır. Bu durum göçmenlerin kamp alanı dışına çıkmalarına ve farklı kentlere dağılmalarına neden olmuştur (Deniz ve Etlan, 2009: s. 46). Kentlerde yaşam alanı bulmaya çalışan Suriyeli göçmenler barınma, yeme-içme, sağlık, ulaşım ve kentsel hizmetlerden yararlanma konusunda zorluklar yaşamaktadırlar. Kentlerde insani temel gereksinimlerini karşılayamayan göçmenler birçok toplumsal sorunla da karşı karşıya kalmaktadırlar.

Suriye'de 2011 senesinden itibaren devam eden iç savaş sonucu Suriyeli göçmenler evlerini ve ülkelerini terk etmeye zorunda kalmışlardır. Farklı ülkelere göç eden Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak tercih ettikleri ülke Türkiye olmuştur. Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenler güvenlik, beslenme, barınma ve sağlık ihtiyaçları gibi temel sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu sorunlar bazı problemleri de beraberinde getirmiş ve gerek ekonomik gerekse toplumsal sıkıntılara yol açmıştır (Orhan ve Şenyücel Gündoğar, 2015: s. 10).

Tablo 3: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

İL SIRA	ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİNDAĞIUMI 21.03.2019 (ALFABETİK)			
	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZOESİ
	TOPLAM	3.651.635	82.003.882	4.45%
1	ADANA	238 391	2.220.125	10.74%
2	ADIYAMAN	24.745	424513	3,94%
3	AFYONKARAHISAR	4 241	72\$ 548	0.84%
4	AĞRI	1041	539 457	0.19%
5	AKSARAY	2 799	412.172	0.48%
6	AMASYA	479	337.508	0.20%
7	ANKARA	90.911	5.583.985	1,45%
8	ANTALYA	1.450	2.424.354	0,87%
9	ARDAHAN	137	98 987	0.14%
10	ARTVİN	40	174010	0.82%
11	AYDIN	7.411	1 097.744	0,49%
12	BALIKESİR	4.405	1.224.575	0.34%
13	BARTIN	129	198999	0.84%
14	BATMAN	22518	599 183	3,74%
IS	BAYBURT	25	82274	0.83%
16	BİLECİK	593	223.448	0,27%
17	BİNGÖL	941	281.285	0.33%
18	BİTLİS	954	349394	0,27%
19	BOLU	2321	311.810	0,74%
20	BURDUR	8.794	249.924	3.24%
21	BURSA	171372	2.994 521	5.49%
22	ÇANAKKALE	5 204	540.442	0.94%
23	ÇANKIRI	548	214342	0,25%
24	ÇORUM	2 587	534 483	0.48%
25	DENİZLİ	12.409	1.027.782	1,23%
26	DİYARBAKIR	33844	1.732 394	1.95%
27	DÜZCE	1482	387.844	0.43%
28	EDİRNE	949	411 528	0,24%
29	ELAZIĞ	13.307	595438	2,23%
30	ERZİNCAN	99	234034	0.04%
31	ERZURUM	1895	747 848	0.14%

Tablo 3 Devam: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

32	ESKİŞEHİR	4541	871.187	0,52%
33	GAZİANTEP	429.575	2.028 543	21.18%
34	GİRESUN	144	453912	0.04%
35	GÜMÜŞHANE	95	142.748	0.04%
34	HAKKARİ	5 391	284.470	1.88%
37	HATAY	439910	1.489 854	27.33%
38	İĞDIR	90	197 454	0.85%
39	İSPARTA	7.293	441.412	1.45%
40	İSTANBUL	540 704	15.847.724	3.72%
41	İZMİR	143 440	4320519	3,33%
42	KAHRAMANMARAŞ	88 359	1.144.851	7.72%
43	KARABÜK	785	248 014	0.32%
44	KARAMAN	777	251913	0.31%
45	KARS	149	288 878	0,06%
44	KASTAMONU	1.323	383 373	0.35%
47	KAYSERİ	78 489	1 389 480	5.66%
48	KIRIKKALE	1.495	284 402	0.52%
49	KIRKLARELİ	2.742	340 840	0,76%
50	KIRŞEHİR	1 335	241 848	0.55%
51	KİLİS	117 148	142 541	82.20%
52	KOCAELİ	55 881	1 904 391	2.93%
53	KONYA	104 754	2 205 409	4,84%
54	KÜTAHYA	784	577 941	0.14%
55	MALATYA	29 487	797 034	3.72%
54	MANİSA	13.774	1.429 443	0.96%
57	MARDİN	89 404	829.195	10.78%
50	MERSİN	205 822	1.814.440	11.34%
59	MUĞLA	14 547	947 487	1.51%
40	MUŞ	1348	407 992	0.34%
41	NEVŞEHİR	9.737	298 339	3.26%
42	NİĞDE	4.474	344 707	1.23%
43	ORDU	489	771 932	9%
44	OSMANİYE	40 921	534 415	9.15%
45	RİZE	902	348 608	0.26%
44	SAKARYA	15.953	1.018 700	1.58%

Tablo 3 Devam: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

47	SAMSUN	5487	1.335 716	0.43%
48	SİİRT	3944	331 470	1.20%
49	SİNOP	131	219.733	0.06%
78	SİVAS	4.014	446 608	0.62%
71	ŞANLIURFA	451.434	2 035 809	22,17%
72	ŞIRNAK	15 373	524 190	2.93%
73	TEKİRDAĞ	13 702	1 029.927	1.33%
74	TOKAT	983	612.644	0.16%
75	TRABZON	3.102	807 903	0.30%
74	TUNCELİ	59	88 198	0.07%
77	UŞAK	2344	367 514	8.64%
78	VAN	2.134	1.123.784	0.19%
79	YALOVA	3427	262 234	1.38%
80	YOZGAT	4.272	424 981	1,01%
81	ZONGULDAK	554	599 698	0,09%

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli göçmenlerin 140.704'ü geçici barınma merkezlerinde iken, 3.510.931'i barınma merkezlerinin dışında kalmakta olup, çeşitli kentlere dağılım göstermişlerdir (AFAD, 2019). Geçici barınma merkezleri dışına dağılım gösteren ve kentlere gelen göçmenleri barınma konusunda sorunlar beklemektedir. Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun kentlere gelmesi var olan mekânsal ayrışmalara bir yenisini daha eklemiştir. Kendi çabalarına göre kentsel mekânların birçok alanında sağlıklı şekilde ve farklı biçimlerde barınmaya çalışan Suriyeli göçmenlerin sayısı her geçen gün artış göstermeye başlamıştır. Bu artış kentlerde güvenli alanların sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Kentlerde sayıları kontrolsüzce artan Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasında yaşanan gerilim sonucu sayısız istenmeyen olay yaşanmıştır.

Suriyeli göçmenler kentsel alanlarda güvenli yaşam algısını değiştirmiş ve Türkiye kentleşmesine güvenlik açısından yeni sorumluluklar yüklenmesine yol açmıştır. Geline nokta kentlerde devam eden birçok güvenlik sorununa bir yenisini eklenmiş ve her geçen gün kentlerde sayıları artan Suriyeli göçmenler kent ve kentli

halkı için bir güvenlik sorunu teşkil eden gruplar haline gelmiştir. Yaşanan olaylar karşısında kentlerde güvenli alanların neresi olduğu ve “güvenli kent” kavramının kent sınırları içerisinde nerede başlayıp nerede son bulduğu konusu kentte yaşayan insanların en temel merak konusu olmuştur. Kentte yaşayan insanlar yeni belirleyecek oldukları kentsel yaşam alanlarında Suriyeli göçmenlerin varlığını sorgulamaktadırlar. Bu durum aslında Suriyeli göçmenlerin kentlerde güvenliği tehdit eden kişiler olarak görülmelerinden kaynaklanmaktadır. Kentlerde kalıcı oldukları düşünülen Suriyeli göçmenlere karşı kentli halkın tedirginliği ile göçmenlerin dışlanma hissi birleşince güvenlik korkusu ve endişesi her iki taraf içinde risk oluşturur hale gelmiştir. Kentsel mekânlarda her geçen gün sayıları artan, ülkelerine geri dönmek istemeyen ve Türkiye’de kalıcı hale gelen Suriyeli göçmenlerin kentlerdeki güvenlik algısını etkilediği görülmektedir.

Türkiye’de Suriyeli göçmenlere karşı insani yardım, toplumsal kabul ve uyum konusunda çok büyük fedakârlıklar sağlanmış ve gelinen nokta itibariyle kabul ve uyum konusunda tahammüller azalma göstermeye başlamıştır. Bu sürecin iyi yönetilmesi için toplumsal kabulün devamını sağlamak adına, toplumdaki destek alınarak toplumsal katılımı bir yönetim anlayışı benimsenmelidir. Daha gerçekçi daha sağlıklı veri paylaşımlarıyla, evrensel haklar çerçevesinde sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinin artırılması açısından önemlidir (Erdoğan, 2014: s. 5).

Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan göç hareketleri sonucu var olan uyumun yeniden şekillenip yeni bir uyuma dönüşmesi kaçınılmazdır. Göç sonrasında hayatların tekrar şekillenmesi için uzun bir uyum süreci gereklidir. Bu uyum süreci tek taraflı olmayıp göç eden kişiler ile göç edilen bölgedeki kişilerin ortak paydası olmalıdır. Çünkü uyum karmaşık ve çok aktörlü bir süreçtir. Uyum sürecini; göçün sebebi, göçmenin uyuma hevesli olması, göç edenlerin eğitim seviyesi, göç edilen devletin politik davranışları, göç edilen devletin ekonomik vaziyeti, istihdam politikası, göçmenin cinsiyeti, medeni hali gibi çeşitli veriler ışığında aydınlatmak ve değerlendirme yapmak daha etkili olacaktır (Karasu, 2017: s. 633).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SURIYELİ GÖÇMENLERİN KENTLEŞME SÜRECİNE ETKİLERİ

3.1. EKONOMİK ETKİLERİ

Suriyeli sığınmacıların, kiralık konut isteği; göçün, kentlerdeki ekonomik tesirlerinden birisidir. Suriyeli mültecilerin göçmesiyle birlikte konut kiralalarında yaşanan artışlar sığınmacıların şehirlerde ekonomik olarak ortaya çıkardığı etkilerdir. Kira fiyatlarında yaşanan dengesiz yükselişler, kirada oturan yerel topluluk için büyük bir sorun yaşamasına neden olurken, ev sahibi kişiler için fırsat kapıları açılmıştır. Mültecilerin yoğun olarak yaşadığı alanlarda kiralık konut bulmak güç hale gelmiştir. Ülke genelinde Suriyelilerin daha çok kira önermesiyle konut sahipleri, kiracılarını konutlardan çıkararak daha fazla fiyatlara konutlarını Suriyelilere kiralamışlardır. Öte yandan Suriyeli sığınmacıların barınma giderlerini karşılayacak ekonomik bütçelerinin bulunmaması, sığınmacı şehirlerin düşük standartlı kenar mahallelerine götürmektedir. Konut sahipleri, mültecilerden kira geliri sağlamak için evlerinin yanına veya boş arazilere projesi ve izni bulunmayan eklentiler yapmışlardır. Bu durum, çarpık kentleşme ve gecekondulaşmayı arttırmıştır (Taş, 2019: s. 64).

“Türkiye’nin ticari faaliyetlerinde bir düşüşle karşı karşıya olduğu açıktır. Suriye üzerinden Ortadoğu’da bulunan körfez ülkelerine gerçekleştiren ticari faaliyetler nakliye sorunlarından dolayı gecikmiştir. Bundan ötürü 2010 senesinde Suriye ile yapılan ticaret hacmi 2 milyar 297 milyon dolar hacminde iken, 2011 yılında ise 1 milyar 946 milyon dolar olurken 2012 yılının 8 aylık dönemi itibarıyla 400 milyon dolara gerilemiştir. Bütün yaşanan bu negatif gelişmeler bölgenin sosyo-ekonomik yapısının alt üst olmasına neden olmuştur” (Aktaran Öztürk ve Çoltu, 2018: s. 192).

Suriyeli mültecilerin sayısının zamanla çoğalması ve Türkiye’de kalma zamanlarının uzaması emek piyasası ve ücretlerde de türlü tesirler meydana getirmektedir. Suriyeli mültecilerin sanayide, inşaat alanında, tarımda ve küçük çaplı firmalarda kaçak yollarla ucuz emek şeklinde çalıştırılması, işinden olan kişilerde Suriyeli mülteciler sebebiyle işinden olduğuna ilişkin bir algı meydana getirmekte ve toplumsal çatışma riskini fazlalaştırmaktadır. Bu vaziyet, bilhassa mevsimlik işlerde çalışanları olumsuz şekilde etki altında bırakmıştır. Olumsuz etkilerin yanında Türkiye’de çalışma izni verilen Suriyeli mültecilerin, bölge halkının çalışmaktan kaçındığı iş alanlarında çalışarak, iş gücü açığını kapatarak ekonomiye kısmi olarak olumlu yönde etki etmişlerdir (Taş, 2019: s. 64-65). Suriyeli mülteciler, Türkiye’nin, farklı şehirlerinde açtıkları küçük çaplı işletmelerle imalata katılmışlardır. Açtıkları işletmelerde çoğunlukla Suriyeli sığınmacılar alışverişte bulunmaktadır ki bu vaziyet Suriyelilerin alıştıkları ürünleri satan dükkânları seçmelerini anlaşılabilir kılan bir gelişmedir (Taş, 2019: s. 65).

Suriyeli mültecilerin meydana getirdiği bir diğer ekonomik etkisi ise Ortadoğu ülkeleriyle oldukça iyi ilişkileri bulunan Halepli tüccarların ticari etkinliklerini Türkiye üstünden meydana getirmelerine imkan sağlamalarıdır. Türkiye’de üretilen ürünler, bu tüccarlar vasıtasıyla Ortadoğu pazarına ulaştırılarak, dış ticaret hacmine fayda sağlamaktadır (Aslangiri vd., 2016: s. 10). Suriyelilerin göçüyle meydana gelen diğer bir iktisadi tesir; Türkiye’nin ve diğer devletlerin kamplarında ikamet eden Suriyeli sığınmacılara ve savaş bölgesi olan Suriye için gerçekleştirilen insani bağışların ve yardım malzemelerinin önemli kısmının, yerel firmalarca sağlanmasıdır. Bilhassa tekstil, gıda sektörlerinde imalatta olan işletmeler tarafından bu vaziyet fırsat oluşturmaktadır. Ayrıca tüm devletlerden Suriye’ye gönderilen yardım malzemeleri de Suriye’ye sınır olan kentlerdeki işletmelerce karşılanmaktadır (ORSAM, 2015: s. 195).

3.1.1. Suriyeli Göçmenlerin Düşük Ücretli İş Gücü Kollarında Çalışmalarının Nedenleri

Suriyeli göçmenler, ülkemizde özellikle sınır bölgelerimizde emek yoğun iş kollarından olan tarım, sanayi, inşaat ve hizmet sektörlerinde çalışmaktadırlar.

Suriyeli göçmenler tarafından tercih edilen bu emek gücüne dayalı işler, Türkiye’de genellikle sınıra yakın bölgelerde ve ülkenin diğer illerinde mevcut olan vasıfsız iş kolu özelliği taşıyan ve yerli işçiler tarafından da çok tercih edilmeyen iş alanları olmaktadır. Yapılan iş ile ücretin doğru orantıda olmayışını çoğu işveren “bir yerli çalışan yerine iki Suriyeli çalıştırmanın daha elverişli olacağı” şeklinde yorumlamaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2015: s. 263). Bunun yanı sıra Hatay ekonomisinin mühim gelir kaynaklarından biri olan sınır ticaretinin, Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle olumsuz etki yarattığı ve yaklaşık 25 bin ailenin bu oluşan olumsuz etkiden aleni şekilde etkilendiğinin tutanakları yer almaktadır (IMPR, 2012: s. 58).

Yapılan araştırmalar (Taş vd., 2016; Yaman, 2016; Karayel, 2016) sonucunda ise Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlarına göre daha niteliksiz işlerde çalıştığını da göstermektedir. Bu durumun nedenlerine bakıldığında:

1. Eğitimli göçmenlerin diplomalarının denkliğinin bulunmaması ya da işveren tarafından bu vazyetin geçerli görülmemesi

2. Daha ideal işlerin varlığından haberlerinin olmamaları

3. Göç edilen ülke lisanının bilinmemesi ve iletişim kurmakta güçlük yaşanması gibi unsurlar göze çarpmaktadır (OECD, 2009).

ILO, Suriyeli göçmenlerin yaşamlarını sürdürdükleri ulusların işgücü piyasalarını olumsuz etkilediğine dikkat çekerek, hükümetlerin bu alan üzerinde hızlı ve faydalı çözümler üretilmesi için çağrıda bulunmuştur.

3.1.2. Çalışma İzni Verilen Suriyeliler

15 Kasım 2018 güncel verileri ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nca açıklanan değerlendirmeler sonucunda; Türkiye’de çalışma izni verilen 32 bin 199 Suriyeli göçmen olduğunu bilinmektedir.

Barınma merkezleri dışında kalan Suriyelilerin gerek kendisinin gerekse ailesinin, insani temel ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak zorunda olduğu ve bu sebeple ucuz işçiliği onaylayarak, çoğunlukla ufak çaplı firmalar ve şahıs şirketleri tarafından istihdam edildiği görülmektedir. Suriye ülke sınırına yakın bölgelerde; işgücü rekabetinde eksik kalan ve uzun dönemli düşük birikimle ilerleyen işletmelerin, ucuz ve kayıt dışı işçiliği tercih ettikleri ve bu yolla giderlerinde azaltma sağlayarak, karlılık ve büyüme hedeflerini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Suriyeli göçmenlerin, özellikle inşaat alanında çalışmayı tercih ettiklerini, emek yoğun işlerde bu durumun daha çok faaliyet gösterdikleri anlaşılmaktadır (Şeker vd., 2015: 425).

Suriyelilerin, inşaat sektörüne göstermiş olduğu yoğun talep doğrultusunda işçiliğin ucuzlamasında büyük bir etken olmuşlardır. İnşaat alanında, özellikle Suriye ülke sınırına yakın olan şehirlerde beton işlerinde iş gören göçmenler, günlük yevmiyesi 70 TL olan Türk işçilerden daha az miktarı kabul ederek, 50 TL gibi bir fiyatla çalışmaktadır.

2021 yılı itibariyle tarım alanında günlük iş gören Suriyelilerin ise 10 saat iş görme karşılığında 98 TL aldıkları bilinmektedir. Tarım sektöründe kayıt dışı çalışan ve kendi ülkelerinde öğretmenlik yapan Suriyeli göçmenlerin de olduğu gözlemlenmiştir. Suriyeli göç edenlerin eğitilmiş ve nitelikli olmaları ucuz çalışan olarak iş görmelerini önleyememektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün (UAÖ) yapmış olduğu tespitlere göre Gaziantep, İstanbul, Mersin vb. şehirlerde Suriyeli Vatandaşların Türk Vatandaşlarının ücretlerine göre 1/3 fiyatına istihdam edildiği saptanmıştır (UAÖ, 2016: s. 25). Ek olarak, çalışan Suriyelilerin de ödemelerini bütün ve zamanında alamadığı ifade edilmektedir.

3.1.3. İşsizlik

İşsizlik olgusu ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre çeşitlilik gösterse de aslında bütün ülkeler için sorun teşkil etmektedir. İşsizlik Türkiye' de her dönemde karşı karşıya kaldığımız sorunlardan birisidir. Ülkemiz bu sorunun temelinde, ülkemizin tarımsal toplum olma özelliğini az da olsa sürdürmesi, mevcut işsizlerin yanı sıra hızla artan nüfus neticesinde yeni iş gücünün piyasaya çıkması,

buna karşın yeni istihdam alanlarının oluşturulmasında çekilen sıkıntılar, var olan işsizlik sorunun çözülmesinde sıkıntılara yol açmaktadır.

İşsizliği, kavramsal olarak açıklayacak olursak; çalışma isteği ve arzusu içinde olup cari ücret düzeyine çalışmayı kabul edenlerin iş bulamadığı ya da mevcut işinde gerek koşulları gerekse ücretini beğenmeyip işlerini bırakanların oluşturduğu sosyal bir olgudur. Ülkemizde var olan işsizliğin temel nedenlerine bakıldığı zaman daha çok yapısal ve ülkenin içinde bulunduğu konjonktürel etmenlerin etkili olduğunu görmekteyiz.

Suriyeli göçmenlerin 2011 yılından bu yana Dünya üzerinde çeşitli ülkelere gerçekleştirdikleri göç hareketinin Türkiye'deki varlıkları, tüm kitlesel ve uzun vadeli göç olaylarında olduğu gibi, yerel halkta sosyo-ekonomik açıdan tedirginlik yaratmaktadır. Toplumda oluşan rahatsızlığı dezavantaj olarak sayarsak, birçok iş insanı tarafından emek gücünün çok ucuza pazarlandığı çalışmaya hazır göçmenlerin istihdamı avantaj sağlamaktadır (Erdoğan, 2014: s. 16). Türkiye'ye giriş yapan Suriyeli göçmenlerin mülteci ya da sığınmacı ayrımı yapılmadan sahip oldukları geçici koruma pozisyonu ile tanınan iş görme izni alabilme imkanları, Türkiye'nin halihazırda bulunan işsizlik sorununun yükünü fazlalaştırmaktadır. Diğer bir taraftan, yasal olarak iş görme izni bulunmayan bazı Suriyeli göçmenlerin inşaat, sanayi, tarım, tekstil, ayakkabı vb. alanlarda küçük çaplı yevmiyelere razı oldukları belirtilmektedir (Uzun, 2015: s. 116).

Suriyeli göçmenlerin, Türkiye'deki işsizlik sorununa etkilerinin sınırlı olduğu araştırmalarla incelenmiş ve göç ettikten sonra geçimlerini sağlamak için çalıştıkları işlerin de genellikle Türk vatandaşlarının yapmak istemedikleri işler olduğu açığa çıkmıştır. Suriyelilerin, vasıfsız elemana ihtiyaç duyulan mevsimlik işlerde istihdam edildiği ve bu sektörde oluşan açığı kapattıkları bilinmektedir. Duyulan ilgi ve talep sonucunda bu sektörlerin tam kapasite çalışma düzeyinde olduğunu özellikle sektör temsilcileri dolayısıyla ifade edilmiştir. Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin niteliksiz işlerde istihdam edilmeye başlamasıyla beraber, emek piyasasında bulunan yerel toplumun bir bölümünün göç öncesine oranla bulunduğu pozisyondan bir üst düzeye, daha yüksek ücretle çalışmalarına olanak meydana getirdikleri da

unutulmamalıdır (Koyuncu, 2015: s. 110). Suriye’de bulunurken eğitilmiş, vasıflı ya da profesyonel bir meslek sahibi olan göçmenlerin, Türkiye’de yaklaşık %5 etrafında olması da vaziyeti özetler durumdadır.

3.1.4. İstihdam ve İşgücü

Merkez Bankası raporlarına göre, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşları üzerinde yarattığı istihdam seviyesinin sadece kayıt dışı istihdam içerisinde yer aldığı gözlenmektedir. Yapılan sığınmacı girişi ile kayıt dışı istihdam oranlarında yaklaşık olarak 2,2 puan azalış yaşanmıştır ve bu vaziyetten en çok niteliksiz, eğitim seviyesi düşük erkekler ile kadınlar tesiri altında kalmıştır (Ceritoğlu vd., 2015, s. 23).

Suriyelilerin genellikle tercih edilmediği kayıtlı sektör istihdamına ise dolaylı yoldan tesirleri bulunduğu bilinmektedir. Kayıt dışı sektörde yer alan her 10 göçmenden, kayıtlı alanda yer alan 3-4 kişilik yeni istihdam yeri oluşturulduğu da yapılan aynı araştırmanın neticeleri arasında bulunmaktadır. Suriyeli göçmenlerin Türk işgücü piyasasında oluşan istihdamın yapısını farklılaştırdıkları, kayıt dışı, yarı zamanlı, niteliksiz ve kadın olan Türk işçilerin istihdamında daralmaya yol açarken, kayıtlı ve erkek istihdamının da artışına neden olduğu görülmektedir (Duruel, 2017: s. 59).

İş gücü piyasasında yer alan ve genellikle dezavantajlı grupları oluşturan kadınlar ve eğitim düzeyi düşük olanlar, Türkiye’ye yapılan Suriye göçü sonrasında iş kolları dağılımında oluşan olumsuz etkiyi daha çok sezmişlerdir. Türkiye’de kayıt dışı istihdamın bazı iş kollarında yaygınlaşması, Suriyeli göçmenlerin bulunduğu o bölgedeki işgücü piyasalarında kötü etki yaratmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki iş gücü piyasaları üzerinde bulunan tesirlerinin sınırlı olduğu kanısına varılmıştır. Bu sınırlı etkinin üzerine, sığınmacı akımından etkilenmesi tahmin edilen Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelerde oluşan kaygıların da yersiz olduğu kanısını ortaya çıkarmıştır (Ceritoğlu, vd., 2017: s. 1).

3.1.5. Küçük ve Orta İşletme Boyutuna Sahip Suriyeli Göçmenler

Suriye’de iç savaşın yayılmasıyla birlikte 2011 yılından beri Türkiye’de yaklaşık 10 binden fazla Suriyelilerin açtığı firma bulunmaktadır. Bu işletmelerde Suriyeliler yaklaşık olarak 100 bin insana istihdam sağlamaktadır. Yalnızca son on iki ayda (2018) Suriyelilerce resmi şekilde 1000’den çok firma açıldığı raporlanırken, bu sayı her iş günü Türkiye’de bulunan dört Suriyelinin firma kurması manasına gelmektedir. ABD merkezli sivil toplum kuruluşu Building Markets’in meydana getirdiği rapora istinaden, resmi olmayan ve kayıt dışı işletmelerin de hesaba katılmasıyla birlikte, Türkiye’deki Suriyeli şirketlerin toplam sayısı 10 binden fazla olmuştur (Mülteciler Derneği, 2019: s. 5).

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı’nın (TEPAV) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)’nin verilerine göre hazırlanan rapora göre, 2010-2017 seneleri arasında 6589 Suriye sermayeli firma kurulmuştur. Bu zaman içerisinde Suriye ortaklı firmaların toplam ortak sermayesi ise 179 milyon TL’ye ulaşmıştır. TEPAV’ın hazırladığı rapora göre Ocak-Temmuz 2018’de Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenler 937 şirket açmıştır (Tr. Sputiksnews, 27.09.2018). Suriyeli işletmeler 2011 yılında Türkiye’deki yabancı sermayeli firmaların yalnızca yüzde 2’sini oluştururken Mayıs 2019 itibariyle bu oran yüzde 20’ye kadar yükselmiştir.

Türkiye’de yer alan Suriyeli işletmelerin il bazında ve sektörel dağılımlarına dair verileri, 2017 senesinin ilk yarısı itibari ile yayınlanmaya başlamıştır. Bu tarih itibariyle, Suriyeli göçmenlerce legal içeriklere sahip olan bütün işletmelerin sayısının, Türkiye’de yaklaşık %94’ü İstanbul, Mersin, Bursa, Hatay ve Gaziantep illerinde bulunmaktadır.

İşletmelerin faaliyet alanları genellikle toptan ve perakende ticaret, inşaat, üretim ayrıca emlak alanında etkinlik göstermektedir. Genellikle küçük ve orta ölçekli olarak bulunan bu işletmelerde, yaklaşık olarak 9.4 kişi istihdam edilmekte ve toplam kayıt değerleri ise 100 bin kişiye yaklaşmaktadır (Mülteciler Derneği, 2019: s. 05).

Building Markets'in raporunda yer alan tahminlere göre, Suriyeliler 2011 senesinden beri Türk ekonomisine 1-1,15 milyar dolar ya da birey başına 290-330 dolarlık yatırım yapmıştır. Raporda verilen tahminlere göre, Türkiye'de 750.000 ile 950.000 civarında kayıt dışı iş gören Suriyeli bulunmaktadır.

3.1.6. Yoksulluk

Yoksulluk, yerinden edilmiş çoğu insanın maruz kaldığı temel problemlerdendir. Göç özellikle çatışma ve savaş ortamından kaçış olarak gerçekleşmesi durumunda kişilerin maddi kazançlarını kaybettikleri görülmektedir. Temelinde yoksulluk olan birçok sebeple, az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru toplu göçler yaşanmaktadır. Bu tarz göç dalgaları günden güne artmakta, yoksulluk göçe, göç ise yoksulluğa ve yoksunluğa sebep olmaktadır. Yoksulluk, inançsal baskılar, siyasi tercihler, savaşlar, eğitim ve barınma imkânlarının kısıtlanması gibi sebeplerden ötürü birçok göçmen, temel haklarının en önemlisi olan yaşam hakkı ihlal edildiğinden dolayı kendi ülkelerini bırakıp başka ülkelere göç etmek zorunda kalırlar (Karadağ, 2017: s. 486).

Türkiye, Suriye'den ülkemize gelen mülteciler için yüklü miktarda harcamalar yapmış ve onların daha iyi koşullarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için büyük çabalar göstermiştir. Buna ek olarak mültecilerin ucuz iş gücü olarak çalıştırılmasından ötürü kayıt dışı istihdam ve Türkiye vatandaşları ile iş gücü arzı ve talebi bakımından ciddi bir rekabete neden olmuştur. Mültecilerin iş kollarında genelde kayıt dışı olarak çalıştırıldığı gözlemlenmiştir. Suriyelilerin çalıştığı iş kolları incelendiği zaman çoğunlukla emek yoğun olan tekstil, inşaat, imalat, sanayi kollarında kayıt dışı olarak çalıştırıldığı görülmektedir (Kaya, s. 2016).

3.1.7. Suriyeli Göçmenler için Harcanan Kaynaklar ve Kaynak Referanslarını Sağlayan Kuruluşlar

Suriye'den dolayı dış göç, 2011 yılının Nisan ayında 250-300 şahıs ile başlamış, 2019 yılında ilk dört ayının yapılan tahminlerinin üzerinde bir artış yaparak 3,5 milyon şahsa erişmiştir. Göç hacminin fazlalaşması ve göç kayıtlılarının

Türkiye’yi transit ülke olduğu düşüncesinden çıkarıp, konaklama sürelerini uzatması Türk kurum ve kuruluşlarının örgütlenerek hedef belirlemesini gerekli kılmıştır. Başbakanlık Mercı, Dışışleri Bakanlığı Mercı, Milli İstihbarat, Kızılay Derneği ve Diyanet İşleri Başkanlığı sürekli teşkilat halinde olarak sürekli şekilde katılmaktadır.

Suriye’nin iç savaşının başladığı andan itibaren her geçen gün göçün seyrini ve süresinin doğrudan etkileyecek gelişmeler yaşanmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler karşısında açık kapı politikası kararı alan Türkiye’de yeni kuruluş oluşturulmasına, hali hazırda olan kuruluşların da vazife, izin verme ve mesuliyetlerinde değişiklik yapılmasına sebebiyet vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğu tarihten bu yana kitlesel ve yoğun bir dış göçe maruz kalmamıştır. Bu sebeple göç ve politikaları doğrultusunda bağımsız bir kurumu olmamıştır. 2011 yılından itibaren Türkiye’ye yapılan Suriye göçü etkisiyle 11 Nisan 2013 yılında meriyete giren 6458 sayılı yasa ile İçişleri Bakanlığınca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 2013 yılına kadar iltica, göç, yasal ve düzensiz göçleri konu alan iş ve işlem durumları Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Yabancılar Şube Müdürlüğü yetki ve sorumlulukları arasında yer almıştır (GİGM, 2016: s. 47). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile göç ve süreç yönetimi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) görevleri kapsamında yürütölmeye başlanmıştır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki yaşama zamanlarının uzaması ile birlikte; Mayıs 2016’dan itibaren Türkiye bu göçe bütçe doğrultusunda 10 milyar dolar; birey ve toplum yardımları ile sivil toplum kuruluşları harcamalarının da toplamıyla bu tutarın toplamda yaklaşık 20 milyar dolar harcadığı düşünölmüyor. Yapılan son güncellemeler ile Mayıs 2019 tarihine kadar bu tutarın 37 milyar dolara yükseldiği açıklanmıştır (GİGM, 2019: s. 05).

29 Kasım 2015 yılında gerçekleştirilen Türkiye-AB Zirve Toplantısı, AB Komisyonu Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenler için kaynak sağlama durumunu üstlendiğini belirtti Türkiye’de yaşayan Suriyeliler için parasal destek programı altında (FRIT) oluşturulan bu kaynağa toplam da 6 milyar Euro destek sağlanmıştır. İlk başta 3 milyar Euro’nun hepsi bu konudaki tasarılarla bağlanmış ve diğer 2 milyar 71 milyon 816 bin Euro’su ise direkt Türkiye’ye ödenmiştir. Diğer dönem de ikinci 3 milyar Euro’nun 450 milyon Euro’luk kalanı tekrar tasarılarla bağlanmış olup, şimdiye kadar 149 milyon 767 bin Euro’luk kısmı da tahsis edilmiştir. Kalmış olan

miktarların ise 2019, 2020 ve 2021 yıllarına arasında bölüştürülerek ödenmesi devam edecektir (GİGM, 2019: s. 04).

3.1.8. Sosyal Uyum Yardımı

Sosyal Uyum Yardımı (SUY) adı ile geçen bu dayanak projesi, biri finansör olmakla beraber toplam dört ortaktan oluşmaktadır. SUY dayanağının finans kaynağını Avrupa Birliği üye ülkeleri oluşturmaktadır. Oluşturucu diğer paydaşlar ise Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay'ı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Proje dahilinde sunulan hizmetler, barınma kampları alanında yaşamayan ve uluslararası koruma veya geçici koruma altında bulunan şartlarla Türkiye'de bulunan yabancılara verilmektedir. İçeriğini gıda, giyim, barınma gibi temel ihtiyaçları oluşturan bu pakette, göçmenlerin hayatlarını idame etmeleri için de aylık 120 lira maddi destek verilmektedir. Sosyal Uyum Yardımı Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenleri kapsamaktadır. Ancak bu maddi destek Türkiye'de yaşayan tüm Suriyelilere verilmemektedir. Verilmeme koşulunu içeren durumda, Suriyeli göçmenlerin kendi şahsi isimlerine kayıtlı olan taşınır ve taşınmaz malların, araba, ev, dükkân ve yüksek değerli ziynet eşyalarının olması halinde, kişiler bu yardımdan yararlanamamaktadır. Türkiye'de Sosyal Uyum Yardımını alan Suriyeli göçmenlerin sayısı Aralık 2016 ve Nisan 2019 tarihleri arasında 1 milyon 417 bin olmuştur. Bunlar 868 bin 200 ile toplam oranın %60'ını oluşturan 18 yaş ve altı çocuklara verilmektedir. SUY ile her ay takribi 32 milyon 762 bin dolar, Türkiye için ayrılmaktadır. Kızılay Kartı ile de uluslararası koruma veya geçici koruma altındaki göçmenlerin hesaplarına gönderilmektedir (Erdoğan, 2019: s. 13).

3.2. SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ

Suriye göçünün yarattığı etkilere bakıldığında; Türkiye'de, en yoğun yaşanan konum sosyo-kültürel durum olmuştur. Yerli halkın Suriyeli mültecilere karşı negatif tepkilerinin nedeni; farklı dil, kültür ve yaşam tarzıdır. Bu olay toplumca kabul seviyesinin ve Suriyeli mültecilerin uyum sağlama süresinin güçsüz yönlerini göstermektedir (Aslangiri vd., 2016: s. 8). Bu yüzden, Suriye göçü olayı her şeyden

önce bir sosyal uyum problemidir. Bununla birlikte Türkiye'nin bazı bölgelerinde çok eşliliğin oluşması, bununla beraber boşanmaların çoğalması, çocuk ve kadın istismarının meydana gelmesi, bazı şehirlerde etnik ve mezhepsel farklılık nedeniyle kümeleşmelerin çoğalması, oluşan sosyo-kültürel etkilerdir (Taş, 2019: s. 69). Şehir merkezlerinde bulunan Suriyeli mülteciler, genel olarak kira fiyatları az olan kenar mahalleleri seçmektedir. Sağlıksız ve kötü şartlardaki hanelerde birkaç aile ile birlikte yaşamaktadırlar. Kenar mahallelerde birlikte hayatlarını sürdürmek için uğraşan mültecilerin bu durumu, en başta bölge halkıyla uyum sürecini zora sokmakta ve güvenlik sorunlarına zemin oluşturmaktadır. Ev sahipleri ise para kazanmak için evlerinin üst katına veya boş arsalarına kaçak, düzensiz yapılar inşa etmektedir. Bunun akabinde zaten var olan çarpık kentleşme problemi daha büyük düzeylere ulaşmaktadır (ORSAM, 2015: s. 16).

Suriye göçünün meydana getirdiği bir diğer toplumsal problem ise çocuk işçiliğidir. Barınma merkezleri haricinde ikamet eden mülteci çocukların oldukça az bir bölümü eğitim almaktadır. Maddi durumu düşük olan Suriyeli aileler, çocuklarını okula göndermeyip çalışmaya yönlendirmektedirler. Suriyeli çocuklar sokaklarda farklı ürünler satarak, dükkânlarda çıraklık yaparak, imalat yapan işletmelerde ara işlerde ucuz işgücü olarak kullanılmaktadır. Kamp haricinde Türk toplumuyla iç içe yaşamakta olan Suriyeli mülteciler mevzusunda yaşanan bir diğer toplumsal sıkıntı sebebi de; Suriyeli mültecilerin dilenmesi olayıdır (Taş, 2019: s. 69).

Suriyeli mülteciler genel olarak şehirlerin kenar mahallelerinde birlikte yaşamaktadırlar. Bu olay Suriyeli mültecilerin uyum süresini zor hale getiren önemli konuların başında gelmekte ve güvenlik problemlerinin olmasına yer hazırlamaktadır. Bunun yanında mültecilerin maddi olanaklarının olmaması ve oldukça zor koşullarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaları, her türlü suça eğilim göstermelerine ortam hazırlamaktadır. Gelir seviyesi az, eğitim hayatı olmayan, dışlanmışlık hissiyle birlikte psikolojik sorunlar yaşayan gençlerin, ileriki vakitlerde oldukça fazla suça bulaşma riski fazladır. Tedbir alınmadığında bu durumun kısa bir vakitte önemli güvenlik riskleri oluşturması kaçınılmazdır (ORSAM, 2015: s. 20-21).

3.2.1. Konut Problemi ve Barınma Sorunu

Ülkemize Suriye’den 2011 senesinden beri süren savaş sonucunda ortalama 3.5 milyonun üzerinde Suriyeli ülkelerinden kaçıp Türkiye’ye sığınmıştır Türkiye, Suriye’den uzaklaşan mülteciler için “açık kapı politikası” tatbik edilmesi ve temel gereksinimlerin giderilmesi, yerine getirilmesi gerekli olan bir insani görev ve mesuliyet olarak değerlendirmiştir. Başlangıç aşamasında kısa süreli ve geçici bir durum olarak değerlendirilmesinin tersine, Suriyeli mültecilerin uzun bir zaman daha Türkiye’de kalmaya devam edecekleri veya önemli bir kısmının artık yaşamlarını Türkiye’de devam ettirecekleri anlaşılmaktadır. Hiç şüphesiz bu kadar fazla miktarda sığınmacının Türkiye’de olması; sosyal, ekonomi ve kültürel entegrasyon, eğitim sağlık, yaşamının yanı sıra istihdam bakımından da sınırlı imkanlara sahip ülkemizin iş gücü piyasasını çok derinden etkileyecektir.

“Suriyeli göçmenlere temel barınma ihtiyaçlarının karşılanması konusu ile alakalı danışmanlık hizmeti verecek kurumların bulunmadığı şartlarda konuta olan yüksek talep kira ücretlerini çok kısa bir süre içinde (muhitine göre yüzde 20- 30 oranında) arttırmıştır. Yaşanan bu olaylar gerek Suriyeli göçmenlerin gerekse dar gelirlili Türk vatandaşlarının ekonomik sorun yaşamasına sebep olmaktadır. Yüksek kira bedeli ödemekte güçlük çeken Suriyeliler bundan dolayı metruk harabe ve sağlıksız konutlarda yaşamayı tercih etmektedirler.” (Aktaran Akpınar, 2017: s. 20).

Barınma, beslenme, eğitim ve güvenlik gibi temel gereksinimlerin giderilmesi, kişisel yetenek ve kabiliyetlerin gelire/kazanca dönüşmesi, sermayenin yatırıma dönüşmesi ve gelir oluşturulması kişilerin ekonomik ve sosyal yaşama dair faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu içermektedir.

“Kentın yoksul alanlarına yerleşen sığınmacıların kendi imkânlarıyla barınma alanları (gecekondu, çadır) oluşturması o bölgede çarpık ve bozuk bir kentleşmeye sebep olmaktadır ve kentın dışından mekânsal ayrışmaya neden olmaktadır . Bu mekânsal ayrışmadaki en temel etkenlerden biri, sığınmacıların kente yerleşirken akrabalarının bulunduğu mahalleleri tercih ederek belirli bir mekânda kümelenmeleridir. Sığınmacılar, kendileri ile aynı millettten olan insanların olduğu

bölgede daha rahat hareket etmektedirler. Sadece, sığınmacılarla iletişim halinde olmaları kent sakinlerinden soyutlaşmaları, önyargıyı arttırarak mekânsal ayrışmaya hız kazandırmaktadır.” (Aktaran Taş ve Tekkanat, 2018: s. 78).

3.2.2. Gecekondulaşma

Dilimize kavram olarak 1945-1950’li yıllarda giren gecekonduyunun ayrı ayrı tanımları bulunmaktadır. Kent biliminde kullanılan en yaygın tanımı: “Bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı şekilde, gerçek veya tüzel, kamusal ve özel bireylerin topraklarına, toprak iyesinin istenç ve bilgisi haricinde, izinsiz şekilde gerçekleştirilen, barınma gereksinimleri devlet ve il yönetimleri tarafından karşılanamayan yoksul veya dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak” şeklinde tanımlanmaktadır.

1966 Gecekondu Yasası’nda ise gecekondu, “İmar ve yapı yasalarına aykırı şekilde, başkalarına ait arsa ve arazilerde ve arsa sahibinin rızası olmadan yapılmış yapı” şeklinde açıklanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğuna bakacak olursak bu ülkelerin büyük kentlerinde gecekondulaşma karşımıza çıkmaktadır ve diğer gecekondulaşmaya sahip ülkeler ile benzer koşullar için de benzer nedenlerle yer almaktadır. Bu durumu örnekler ile açıklayacak olursak mesela, Meksika’da Jacale, Panama’da Rancho, Brezilya’ da Macambo, Arjantin ‘de Favela, Tunus’ta Gourbeville, Cezayir’de Casbah, Fas’ta Bidonville, Hindistan’da Bustee gibi adlar alan gecekondu, bu ülkelerde büyük iller nüfusunun %20 ile %70 arasında bulunan bir bölümünün hayatını ifade etmektedir (Keleş, 2013: s. 499).

Gecekondu sorunu köy yaşamının iticiliği, şehir yaşamının çekiciliği gibi etkenler sebebiyle köyden kente gerçekleşen göç sonucunda gelen insanlar barınma ihtiyacı için şehirlerin etrafında bulunan sahipsiz boş ve sahipsiz arazileri kullanmıştır. Bu araziler belediyeye, hazineye ya da özel kişilere ait olabilmekteydi.

Gecekondulaşmanın bir diğer tanımı ise imar ve yapı kurallarına aykırı şekilde kamusal ve özel bireylerin sahip oldukları toprakları üzerinde yine bu kişilerin bilgisi ve iradesi dışında altyapı ihtiyaçlarının, ulaşım vs. temel gereksinimlerinin hazırlanmadan hızlı ve ucuz bir biçimde yapılmış, kaçak yapılar gecekondulaşma olarak tanımlanmaktadır (Akan ve Arslan, 2008: s. 37).

Günümüz dünyasında gecekondulaşma gelişmekte olan ülkelerde kentleşme alanında temel problemlerden biri ve daha çok aşırı nüfus oranı ve bunun oluşturduğu göç olgusunun bir sonucu olarak ortaya çıkan büyük bir problemdir. Baktığımız zaman gecekondulaşma sanayileşme ile birlikte paralel olarak ortaya çıkan bir olgudur. Sanayileşme ile birlikte göç alan yerleşim birimleri çevresinde gecekondulaşma şeklinde barınma ihtiyaçları giderilmiştir. Türkiye’de kentleşme dünyadaki gelişmelere paralel şekilde 1950’li senelerde hız kazanmıştır. Gecekondu Türkiye’de İkinci Dünya Savaşı yıllarında meydana gelmiş bir olgudur. 1948 senesinde büyük illerde 25-30 bin gecekondu bulunmaktaydı. 1953 senesinde gecekonduları alakadar eden 6188 sayılı kanun çıktığında gecekondu sayısı 8000’e erişmiştir. Bu sayı 1960 senesinde 240000’den, 1983 senesinde 1500000’a çıkmıştır. Kanunların yapımını yasaklanmış olmasına rağmen gecekondu sayısının devamlı arttığı görülmektedir (Keleş, 2013: s. 511).

“ Suriyeli göçmenlerin yaşadığı bazı alanlarda gecekondu alanlarında oranının % 30’ların üstünde olduğu ve bundan dolayı bu bölgelerin gettolaşma noktasında büyük riskler teşkil ettiğini söyleyebiliriz.” (Sönmez, 2016: s. 398).

3.2.3. Eğitim Sorunu

Milli Eğitim Bakanlığı teşriki mesai ile atılan adımlar sonucunda anaokulundan lise sona kadar toplam 310.000 çocuk sokaklardan toplanarak okula tekrar gitmeleri sağlandı. Bunların 80 bini AFAD kamplarında eğitim görmektedir.

En son hazırlanan AFAD raporuna göre (2017) göre, Suriyelilerin %26’sı ilkokul mezunu %23’ünün ise okuryazar olmadığı belirtilmiştir. Kamplarda yaşayanların %31,4’ü ilkokul, %22,7’si ortaokul, %15,4’ü lise, %10,9’u okuryazar,

%10,3'ü üniversite mezunu ve %9,3'ünün ise okuryazar olmadığı raporlanmıştır. Kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilere bakıldığında, %25,3'ü ilkokul, %24,7 okuryazar olmayan, %14,9'u okuryazar ve ortaokul mezunu, %12,1'i lise mezunu, %8,1'inin ise üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır (AFAD, 2017: s. 52).

Göçe mecbur bırakılan çocuklar eğitim bakımından düşünüldüğünde, devlet okullarında yalnızca pasaportla ülkeye gelenler veya ikametlerine olanak sağlananlar eğitim alabilmekte ve eğitim alanlar tarafından da bilhassa dil problemi yaşanmaktadır (Orhan ve Şenyücel Gündoğar, 2015: s. 20).

3.2.4. Uyum Sorunu

Suriye'de 2011 tarihi itibarıyla yaşanan iç karışıklıktan dolayı ülkesini terk eden Suriyeli vatandaşların göç durumu halen devamını sürdürmektedir. Açık kapı politikası uygulayan Türkiye'de sığınmacıların sayısının hızla artış göstermesinin sebepleri arasındaki ulaşım kolaylığı Türkiye'yi tercih etme sebeplerinin başında gelmektedir (AFAD, 2017). Ülkemizde Suriyelilere barınma, gıda, sağlık, eğitim, güvenlik, tercümanlık, iletişim vb. bütün hizmetlere sağlanmaktadır. Sığınmacıların kamplar dışında da çeşitli illere göç ettikleri görülmektedir (AFAD, 2017).

Ülkemize göç eden Suriyeli sığınmacıların ilk seviyede yalnızca sınır illerde ve kamplarda yaşam sürdürdükleri fakat iç harbin bitmemesi ve kamp miktarının yeterli olmaması sebebiyle kamp dışına yerleştikleri görülmektedir. Ülkede bulunan Suriyelilerin gün geçtikçe arttığı ve ilerleyen zamanlarda da iç savaş bitse dahi bir kısmının ülkelerine dönüş yapmayacakları düşünülmektedir (Sirkeci, 2017). Bu durumda hem Türkler hem de Suriyeliler sosyal uyum politikalarının planlamasını ve uygulanmasını yapmak durumundadırlar (Orhan, 2014: s. 16).

Kampların dışında hayatlarını devam ettiren Suriye uyruklular için birleşme adıyla da adlandırılan toplumsal kabul ve uyum projesi hayat tasarlamak bakımından oldukça önemli bir durumdur. Suriyeli sığınmacılardan dolayı toplumumuzda çok eşlilik ortaya çıkmış ve buna dayalı şekilde boşanmalar artmıştır. Kadın ve çocuk istismarı, çarpık kentleşme vb. sorunlar zamanla çoğalmıştır. Suriyeli sığınmacı sayısı fazla

olan illerde sığınmacıların demografik yapıyı farklılaştırmaları en önemli toplumsal etkiler arasındadır. Bu durum bazen mezhep sorunlarına bazen de var olan gerginliklerin artmasını sebep olabilmektedir (Sağsen, 2011: s. 24).

Suriyeli sığınmacılara karşı ilk etapta oldukça sıcakkanlı davranan halkımız, ikametlerinin uzaması sebebiyle farklı huzursuzluklar ve tepkiler göstermeye başlamışlardır. Türkiye'ye yerleşmeleri itibarıyla ev kiralarının artması, düşük ücretle çalışmaları nedeniyle işverenlerin yerli halka sığınmacıları tercih etmesi halkımız tarafından problem yaratmaktadır. Bunun yanı sıra sığınmacıların kaldıkları Çadır Kent'e kolaylıkla giriş çıkış yapmalarından ileri gelen belirsizlikler, güvenliğinin yeterli olmaması, doğal yaşam bölgelerinin kullanılmaması, hastaneler başta olmak üzere tüm kurumların sığınmacılara yardımcı olması halkın beklentilerinin yeterli olarak karşılanamaması halkımızda tepki oluşmasına yol açmaktadır (Sirkeci, 2017: s. 34).

Ülkemizde yaşamakta olan Suriyeli sığınmacılara dair yapılan araştırmalara göre Suriyeliler ile yerli halkın arasında çeşitli kültür, dil ve yaşam biçimlerinden ileri gelen problemlerin hem Suriyeli sığınmacılara hem ülke halkına çeşitli etkileri bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacılar bakımından incelendiğinde, karşılaştıkları en büyük problem dil problemidir. Türkçeyi konuşamamanın yanı sıra olumsuz durumlarda kendilerini ispat edememektedirler. Buldukları il ve çevrelerine göre farklılık içeren problemlerle yüz yüze olan sığınmacıların genel problemleriyse, yetersiz barınma, sağlık ve beslenme imkânlarının azlığı, kültür bakımından uyumsuzluk, okul çağındaki çocukların eğitimlerini sürdürememeleri ve doğal olarak sosyal açıdan dışlanmaları gibi sorunlardır (Sirkeci, 2017: s. 16).

Suriyeli sığınmacıların genç erkeklerinde artan uyuşturucu bağımlılığı ve kadınlarının kötü tehditlerle karşı karşıya gelmesi de önemli problemlerinden birisidir. Gelir seviyesi az olan sığınmacıların kaçak ve sağlıklı olmayan evler oluşturarak çarpık yapılaşma meydana getirmeleri de bunlardan birisidir. Bunların yanı sıra sığınmacılar, maddiyattan dolayı küçük yaştaki çocukların okul eğitimini sağlayamamakta onun yerine çalıştırıp para kazanmaları gerekliliği açısından

yönlendirilmektedirler. Bu durum da sosyal ve kültürel yapı üzerinde oldukça negatif bir etki bırakmaktadır (Erdoğan, 2015: s. 24).

Türkiye'deki 3,5 milyona yakın Suriyeli sığınmacılar bütün Türkiye'de genişlemiş bir şekilde yaşamaktadır. Bu durum ise Türk halkının Suriyeli mülteci bildirişimi için mecburi bir platform gerektirmektedir. Suriyeli mülteci ile paylaşılan hayat içinde iletişim zorlaşmaktadır. Fakat bu bildirişim sadece pozitif ifadeyle yani “uyum” anlamında değil, negatif anlamda “gerginlik” şeklinde etki göstermektedir.

Suriyeli sığınmacılara temin edildiği ifade edilen haklar da Türk toplumunun Suriyeli sığınmacılara karşı negatif algı oluşturan en önemli faktörlerden birisidir. Suriye uyruklularla konuşulduğunda ise bir kesimin yardım almadan kendi imkanları ile geçimlerini sağlamakta oldukları aslında toplumda iki farklı idrak olduğunun işaretidir. Suriye uyrukluların ifade ettikleri ile Türk toplumunun ifade ettiklerinin başka olması aslında toplumun yeterli malumata sahip olmadığından dolayıdır.

Eğitim, sağlık, iş, yerleşim ve gıda gibi temel gereksinimlerin karşılanmasında karşılaşılan kusurlar hem Suriyeli mülteci hem de civar toplumun kıygın edilmesiyle neticelenmiştir. Bilhassa temel ihtiyaçların yerine getirilememesi dolayısı ile kendi imkânlarıyla yaşam savaşı veren Suriye uyrukluların az maaşları kabul etmesi, yaşam alanı oluşturamayanların sokaklarda yaşaması ve para elde edemeyenlerin legal olmayan usullere başvurması bahsedilen olumsuz durumların literatür oluşturduğu söylenilebilmektedir.

Maddi anlamda hayatın yeniden üretilmesi toplumlar açısından fonksiyonel bir zorunluluk halini almıştır. Dolayısıyla iş ve iktisadi çalışmalar genel toplumsal hayat için mecburi bir kıstastır. Bu proseslere iştirak ve bu proseslerle kazanılan pozisyon ve hiyerarşik statü toplumun bütün bireyleri ve göçmeler gibi tam üyelik pozisyonu sağlama bakımından merkezi bir önem arz etmektedir. Bu umumi esaslar, iş ortaklığında çaba harcanmasının göçmenlerin yapısal uyumu ve bütün sosyal bütünleşme için merkezi kapsamını göz önüne sermektedir. Böylece iş yaşamına katılım ya da uyum sağlama ekonomik bütünleşme bakımından olduğu kadar toplumsal katılım süreçlerinin de esas yapısıdır (Heckman, 2015).

Çalışma olanakları sağlayan kanuni konum ve iş piyasasındaki istek, göçmenlerin iş yaşamına katılmasına öncülük etmektedir. Sığınmacılar, göç ettikleri ülkede daima kendi ülkelerinde ellerinde bulunan meslekte yeterli olmalarına istinaden bir işte çaba harcamamakta ya da iş bulamamaktadırlar. Doktorların bakım yapmaları, öğretmenlerin garson ya da mühendislerin işsiz kalması bu duruma örnek verilebilir. Bir diğer negatif durum ise göçmenlerin iş yerlerinde ayrımcılığa maruz kalmasıdır (Çavuş, 2019).

Çalışma hayatında düşük kalitede işlere yönelik bir ihtiyaç bulunmakla beraber meydana gelen teknolojik ilerlemeler göz önüne alındığında gelecekte daha çok kaliteli çalışanlara gereksinim olacağı tahmin edilmektedir. Göçmenlerin çocukları gün geçtikçe fazlaca kaliteli çalışmalara ihtiyaç gören ve bilgi topluma tahavvül eden bir toplumda yetişmektedirler. Bu bakımdan sahip olunan malların yanı sıra, bilgi ve eğitim, sosyal ortamlarda konum sağlamanın belirleyici seçeneklerinden biri olmaktadır. Bu çocukların ailevi yapıları ve bunların sosyal süreçleri, çocukların ve gençlerin, eğitim sisteminde, bilgi toplumu için ihtiyaç olan ihtiyaçları yerine getirmede zorluklar yaşamasına ve bu çerçevede ev sahibi toplumun çocukları ya da gençleri ile aynı koşullarda rekabet edememelerine yol açmaktadır (Berry, 2005: s. 14).

Ekonomiyle alakalı metaforların yer aldığı bilgilerde, sığınmacı bir taraftan maliyet, gelir-gider, fatura, harcama kelimeleri ile tarif edilerek ekonomik bir yük olarak görünen, bir taraftan da 'kaçak, sigortasız, maliyetsiz' gibi önadlarla ergonomik bir eser gibi sunularak 'işverenin yükünü aza indirgeyen, ekonomiye katkı sunan şahıslar' olarak pozisyonlandırmıştır. Öte yandan Suriyeli sığınmacıların sosyal ortamda da farklı bir dille betimlendiği görülmektedir. Ancak bu fark dilin bazen algıyı hissettirmesine sebep olduğu anlaşılmış olursa da bazen de yaşanan olaylar bu mecazların kullanılması gerekli olmuştur.

Gerçekleşen zorunlu nüfus yer değiştirmeleri ile göçler üzerine yapılan sosyal araştırmalar gösteriyor ki, yer değiştirenler yeni geldikleri toplumlara uyum konusunda zorlanmaktadırlar. Bu sancılı bir süreci kapsamaktadır. Büyük kitlesel yer değiştirmeler ve göçler sonrasında göçmenler gittikleri yeni çevrelere uyum

sağlamaları için geçirdikleri sürelerde birçok zorlukla karşılaşmaktadırlar. Yaşanan zorluklara çözüm bulunması, güncel ve acil bir siyasal sorun haline gelen bu durum için uzun vadeli planlamalar yapılması gerekmektedir. Göçmenlerin iş piyasası içerisinde nasıl değerlendireceği, konut sorununun nasıl giderileceği, yerel halkla doğabilecek gerilimlerin nasıl azaltılacağı, eğitimlerinin nasıl sağlanacakları ve toplumsal uyum sürecinin nasıl yönetileceğine dair çözümler üretmek gerekmektedir (Tekeli, 2018: s. 2).

3.2.5. Eğitim Üzerinde Oluşan Tesirler

2017 yılından sonra Türkiye, 3 milyondan fazla Suriyeli sığınmacı rakamı ile en çok mülteci bulunduran devlet konumuna gelmiştir. Ülkede yaşayan Suriyeli sığınmacılar nüfusunun yarısından fazlasını; kadınlar ve çocuklar oluşturuyor. Eğitim yönünden bakılacak olursa; göç sırasında hem psikolojik hem de eğitim bazında en çok etkilenenler çocuklar olmuştur. Bu çocuklarda eğitim seviyesi ve eğitim hakları günler ilerledikçe çok ciddi bir problem hali almaktadır. Türkiye’de barınan 3.554.072 Suriye uyruklu göçmenin %47’si eğitim yaşındadır. Bu istatistik, Suriye’de eğitimlerini tamamlayamayan ve eğitimine devam etmesi gerekli olan binlerce Suriyeli çocuk ve genç bulunduğunu ifade etmektedir (Taş, 2019: s. 65-66).

Tablo 4: Suriyeli Mültecilere Sunulan Eğitim Hizmetleri

Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Toplam
35.553	338.807	222.703	89.518	73.570	560.151

Kaynak: (mülteciler.org.tr, 2021).

Tablo 4 incelendiğinde Anaokuluna giden 35.553 kişi, İlkokula giden 338.807 kişi, Ortaokula giden 222.703 kişi, Liseye giden 89.518 kişi, Üniversiteye giden 73.570 kişi olup toplam 560.151 Suriyeli mülteciye eğitim hizmeti sunulmaktadır (mülteciler.org.tr, 2021).

Yaşama alanlarında sadece sığınmacı çocuklar beraber eğitim görürken, devlet okullarındaysa Türk çocuklarıyla beraber karma eğitim görülmektedir. Bundan

dolayı devlet okullarında dil problemi olmaktadır. Türkiye'nin çeşitli merkezlerinde eğitim gören Suriyeli mülteci çocukların eğitim durumu, barınma merkezlerinde eğitim gören sığınmacı çocukların eğitim seviyesine göre daha azdır. Sığınmacı çocukların eğitim dünyasından uzak olması, uzun sürede oluşturacağı sosyal etkiler bakımından Türkiye'de önemli bir problem teşkil etmektedir (Taş, 2019: s. 66).

3.2.6. Sağlık Hizmetleri Açısından Oluşan Tesirler

Suriyeli sığınmacıların sağlık alanında oluşturdukları tesirler açısından; yaşama alanlarında barınan Suriyeli mültecilerin, sağlık hizmetlerinden faydalanma konusunda problem yaşamadıkları bilinmektedir. Kamp alanında olmayan şehirlerde barınan Suriyeli sığınmacılar ise kayıt yapmalarına rağmen devlet hastanelerinden ve sağlık kuruluşlarında ücret ödmeden faydalanabilmektedirler. Özellikle sınıra yakın şehirlerde sığınmacı fazlalığından kaynaklı devlet hastaneleri toplam hizmetin %30 ile %40'ı bandında bir oranla Suriyeli sığınmacılara hizmet sağlamaktadır. Bulunulan bu fazlalık sebebiyle sınır illerindeki devlet hastanelerinde yer sorunu yaşanmaktadır. Bu hastanelerde Türkiye'de barınan Suriyeli mülteciler tedavi ediliyor ve Suriye'de barınan ve iç savaşta yara alan şahıslara da tedavi uygulanmaktadır. Bundan ötürü fiziki olanaklar yetersiz kalmakla beraber, sağlıkçılar tarafından da yer problemi yaşanmaktadır. Bu vaziyet ise, eskiden olduğu gibi hizmet görmediğine inanan yerli toplumda negatif idrak oluşturmaktadır (ORSAM, 2015: s. 20).

Türkiye'de, devamlı olmayan koruma altında olan Suriyeli mültecilere 29.04.2011 tarihinden sonra oluşturulan sağlık hizmetleri, devamlı olmayan yaşam alanlarında ve yaşam alanları haricinde Sağlık Bakanlığı'nın denetimi ve kontrolü altında sürdürülmektedir. Bu durumda hizmetler, AFAD tarafından yayımlanan 2015/8 sayılı Genelge ve Sağlık Bakanlığı'nın yayınladığı 04.11.2015 tarihli ve 9648 sayılı "Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar" talimatı kapsamında devam ettirilmektedir (Taş, 2019: s. 67).

"Sağlık Bakanlığı tarafından ilk seviye koruyucu, tanı ve tedavi edilebilir sağlık hizmetleri bağlamında; ayakta tanı ve tedavi hizmetleri, tüberkülozla

mücadele hizmetleri, bağışıklama hizmetleri, salgınla mücadele hizmetleri, kadın ve üreme sağlığı hizmetleri, çevre sağlığı hizmetleri, çocuk ve ergen sağlığı hizmetleri verilmektedir. Bu hizmetlerin sağlanması; devamlı olmayan yaşam alanlarında toplum sağlığı merkezi çalışanı, devamlı olmayan yaşam alanları haricindeyse başvurdukları aile veya toplum sağlığı merkezi çalışanları tarafınca meydana getirilebilmektedir” (Taş, 2019: s. 67-68).

Suriyeli sığınmacılara için hazırlanan hizmetler içinde koruyucu sağlık hizmetlerinden olan anne ve çocuk sağlığı hizmetleri, en fazla aksayan çalışmalardan birisidir. Mültecilerin %47’si 18 yaşın altında olan, kadın sayısı da oldukça çoktur. Yaşam alanlarında bile, çadır gezileri, gebe olanların bulunması ve takip edilmeleri, doğum sonrası lohiusa ve yeni doğan bakımı, gerekli tetkikler, bebek ve çocukların sağlık ve gelişim takipleri, aile planlaması çalışmaları gerçekleştirilememektedir. Devamlı olmayan yaşam alanlarında bulunmayanlar ise bu çalışmalar aksamaktadır. Suriyeli sığınmacılara aile planlaması olanakları verilmediğinden kabul görmeyen bebek doğumları olmakta, bebek ölümleri fazlalaşmaktadır. Yaşlılar için sağlık hizmetleri kategorisinde ise kronik hastalığı bulunanların bakımsızlıkları, diyaliz, fizik tedavi, kanser teşhisi, takip gibi sağlık hizmetlerinden mahrum oldukları görülmektedir. Yaşam alanlarında bulunmayan engelli sığınmacılar, sağlık hizmetlerine zorluklarla ulaşmaya çalışmaktadırlar. Dış sağlık hizmeti genel olarak yalnızca yaşam alanlarında verilebilmektedir (ORSAM, 2015: s. 28).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

4.1. ARAŞTIRMA SÜRECİ

4.1.1. Veri Toplama

Araştırma kapsamında hazırlanan anketlerden veri elde edebilmek amacıyla hazırlanan anketler Kocaeli'nin Gebze ve İzmit ilçelerinde ikamet eden Suriyeli göçmenlere uygulanmıştır. Bu anket uygulamasını yaparken Türk Kızılay Toplum Merkezi, Kocaeli İHH ve Kocaeli Üniversitesi Suriye Öğrenci Topluluğu ile çalışma yürütülmüştür. Covid-19 salgını nedeniyle yüz yüze anket yapılamamıştır. Ele alınan ana kütle, Kocaeli'nin 392.945 nüfuslu Gebze ve 365.893 nüfuslu İzmit ilçelerinde ikamet eden toplam 21.000 Suriyeli göçmen oluşmaktadır. Belirlenen örnekleme göre anket uygulamasının 260'ı Gebze ve kalan 240'ı ise İzmit ilçelerinde ikamet eden Suriyeli sığınmacılara 01.11.2020 ile 24.12.2020 tarihleri arasında Google online form üzerinden yapılmıştır. Elde edilen anket verileri kodlama yöntemi kullanılarak SPSS programına girilmiştir. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra veri analizi başlatılmıştır.

Ölçeğin uygulandığı kişilere ölçekle alakalı ve ölçeğin amacı ile ilgili temel bilgiler aktarılmıştır. İsim belirtilmeden ölçeğin gönüllülük esasına dayandığı anlatılmıştır. Etik değerler çalışmanın her aşamasında göz önünde olmuş olup, toplanan bilgilerin paylaşımının yapılmayacağı gibi bilgiler katılımcılara aktarılmıştır. Ölçeğin uygulanmasında Arapça, İngilizce ve Türkçe çeviriler yapabilen kurum personelinden yardım alınmıştır. Yapılan anketler, kimlik bilgileri içermeyip sadece kentsel uyum sürecinde karşılaşılan sorunları saptamaya yönelik sorular içermektedir.

4.1.2. Kullanılan Ölçek

Çalışma kapsamında verileri belirlemek için sosyo-kültürel uyum ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca ölçeklere katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yarayan bilgiler kullanılmıştır. Ölçeğe ait bilgiler aşağıdaki gibidir;

- **Sosyo-Kültürel Uyum Ölçeği**

Çalışmada katılımcıların sosyo-kültürel adaptasyon düzeyleri, Ward ve Kennedy (1999) tarafından hazırlanan “Sosyo-kültürel Adaptasyon Ölçeği” ile ölçülmüştür. Ölçeğe, Ward ve arkadaşları, yaptıkları farklı çalışmalarda (Ward ve Searle, 1991; Ward ve Kennedy, 1993; Searle ve Ward, 1990; Ward ve Kennedy, 1994) nihai şeklini vermişlerdir.

Araştırmacılar, ölçeğin farklı örneklemeler üzerinde uygulanmaya uygun bir yapıya sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Ölçeğin sahip olduğu bu esnekliğin kültürler arası adaptasyon sürecinde hemen herkesin karşı karşıya kaldığı durumları (Ör: arkadaş edinmek) içermesinden kaynaklanmaktadır. Bunun dışında, ölçek ifadelerinin bazıları her kültürde olmayan, diğer bir ifade ile sadece belli kültürlerin karakteristiğinde (Ör: yiyecek tezgâhlarından yemek yemek) olan bir takım unsurlara da değinmektedir. Bu nedenle Ward ve Kennedy (1999: s. 662) ortalama bir araştırma için 41 madde içerisinden 20-23 maddenin seçilebileceğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında araştırmacılar, ölçeğin en güncel halinin 29 maddeyi kapsayan ve daha çok bilişsel unsurları barındıran şeklinin olduğunu ifade etmişlerdir. Ölçek, katılımcıların sosyal yaşamın farklı birçok boyutuna ilişkin bilişsel ve davranışsal faaliyetleri yerine getirme konusunda ne kadar zorlandıklarını ölçmektedir (Gülner ve Balcı, 2011: s. 157). Bu nedenle ölçek maddeleri beşli ifadeler (1= Çok Zor, 2= Zor, 3= Orta Derecede, 4= Kolay, 5= Çok Kolay) ile ölçmeye uygun bir biçimde tasarlanmıştır. Bu çalışmada, sosyo-kültürel adaptasyon ölçeğinin, Türkçe diline çevirisi ve Türkiye kültürüne uyarlaması Gülner ve Balcı (2011) tarafından yapılan 29 maddelik versiyonu kullanılmıştır.

Ward ve Kennedy (1999), sosyo-kültürel adaptasyona yönelik yapılan 16 çalışmayı incelemiş ve bu çalışmalardan ölçeğin alfa katsayısının 0.75 ile 0.91 arasında değişkenlik gösterdiğini ifade etmişlerdir. Gülnar ve Balcı (2011) ise ölçeğin güvenilirlik katsayısını 0.88 olarak ölçmüşlerdir. Aynı ölçeği uluslararası öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada kullanan Hirai Frazier ve Syed (2015) ölçeğin güvenilirlik katsayısını 0.97 Wang ve Mallinckrodt (2006) ise 0.94 olarak bulmuşlardır.

Sosyal uyumun ölçümü için yapılan çalışmalar incelendiğinde, sosyal uyumun kültürel yetkinliğin uygulanabilir, temel olarak davranışsal sonuç olarak görülmesi, Argyle ve arkadaşlarının çalışmaları ile başlamaktadır. İlk çalışmalar bürokratik ve sosyal ilişkiler ile yabancılarla çalışma olaylarına yoğunlaşmıştır (Argyle, 1969: s. 18).

Sosyal uyumu ölçmeye çalışan araştırmacılar birbirinden ilham alarak, sosyal uyumun daha doğru ölçülmesini amaçlamıştır. Soyut bir temele dayanan sosyal uyumun tam olarak ölçülmesi mümkün olmadığı için yeni ve farklı dillerde ölçeklerinde geliştirilebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

4.1.3. Veri Analizi

Çalışmadan elde edilen veriler IBM SPSS 25.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Ankete katılan insan kaynakları yöneticilerinin demografik özelliklerine ilişkin bulguları belirlemek amacıyla frekans ve yüzde analizleri elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeklere güvenilirlik düzeylerini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha analizi yapılmıştır. İlk olarak ele alınan verilerin normallik ve homojenlik sınaması ile çarpıklık basıklık kontrolü yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda verilerin parametrik olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu doğrultuda verilerin demografik özelliklere göre farklılık belirtip belirtmediğini test etmek amacıyla t testi ve ANOVA testi yapılmıştır. ANOVA analizi sonucu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır.

4.2. BULGULAR

4.2.1. Demografik Değişkenlerin Tanımsal Analizleri

Çalışma kapsamında anket uygulamasına katılan bireylerin demografik özellikleri Tablo 5’de sunulduğu gibidir;

Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	216	43.2
Erkek	284	56.8
Toplam	500	100.0
Yaş	N	%
18-25 yaş arası	69	13.8
26-35 yaş arası	7	1.4
36-45 yaş arası	90	18.0
46-55 yaş arası	103	20.6
56 yaş ve üzeri	231	46.2
Toplam	500	100.0
Medeni durum	N	%
Evli	319	63.8
Bekâr	181	36.2
Toplam	500	100.0
Eğitim	N	%
Okur-yazar değil	17	3.4
İlkokul	20	4.0
Ortaokul	103	20.6
Lise	240	48.0
Lisans	120	24.0
Toplam	500	100.0
Gelir	N	%
1500 TL ve altı	123	24.6
1501-3000 TL arası	312	62.4
3001-4500 TL arası	25	5.0
4501 TL ve üzeri	40	8.0
Toplam	500	100.0

Tablo 5 Devam: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Türkçe bilme	N	%
Evet	126	25.2
Hayır	374	74.8
Toplam	500	100.0
Barınma yeri	N	%
Gecekondu/Baraka	145	29.0
Kendi evi	141	28.2
Kira	214	42.8
Toplam	500	100.0
Şahsi araç	N	%
Evet	117	23.4
Hayır	383	76.6
Toplam	500	100.0
İl tercih nedeni	N	%
Akraba ve tanıdıkların olması	180	36.0
İş imkânı	249	49.8
Coğrafi yakınlık	71	14.2
Toplam	500	100.0
İzmit ve Gebze'ye geliş nedeni	N	%
Güvenlik	158	31.6
Siyasi	276	55.2
Ekonomik	66	13.2
Toplam	500	100.0
Ailede yaşayan kişi	N	%
1-3 arası	163	32.6
4-7 arası	265	53.0
8 ve daha fazla	72	14.4
Toplam	500	100.0
Çalışan kişi	N	%
1-3 arası	158	31.6

Tablo 5 Devam: Katılımcıların Demografik Özellikleri

4-7 arası	284	56.8
8 ve daha fazla	58	11.6
Toplam	500	100.0
Okula giden çocuk	N	%
1-3 arası	156	31.2
4-7 arası	267	53.4
8 ve daha fazla	77	15.4
Toplam	500	100.0
Konum	N	%
İşveren	89	17.8
İşçi	53	10.6
Çalışmıyor	167	33.4
Teknik	191	38.2
Toplam	500	100.0

Çalışmaya katılan bireylerin demografik özelliklerini aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür;

Katılımcıların %43.2'si kadın ve %56.8'i erkek; %13.8'i 18-25 yaş arasında, %1.4'ü 26-35 yaş arasında, %18'i 36-45 yaş arasında, %20.6'sı 46-55 yaş arasında ve %46.2'si 56 yaş ve üzeri; %63.8'i evli ve %36.2'si bekar; %45'i lise, %24'ü lisans mezunu; %62.4'ünün gelir düzeyi 1501-3000 TL arasında; %38.2'si teknik işlerde çalışmakta, %33.4'ü ise çalışmamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu olan %74.8'lik kesimi Türkçe bilmemektedir. Katılımcıların %42.8'i kiralık evde, %28.2'si kendi evinde ve %29'u ise gecekondular/barakalar kentlerde yaşamaktadır. Katılımcıların genelinin yani %76.6'sının şahsi aracının olmadığı, %23.4'lük bir kısmının ise şahsi aracının bulunduğu görülmektedir.

Katılımcıların %36'sı akraba ve tanıdıklarının olması, %49.8'i iş imkanı ve %14'ü ise coğrafi yakınlık nedeniyle il seçimi yaptığını belirtmektedir. %31.6'sı güvenlik, %55.2'si siyasi ve %13.2'si ise ekonomik nedenlerle Gebze ve İzmit'e geldiğini belirtmektedir. Katılımcıların %32.6'sının ailesinde 1-3 arası, %53'ünün

ailesinde 4-7 arası ve %14.4'ünün ailesinde ise 8 ve daha fazla kişi yaşadığı; %31.6'sının ailesinde 1-3 arası, %56.8'inin ailesinde 4-7 arası ve %11.6'sının ailesinde ise 8 ve daha fazla kişinin çalıştığı; %31.2'sinin ailesinde 1-3 arası, %53.4'ünün ailesinde 4-7 arası ve %15.4'ünün ailesinde ise 8 ve daha fazla okula giden çocuk bulunduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %17.8'inin çalıştığı yerde işveren, %10.6'sının çalıştığı yerde işçi, %33.4'ü çalışmamakta ve %38.2'sinin çalıştığı yerde teknik konumda olduğu görülmektedir.

4.2.2. Parametrik Varsayımların İncelenmesi

Verilerin parametrik koşulları sağlaması için normallik varsayımını ve homojenlik varsayımını sağlaması gerekmektedir. Bu nedenle uygulanan normallik testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 6: Normallik Testi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
,078	216	,003	,987	216	,047
,068	284	,003	,990	284	,042

Analiz sonucunda elde edilen bulgular ele alınan ölçeklerin normallik varsayımını sağlamadığını ($p < 0.05$) göstermektedir. Parametrik varsayımlardan homojenlik varsayımı için gerçekleştirilen Levene testi sonuçları ise aşağıdaki gibidir;

Tablo 7: Levene Testi Sonuçları

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Based on Mean	2.322	4	495	0.056
Based on Median	2.156	4	495	0.073
Based on Median and with adjusted df	2.156	4	480.401	0.073
Based on trimmed mean	2.328	4	495	0.055

Analiz sonucunda elde edilen bulgular ele alınan ölçeklerin homojenlik varsayımını sağladığını ($p>0.05$) göstermektedir. Sonuç olarak ele alınan verilerin parametrik varsayımlarından normallik varsayımını sağlamadığı görülmektedir. Fakat likert tipinde uygulanan anketlerin geneli normallik ve homojenlik varsayımını sağlamamaktadır. Bu durumda verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıdaki gibi elde edilmiştir;

Tablo 8: Çarpıklık ve Basıklık Sonuçları

Skewness	-0.085
Std. Error of Skewness	0.109
Kurtosis	-0.586
Std. Error of Kurtosis	0.218

Analiz sonucunda elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 8’de gösterilmiştir. Bu değerler -1.96 ile +1.96 arasında olması gerekmektedir. Buna göre anket sonucunda elde edilen verilerin çarpıklık basıklık aralıklarına uyduğu görülmektedir. Bu doğrultuda parametrik testlerin kullanılmasının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.3. Güvenilirlik Analizi

Çalışma kapsamında kullanılan sosyo-kültürel uyum ölçeğine ait güvenilirlik analizi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 9: Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Cronbach’s Alpha	Cronbach’s Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0.814	0.818	29

Sosyo-kültürel uyum ölçeğinin güvenilirliğini hesaplamak için Cronbach-Alpha testi ele alınmıştır. Cronbach Alpha sonucu 0.814 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha değerleri, 0.5 altında olduğunda ölçeğe güvenilmez, değer 0.8 ile 0.9 aralığında ise ölçeğin iyi olduğu, 0.9'dan fazla olduğunda ise mükemmel derecede güvenilirdir. Güvenilirlik katsayısı literatür incelendiğinde ortalama 0.60 ve üzeri olduğu görülmekte olup çalışmanın güvenilirliği oldukça yüksektir (Tavşancıl, 2010).

4.2.4. Sosyo-Kültürel Uyum Açısından Elde Edilen Bulgular

Cinsiyet değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 10: Cinsiyet Değişkeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig. (2-tailed)
Kadın	216	3.8448	0.38989	-0.107	498	0.915
Erkek	284	3.8486	0.39046	-0.107	463.301	0.915

Cinsiyet değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir. Tabloya göre cinsiyet değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Medeni durum değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 11: Medeni Durum Değişkeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları

Medeni durum	N	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig. (2-tailed)
Evli	319	38,439	,40546	-0.233	498	0.816
Bekar	181	38,524	,36166	-0.240	410.188	0.810

Medeni durum değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir. Tabloya göre medeni durum değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Türkçe bilme durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 12: Türkçe Bilme Durumu ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig. (2-tailed)
Evet	126	3.8968	0.37163	1.663	498	0.087
Hayır	374	3.8302	0.39483	1.714	227.135	0.058

Türkçe bilme durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Tabloya göre Türkçe bilme durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak yüzde 10 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Şahsi araçlarının olma durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 13: Şahsi Araçlarının Olma ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki t Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig. (2-tailed)
Evet	117	3.8915	0.34947	1.415	498	0.158
Hayır	383	3.8333	0.40078	1.521	217.286	0.130

Şahsi araçlarının olma durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan t testi sonuçları Tablo 13’te verilmiştir. Tabloya göre şahsi araçlarının olma durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Yaş ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 14: Yaş ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
18-25 yaş arası	69	3.9080	0.33173		
26-35 yaş arası	7	3.7192	0.51008		
36-45 yaş arası	90	3.8414	0.39822	0.686	0.602
46-55 yaş arası	103	3.8500	0.37385		
56 yaş ve üzeri	231	3.8334	0.40646		
Total	500	3.8470	0.38983		

Yaş ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 14'te verilmiştir. Tabloya göre yaş ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 15: Eğitim Durumu ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Okur-yazar değil	17	3.9026	0.30362		
İlkokul	20	3.6793	0.39871		
Ortaokul	103	3.8403	0.41850	1.938	0.103
Lise	240	3.8286	0.36972		
Lisans	120	3.9095	0.40617		
Total	500	3.8470	0.38983		

Eğitim durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir. Tabloya göre

eğitim durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Barınılan yer ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 16: Barınılan Yer ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Gecekondu/baraka	145	3.8364	0.37974		
Kendi evi	141	3.8670	0.41417	0.263	0.768
Kira	214	3.8410	0.38131		
Total	500	3.8470	0.38983		

Barınılan yer ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir. Tabloya göre barınılan yer ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Yaşanılan il tercih nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 17: Yaşanılan İl Tercih Nedeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Akraba ve tanıdıkların olması	180	3.8588	0.39831		
İş imkanı	249	3.8367	0.38578	0.176	0.838
Coğrafi yakınlık	71	3.8528	0.38671		
Total	500	3.8470	0.38983		

Yaşanılan il tercih nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tabloya göre yaşanan il tercih nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

İzmit ve Gebze'ye geliş nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 18: Gebze ve İzmit'e Geliş Nedeni ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Güvenlik	158	3.8354	0.37202		
Siyasi	276	3.8697	0.39428	1.529	0.218
Ekonomik	66	3.7795	0.40925		
Total	500	3.8470	0.38983		

Gebze ve İzmit'e geliş nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Tabloya göre Kocaeli'ne geliş nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Ailede yaşayan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 19: Ailede Yaşayan Kişi Sayısı ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
1-3 arası	163	3.8559	0.40390		
4-7 arası	265	3.8640	0.39162	1.939	0.145
8 ve daha fazla	72	3.7639	0.34247		
Total	500	3.8470	0.38983		

Ailede yaşayan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tabloya göre ailede yaşayan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Ailede çalışan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 20: Ailede Çalışan Kişi Sayısı ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
1-3 arası	158	3.8708	0.36503		
4-7 arası	284	3.8207	0.40460	1.725	0.179
8 ve daha fazla	58	3.9108	0.37603		
Total	500	3.8470	0.38983		

Ailede çalışan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir. Tabloya göre ailede çalışan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Ailede okula giden kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 21: Ailede Okula Giden Kişi Sayısı ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
1-3 arası	156	3.8521	0.38873		
4-7 arası	267	3.8479	0.39687	0.061	0.941
8 ve daha fazla	77	3.8334	0.37158		
Total	500	3.8470	0.38983		

Ailede okula giden kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tabloya göre ailede okula giden kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Çalışılan konum ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 22: Çalışılan Konum ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
İşveren	89	3.8117	0.40318		
İşçi	53	3.9532	0.40225		
Çalışmıyor	167	3.7840	0.36103	3,808	,010
Teknik	191	3.8890	0.39582		
Total	500	3.8470	0.38983		

Çalışılan konum ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 23’de verilmiştir. Tabloya göre çalışılan konum ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu farklılığın hangi konumlar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post-hoc analizlerinden Tukey Testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 23: Tukey Testi Sonuçları

		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
İşveren	İşçi	-0.14145	0.06707	0.152
	Çalışmıyor	0.02768	0.05073	0.948
	Teknik	-0.07727	0.04961	0.404
İşçi	İşveren	0.14145	0.06707	0.152
	Çalışmıyor	,16914*	0.06095	0.029*
	Teknik	0.06419	0.06002	0.708
Çalışmıyor	İşveren	-0.02768	0.05073	0.948
	İşçi	-,16914*	0.06095	0.029*
	Teknik	-0.10495	0.04095	0.052
Teknik	İşveren	0.07727	0.04961	0.404

Tablo 23 Devam: Tukey Testi Sonuçları

İşçi	-0.06419	0.06002	0.708
Çalışmıyor	0.10495	0.04095	0.052

Yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, işçi konumunda olanlar ile bir işte çalışmayanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Gelir düzeyi ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 24: Gelir Düzeyi ile Sosyo-kültürel uyum Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
1500 TL ve altı	123	3.8831	0.39987		
1501-3000 TL arası	312	3.8582	0.38661		
3001-4500 TL arası	25	3.6441	0.38188	3.190	0.023
4501 TL ve üzeri	40	3.7750	0.35459		
Total	500	3.8470	0.38983		

Gelir düzeyi ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak farklılık olup olmadığına ait yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 24’de verilmiştir. Tabloya göre gelir düzeyi ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu farklılığın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post-hoc analizlerinden Tukey Testi sonuçları aşağıdaki gibidir;

Tablo 25: Tukey Testi Sonuçları

(I) Gelir		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
	1501-3000 TL arası	0.02489	0.04123	0.931
1500 TL ve altı	3001-4500 TL arası	,23896*	0.08496	0.026*
	4501 TL ve üzeri	0.10810	0.07049	0.418
1501-3000 TL	1500 TL ve altı	-0.02489	0.04123	0.931

arası	3001-4500 TL arası	,21406*	0.08050	0.040*
-------	--------------------	---------	---------	--------

Tablo 25 Devam: Tukey Testi Sonuçları

	4501 TL ve üzeri	0.08320	0.06504	0.577
3001-4500 TL arası	1500 TL ve altı	-,23896*	0.08496	0.026*
	1501-3000 TL arası	-,21406*	0.08050	0.040*
	4501 TL ve üzeri	-0.13086	0.09874	0.547
4501 TL ve üzeri	1500 TL ve altı	-0.10810	0.07049	0.418
	1501-3000 TL arası	-0.08320	0.06504	0.577
	3001-4500 TL arası	0.13086	0.09874	0.547

Yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, gelir düzeyi 1500 TL ve altı olanlar ile 3001-4500 TL olanlar arasında; 1501-3000 TL olanlar ile 3001-4500 TL olanlar arasında ve 3001-4500 TL olanlar ile hem 1500 TL ve altı olanlar hem de 1501-3000 TL olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi yüksek olan Suriyeliler eğlenme ve sosyal aktivitelere daha fazla katılma fırsatı bulduklarından dolayı sosyal uyum konusunda daha az sorun yaşamaktadırlar ve Suriyelilerin maddi gelirlerinin arttırılmasıyla sosyal uyumlarının daha kolay aşılabileceği görülmektedir.

SONUÇ

İnsanlar, geçmişten bugüne kadar farklı nedenlerle farklı coğrafyalara göç hareketlerinde bulunmuşlardır. Bu yüzden göç kavramı, insanlık geçmişi ile bütünleşen demografik, ekonomik, politik ve sosyolojik konulara hakim olan çok faktörlü bir algı durumundadır. Göç, kişilerin doğup büyüdüğü yerleşim yerini terk ederek farklı toplumlar içinde bulunma durumu olarak adlandırılmaktadır. Göçün sebepleri olarak daha iyi şartlarda hayat sürmek, daha iyi şartlarda eğitim görmek, iş imkânı bulmak, güvenli yaşamı tehlikeye atan faktörleri azaltmak gibi birçok sebep sıralanabilir. Kişisel bir tercih olan göç kavramı, sosyal ve ekonomik sebepten olabileceği gibi savaş ve baskı rejiminden uzak kalma sebepleri açısından da bir yere taşınmak anlamına gelmektedir.

Göç nedenlerinden bir diğeri ise, dünya nüfusu ile tarım, sanayi, hizmet gibi kaynaklar arasındaki istikrarsızlıklardır. Gelişmemiş ülkelerdeki nüfus çokluğu ve ülkedeki kaynakların az olmasında ötürü bireyler göçe başvurmaktadır. Türkiye'deki göçmenler arasında en büyük kitle ise, politik sebeplerden ötürü ülkesini terk eden bireylerden meydana gelmektedir. Fakat kendi olanakları ile gelerek devletten bir yardım istemeden ülkeye yerleşme isteğinde bulunan bir kitle de mevcuttur.

Eski zamanlardan bu yana uluslararası göçlerde kaynak bölgesi şeklinde ele alınan Türkiye coğrafyası bugün hem transit göçleri için köprü konumuna gelmiş hem de aktif şekilde göç almaktadır. Son zamanlarda Suriye'den gelen göç hareketlerine Türkiye ev sahipliği yapmıştır. 2011 yılının Mart ayında Suriye yönetimi ile halk arasında başlayan iç çatışmalar, gösterilerin artması ile beraber çeşitli grupların katıldığı büyük savaflara dönmüştür.

Suriye yönetiminin ayaklanmaları durdurmak amacıyla görevlendirdiği askerlerin halka ateş açması üzerine gösteriler isyanlara dönüşmüş ve çok sayıda insan yaşamını yitirmiştir. Bu sebeple ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyeli vatandaşlar çeşitli ülkelere göç etmeye başlamışlardır. 29.04.2011'de Suriye'den Türkiye'ye ilk olarak 256 kişi göç etmiş ancak sonrasında büyük bir göç dalgası yaşanmıştır ve bu göç hareketi halen devamlılığını sürdürmektedir. Türkiye, Suriyeli

göçmenlere kapılarını açarak barınmaları için pek çok şehirde kamplar kurmuş, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmeleri için çeşitli olanaklar sunmuştur. Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim ve hukuki durum ve sorunları, uyum ve beklentileri yapılan bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Ülkemizde hayatlarını idame eden Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan araştırmalara göre Suriyeliler ile yerli halkın arasında farklı kültür, dil ve yaşam biçimlerinden ileri gelen sorunların hem Suriyeli sığınmacılara hem de ülke halkına çeşitli etkileri bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacılar açısından olay incelendiğinde, karşılaştıkları en ciddi problem dil problemidir. Türkçeyi iyi bir şekilde konuşamamanın yanı sıra olumsuz olaylarda kendilerini ispat edememektedirler. Yaşadıkları il ve çevrelerine göre farklılık içeren sorunlarla yüz yüze olan sığınmacıların genel problemleri ise, yetersiz beslenme, sağlık ve barınma imkânlarının az olması, kültür bakımından uyumsuzluk, okul çağındaki çocukların eğitimlerini maddi sebeplerden dolayı sürdürememeleri ve doğal olarak sosyal açıdan dışlanmaları gibi problemlerdir.

Türkiye’deki 3,5 milyondan fazla Suriyeli sığınmacı tüm Türkiye’ye yayılmış olarak yaşamaktadır. Bu da Türk toplumunun Suriyeli sığınmacı iletişimi için zorunlu bir alan gerektirmektedir. Suriyeli sığınmacıyla ortak alan içerisinde iletişim güçlü hale gelmektedir. Fakat bu iletişim yalnızca olumlu olarak başka bir ifadeyle “uyum” biçiminde değil, olumsuz olarak “gerginlik” biçiminde de güçlü hale gelmektedir.

Suriyeli sığınmacılara sağlandığı söylenen haklar da Türk halkının Suriyeli sığınmacılara ilişkin olumsuz algısına şekil veren en önemli faktörler arasındadır. Suriyeli sığınmacılara sorulduğundaysa bir bölümünün yardım almayı kendi olanaklarıyla geçimlerini sağlamaları esasında toplumda iki farklı algının meydana geldiğinin göstergesidir. Suriyeli sığınmacıların ifade ettikleriyle Türk halkının söylediklerinin farklı olması esasında halkın yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklanabilmektedir.

Eğitim, iş, sağlık, barınma, gıda vb. temel gereksinimlerin karşılanmasında yaşanan aksaklıklar gerek Suriyeli sığınmacı gerekse de yöre halkının mağdur edilmesiyle neticelenmiştir. Bilhassa temel gereksinimlerin giderilememesi nedeniyle kendi imkânlarıyla yaşam mücadelesi veren Suriyeli sığınmacıların düşük ücretleri kabul etmesi, barınacak yer bulamayanların sokaklarda yaşaması ve para kazanamayanların yasal olmayan yollara başvurması söz edilen olumsuz durumların kaynağını meydana getirdiğini ifade etmek mümkündür.

Maddi anlamda hayatın yeniden üretilmesi toplumlar açısından fonksiyonel bir zaruret halini almıştır. Dolayısıyla iş ve iktisadi çalışmalar bütün toplumsal hayat için mecburi bir kıstastır. Bu süreçlere katılım ve bu süreçlerde elde edilen statü ve hiyerarşik pozisyon toplumun her bireyi ve göçmeler gibi tam üyelik statüsü sağlama bakımından hayati bir önem arz etmektedir. Bu genel esaslar, iş piyasasında çalışmanın göçmenlerin yapısal uyumu ve bütün toplumsal bütünleşme için merkezi boyutunu göz önüne sermektedir. Böylece iş yaşamına katılım ya da uyum sağlama ekonomik bütünleşme açısından olduğu kadar toplumsal katılım süreçlerinin de temel taşıdır.

Çalışma olanakları sağlayan kanuni konum ve iş piyasasındaki istek, göçmenlerin iş yaşamına katılmasına öncülük etmektedir. Sığınmacılar, göç ettikleri ülkede daima kendi ülkelerinde ellerinde bulunan mesleki yeterliliklere göre bir işte çalışmamakta ya da işsiz kalmaktadırlar. Doktorların bakıcı, öğretmenlerin garson ya da mühendislerin işsiz kalması bu duruma örnek verilebilir. Bir diğer negatif durum ise göçmenlerin iş yerlerinde ayrımcılığa maruz kalmasıdır.

Çalışma hayatında düşük kalitede işlere yönelik bir ihtiyaç bulunmakla beraber meydana gelen teknolojik ilerlemeler göz önüne alındığında gelecekte daha çok kaliteli çalışanlara gereksinim olacağı tahmin edilmektedir. Göçmenlerin çocukları gün geçtikçe daha çok kaliteli işlere ihtiyaç duyulan ve bilgi topluma dönüşen bir toplumda yetişmektedirler. Bu bakımdan mal varlığının yanı sıra, bilgi ve eğitim, bilgi toplumlarında konum sağlamanın belirleyici sečeneklerinden biri olmaktadır. Bu çocukların ailevi yapıları ve bunların sosyal süreçleri, çocukların ve gençlerin, eğitim sisteminde, bilgi toplumu için ihtiyaç olan gereklilikleri yerine getirmede

zorluklar yaşamasına ve bu çerçevede ev sahibi toplumun çocukları ya da gençleri ile aynı koşullarda rekabet edememelerine yol açmaktadır.

Bu çalışma için ele alınan ana kütle, Kocaeli'nin Gebze ve İzmit ilçelerinde ikamet eden toplam 21000 Suriyeli göçmen oluşmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Ana kütlelerin tamamına erişmek zor olacağı için ve zaman kaybı maliyet vb. problemler olacağı nedeniyle örneklem alınarak analiz yapılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre tespit edilen örneklem sayısı bu çalışma için 500 olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda Kocaeli'nin Gebze ve İzmit ilçelerinde ikamet eden Suriyeli göçmenlere anket uygulaması yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgularda cinsiyet değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak göçmenlerin cinsiyetlerinin sosyo-kültürel uyuma bir etkisi olmadığı söylenebilir. Medeni durum değişkeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre Kocaeli'nin Gebze ve İzmit ilçelerinde yaşayan göçmen bireylerin evli olup olmamasının sosyo-kültürel uyuma bir etkisinin olmadığı yorumu yapılabilir. Türkçe bilme durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe bilmek ve konuşabilmek Suriyeli göçmenlerin sosyo kültürel uyum düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre yerel yönetimler dernek ve kamu kurumları ile sıkı bir ilişki içinde olup Türkçe eğitimin yaygınlaşması için çalışma yürütmelidir. Şahsi araçlarının olma durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen bireyin aracının olup olmaması sosyo-kültürel uyumunu etkilememiştir. Aracın fiyatının çok yüksek ya da düşük olması sosyo kültürel uyum açısından bir farklılık oluşturmamaktadır. Yaş ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen birey yaşının sosyo-kültürel uyumu etkilemediği ifade edilebilir. Eğitim durumu ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen bireylerin eğitim durumlarının sosyo-kültürel uyuma bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkede eğitim seviyeleri ne kadar yüksek olursa olsun kendini Türkçe olarak ifade edemedikleri için uyum

sorunu yaşamaktadırlar. Barınılan yer ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre göçmenlerin yaşadıkları yerlerin sosyo-kültürel uyumu etkilemediği ifade edilebilir. Lüks ve pahalı bir evde yaşamak ya da bunun tam tersi kötü koşullarda bir evde yaşamak tam manasıyla sosyo kültürel uyum düzeyini etkilediğini göstermez. Yaşanılan il tercih nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen bireylerin yaşamak için Gebze ve İzmit'i tercih etmesi sosyo-kültürel uyumu etkilememiştir. Gebze ve İzmit'e gelme nedeni ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre Gebze ve İzmit'e gelme nedeni göçmen bireylerin sosyo-kültürel uyumunu etkilememiştir yorumu yapılabilir. Ailede yaşayan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göçmenlerin ailelerinde birey sayısı sosyo-kültürel uyumunu etkilememiştir. Ailede yaşayan birey sayısının az ya da çok olması tam manasıyla sosyo kültürel uyum düzeyini değiştirir diyemeyiz. Ailede çalışan kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen ailede çalışan sayısı sosyo-kültürel uyumu etkilememiştir. Ailede okula giden kişi sayısı ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç beklenenin aksine okula giden birey sayısının sosyo-kültürel uyumu etkilemediğini ifade etmektedir. Çalışılan konum ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen bireylerin çalıştıkları işlerdeki konumları sosyo-kültürel uyumlarını da etkilemiştir şeklinde açıklanabilir. Bu farklılığın hangi konumlar arasında olduğunu tespit etmek için Tukey Testi yapılmıştır. Yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, işçi konumunda olanlar ile çalışmayanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi ile sosyo-kültürel uyum arasında ortalama olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre göçmen bireylerin gelir düzeyleri sosyo-kültürel uyumu etkileyen bir unsurdur. Yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, gelir düzeyi 1500 TL ve altı olanlar ile 3001-4500 TL olanlar arasında; 1501-3000 TL olanlar ile 3001-4500 TL olanlar arasında ve 3001-4500 TL olanlar ile hem 1500 TL ve altı olanlar hem de 1501-3000 TL olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre gelir düzeyleri göçmen bireylerin Kocaeli ilindeki toplum ile sosyo-

kültürel uyumunu etkilediği söylenebilir. Fazla kazanan göçmen bireylerin temel barınma ihtiyaçları dışında eğlenme ve sosyal aktivitelere katılmasının toplum ile uyum içinde yaşamasına katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Ayrıca çalıştığı konum itibariyle Kocaeli'nin Gebze ve İzmit ilçelerindeki göçmen bireylerin sosyo-kültürel açıdan daha uyumlu olması o bölgede ki yerel halk ile daha çok etkileşimde bulunmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir.

Çalışma Suriyeli göçmenlerin yaşadığı sorunların çözülmesi için çözüm önerileri sunmaktadır. Gebze ve İzmit ilçelerinde ki mültecilerin bir uyum sorunu yaşadığı yapılan anket analiz sonuçlarına da yansımıştır. Bu sorunun çözümü için önerimiz mülteciler ile yerli halk arasında sağlıklı bir iletişim kurulmasını desteklemektir.

Yapmış olduğumuz analiz sonucuna göre Suriyeli göçmenlerin Türkçe bilmeleri sosyo-kültürel uyum düzeylerini arttırmıştır. Buna göre yerel yönetimler sivil toplum kuruluşları, ve derneklerle iş birliği içerisinde hareket edip Türkçe kursların açılmasını sağlamalı ve bu eğitimi sürdürülebilir bir biçimde devam edilmesi için kaynak ayırmalıdır. Yaş grubu ne olursa olsun bu eğitim en azından sığınmacıların kendilerini ifade edebilecek kadar olan temel seviyede zorunlu olarak öğretilmelidir. Böylelikle Türkçeyi öğrenen sığınmacılar topluma daha hızlı adapte olacaktır ve hissettiği o yabancılık duygusundan hızlıca kurtulacaktır.

Bir diğer analiz sonucuna göre sığınmacıların çalıştıkları konumda sosyo-kültürel uyum düzeyini etkilemektedir. Örneğin göç ettiği ülkede doktor olan bir sığınmacı ülkemizde hasta bakıcısı olarak çalıştırılabilmektedir. Ya da öğretmen olan bir sığınmacı inşaat işçisi ve garson olarak çalıştırılmaktadır. Bunun önlenmesi için diploma denklikleri tanınmalı kendi uzmanlık alanlarında istihdam edilmelerinin önü açılmalıdır. Böylelikle sığınmacılar kendi sevdikleri ve uzman oldukları işlerini icra edeceklerdir. Bunun sonucunda ise çalıştığı işte motivasyonu daha yüksek olacaktır. Bu da kişinin farklı bir ülkede daha az yabancılık çekmesine yardımcı olacak kişinin sosyo-kültürel uyum düzeyini arttıracaktır.

Elde ettiğimiz analiz sonuçlarından birisi de kişinin gelir düzeyi sosyo-kültürel uyum düzeyinde değişikliğe sebep olmaktadır. Bu sonuca göre gelir düzeyleri göçmen bireylerin Gebze ve İzmit ilçesinde yaşayan toplum ile sosyo-kültürel uyumunu etkilediği söylenebilir. Fazla kazanan göçmen bireylerin temel barınma ihtiyaçları dışında eğlenme ve sosyal aktivitelere katılmasının toplum ile uyum içinde yaşamasına katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Sığınmacıların gelir düzeylerini artırmak için bir takım çalışmalar gerçekleştirilebilir. Vasıfsız bir Suriye genç nüfusun oluşmaması için mesleki kurslar açılıp piyasada var olan ihtiyaca yönelik mesleki yeterlilik kurs sayıları artırılabilir. Böylelikle nitelik kazanan Suriyeli sığınmacılar daha iyi işlerde çalışarak gelir düzeylerinde bir artış yaşayacaktır ve analiz sonuçlarımıza göre de gelir seviyeleri yükseldikçe uyum düzeyleri de artacaktır.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

Adıgüzel, Yusuf (2020). Göç Sosyolojisi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Akan, Yusuf ve İbrahim Arslan (2008), Göç Ekonomisi. Bursa: Ekin Basın Yay.

Alcock, Pete, May, Margeret and Rowlingson, Keren. (2008). Sosyal Politika, Çev: Şenay Gökbayrak, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Balcıoğlu, İbrahim. (2007). Sosyal ve Psikolojik Açından Göç. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.

Barışık, Salih. (2020). Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi. Gazi Kitabevi. Ankara.

Bloch, Alice (2011). Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Bookchin, Murray (2017). Kentsiz Kentleşme Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü. İkinci Baskı, Sümer Yayıncılık, İstanbul.

Boratav, Korkut. (1989). Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985 İkinci Baskı. Gerçek Yayınevi, Yeni Dizi:1, İstanbul.

Chambers, Lain. (2014). Göç, Kültür, Kimlik. İ. Beşikçi ve M. Türkmen (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.

Çevik, Özlem. (2005). Arkeolojik Kanıtlar Işığında Tarihte İlk Kentler ve Kentleşme Süreci. İstanbul: Arkeoloji Sanat Yay.

Çoban İçağasıoğlu, Arzu (2011). Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar ve Engeller. Y. Özkan (Ed.), Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı İçinde, Ankara, Maya Yayınevi, 107-122.

Duru, Bülent ve Ayten Alkan (2002). Giriş: 20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce, 20. Yüzyıl Kenti (edit. Bülent Duru-Ayten Alkan), Ankara: İmge Kitabevi.

Erder, Sema (2006). Refah Toplumunda Getto. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Erdoğan, M. Murat (2015). Türkiye'deki Suriyeliler, Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Erkan, Rüstem (2010). Kentleşme ve Sosyal Değişme. Bilimadamı Yayınları, 3. Baskı. Ankara.
- Gökdere, Ahmet Yılmaz (1978). Yabancı ülkelerde işgücü akımı ve Türk ekonomisi üzerindeki etkileri. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gülнар, Birol ve Şükrü Balcı. (2011). Yeni Medya ve Kültürleşen Toplum. Konya: Literatürk Yayınları.
- Harvey, David (2014). On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu. Sel Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- Karpat, Kemal Haşim. (2013). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma Ve Göçler, (Çev.) Tırnakçı, B., Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kaya, Ayhan. (2016). İslam Göç ve Entegrasyon. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, Erol. (2007). Kentleşme ve Kentlileşme. Okutan Yay., İstanbul.
- Keleş, Ruşen (2013). Kentleşme politikası. 12. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi
- Koyuncu, Ahmet (2014), Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Koyuncu, Ahmet. (2015). Kentleşme ve Göç, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Özer, İnan. (2004). Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Bursa: Ekin Kitabevi
- Sağır, Adem. (2012). Zorunlu Göçler, Sürgünler ve Yol Hikayeleri. Ankara: Nobel Yayın.
- Şengül, Tarık. (2009). Kentsel Çelişki ve Siyaset Kapitalist Kentleşme Süreçlerinin Eleştirisi, 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Tavşancıl, Ezel. (2010). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Akara: Nobel Yayıncılık.
- Tekeli, İlhan. (2010). Göç ve Ötesi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tümertekin, Erol ve Nazmiye Özgüç (2004), Beşeri Coğrafya: İnsan Kültür Mekân, Çankaya Kitabevi, İstanbul.
- Yalçın, Cemal. (2004), Göç Sosyolojisi, Anı, Ankara.

2. Makaleler, Bildiriler ve Diğer Basılı Yayınlar

- AFAD, (2013). “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları.” Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Akpınar, Teoman (2017). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar”. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi. 3(3). 16-29.
- Aslangiri, F., Yusuf Sayın , Ahmet Usanmaz (2016). “Uluslar Arası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(31), 1-13
- Bakırtaş, T., Orhan Kandemir. (2010). “Gelişmekte Olan Ülkeler ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği”. Kastamonu Eğitim Dergisi. 18(3). 961-974.
- Berry, John W. (1997). “Immigration, Acculturation And Adaptation. Applied Psychology: An International Review.” Erişim adresi: <http://www.ucd.ie/mcri/resources/Dermot%20Ryan%20Reading.pdf>
- Berry, John W. (2005). “Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. International Journal of Intercultural Relations.” Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/e5e8/bb9c34b54f3594e32a36dd7f391985dd7f65.pdf>
- Biçim, Hasan. (2012). “Zorunlu Göç, Göçebelik ve Kentte Tutunma Tarzları: Batman Pazaryeri Mahallesi Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- BMMYK, (1998). “Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller”. BMMYK.
- Boyraz, Zeki. (2015). “Türkiye’de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler”. ZeitschriftfürdieWelt der Türken/Journal of World of Turks Dergisi. 7(2). 35-58
- Castles, Steven. (2004). “Why migration policies fail”. Ethnic and Racial Studies, 27 (2): 205-227.
- Ceritoglu, E., H.Burcu Gürcihan Yüncüler, Huzeyfe Torun ,Semih Tümen. (2015). The Impacts of Syrian Refugees on Natives’ Labor Market Outcomes in Turkey: Evidence from Quasi experimental Design. Central Bank Report. Ankara.

- Çağlar, A., ve Abdulkadir Onay. (2015). “Entegrasyon/Uyum: Kavramsal ve Yapısal Analiz”. Betül Dilara Şeker, İbrahim Sirkeci ve M. Murat Yüceşahin (Editörler), Göç ve Uyum içinde (s. 33-63). Transnational Press London
- Çağlar, Türken. (2018). “Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi. 5(8). 26-49.
- Çakı, Aslı. (2018). “Geçmişten bugüne Türkiye’nin göç politikası ve Suriyeli göçmenler bağlamında göç yönetişimi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Çavuş, Kadir. (2019). “Suriye’deki İç Savaşın Ardından Türkiye’ye Sığınan Suriyeli Mültecilerin Yaşam Kalitesi Ve Gelecek Beklentilerinin Değerlendirilmesi” Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane
- Çetin, A., Nasrullah Uzman (2013). “Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye Türkiye İlişkilerine Bir Bakış”. Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi. 1(1), 3-18.
- Demirhan, Y., Seyfettin Aslan (2016). “Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi”. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 23-62. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/29486/316343>
- Deniz, O., ve Erol Etlan. (2009). “Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği”. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(2), 472-498.
- Duruel, Mehmet. (2017). “Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Temel Sorunlar, Algı ve Beklentiler: Hatay Örneği”. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 62,57-79.
- Ekici, S., ve Gökhan Tuncel. (2016). “Göç ve İnsan”. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 9-22. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/29486/316342>
- Eraldemir, Zeynep. (2013). “Türkiye’de Göç Sorunu, Göçlerin Sosyo-Ekonomik Yansımaları: İskenderun-Dörtüyük Örneği” Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay, 1-97.
- Erdoğan, M. Murat. (2014). “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması” <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2014/12/hugorapor-c3bcrkiyedeki-suriyeliler-toplumsal-kabul-ve-uyum-kasc4b1m-2014-04122014-tr1.pdf>.
- Erdoğan, M. Murat. (2019). Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler. Eylül 2019.

- Eren, V., ve Şebnem Çakran. (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14(39), 1-30.
- Faist, Thomas (2000). "The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces". Oxford University Press.
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (2016). Resmi Gazete (Sayı: 29594). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>
- Gökbayrak, Şenay (2008). "Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme". Anakara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 63(3), 65- 82.
- Günay, E., Dilek Atılgan, Emine Serin. (2017). "Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi". Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 7(2). 37-60.
- Heckmann, Friedrich (2015). "Integration von Migranten. Wiesbaden: Springer Verlag".
- İnsel, Ahmet. (2008). "Dünyanın Zenginleri ve Zenginliğin Şiddeti", Birikim Dergisi, İstanbul.
- Kane, Hal. (1995). "Leaving Home. Society". Volume:12. No: 4. Paper:10-16.
- Karadağ, Yasemin. (2017). "Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Geri Kabul Anlaşması: Çözüm mü, Çözumsuzlük mü?" Birikim Dergisi, Sayı: 340,98-105.
- Karasu, Mithat Arman. (2018). "Türkiye'ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri". PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi. 14(1). 21-41.
- Karasu, Mithat Arman. (2017). "Göç ve Uyum Sorunu". Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Elazığ.
- Karasu, Mithat Arman.(2016). "Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21 (3) 995-1014.
- Karayel, Adnan. (2016). "Muğla'da İkamet Eden Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Hakları (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)" Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Kaya, A., ve Aysu Kıraç (2016). "İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere Yönelik Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu". Nisan 2016. Hayata Destek Derneği.

- Kaya, İ., ve Esra Yılmaz Eren (2015). “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu”. İstanbul: SETA.
- Kaypak, Ş., ve Muzaffer Bimay. (2016). “Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo Kültürel Etkileri: Batman Örneği”. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi; 6(1), Batman.
- Keller, Stephen L. (1975). “Uprooting and Social Change: The Role of Refugees in Development”. Manohar Book Service. pp. 451-452.
- Koçak, Y., ve Elvan Terzi (2012). “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, Kafkas Üniversitesi”. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 163-184.
- Kymlicka, Will. (2012). “Çok kültürlülük: başarı, başarısızlık ve gelecek”. İÜHFM, LXX (2): 297-332.
- Lordoğlu, K., ve Mustafa Aslan. (2015). “Beş Sınır Kenti ve İşgücü Piyasalarında Değişim:”. 2011-2014. Göç Dergisi, 2(2), 249-267.
- Mamur Işıklı, Y., ve Ayşe Özcan (2017). “Çocuk Göçmenler ve Avrupa Birliği (AB) Gündemi” .Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu”Elazığ.
- Orhan, Oytun. (2014). “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu:”. Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler, ORSAM Yayını, Rapor No: 189, Ankara: Nisan 2014.
- Orhan, O., ve Senyücel Gündoğar S. (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Rapor No: 195, Ankara.
- ORSAM, (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”. Orsam Yayınları, Rapor No:195, Ankara, 28.
- Özcan, A., Sadiye Ekinci ve Şebnem Köse (2017). “Türkiye Kentlerinin Uluslararası Göç Deneyimi: Barınma Uygulamaları ve Yerel Yönetimlere Düşen Yeni Roller”. Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Elazığ.
- Öztürk, S., ve Selen Çoltu (2018). “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine etkileri”. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi. 7 (13), 188-198.
- Peker, B., ve Mithat Sancar (2005). “Mülteciler ve İltica Hakkı”. (İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi Yayını, Ocak 2005).
- Sağsen, İlhan. (2011). “İklim Değişikliğinin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu’ya Etkileri”. Ortadoğu Analiz, 3(26), 43-52.

- Searle, W., and Colleen. (1990). "The Prediction of Psychological and Sociocultural Adjustment during Cross-Cultural Transitions". *International Journal of Inrercultural Relations* (14), 449-464
- Sepetçioğlu, Tuncay Ercan (2014) "İki Tarihsel "Eski" Kavram, Bir Sosyo-Kültürel "Yeni" Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir?". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 49-83.
- Sirkeci, İbrahim. (2013). "Population Change and Migration in Europe and the UK". In: Drew, J. & Bond, M. (eds). *The UK & Europe: Costs, Benefits, Options. The Regent's Report*. London: Regent's University London, pp.16-26.
- Sirkeci, İbrahim. (2017). "Bir Güvensizlik Ülkesi Olarak Türkiye'nin Mültecileri: Suriyeliler ve Türk Mülteciler", *Göç Dergisi*, 4 (1): 21-40
- Soytürk, Mehmet (2012). " Türkiye'den Avusturya'ya İşçi Göçü, *International Periodical For The Languages*", *Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi*, 7(3), 2313- 2328.
- Sönmez, Mehmet Emin. (2016). "Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekânsal Dağılışı ve Geleceği". *TUCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*. Ankara. 392-400.
- Şen, Mustafa. (2014). "Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi Çalışma ve Toplum". 2014/1
- Şengül, Tarık. (2008). "Kapitalist Kentleşme Dinamikleri, Küreselleşme ve Türkiye Kentleri".
- Taş , D., ve Semiha Sultan Tekkanat (2018). *Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği*. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 10 (4). 77-90.
- Taş, Duygu. (2019). *Ekonomik Sosyo-Kültürel ve Mekansal Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler; Elazığ Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya*.
- Taş, Y., Mahmut Küçükoğlu, ve Bahar Menteşe (2016). "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar". *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 8(32), 265-274.
- Tekeli, İlhan. (2018). "Bir Yapısal Uyum Mekanizması Olan Göçler Ve Zorunlu Nüfus Yer Değiştirmeleri Küreselleşen Dünyayı Yönetemeyen BM Ve Ulus Devletler Zihniyetinin Elinde Nasıl Bir Krize Dönüşüyor" <https://www.academia.edu>

- Treibel, Annette. (2003). "Migration in modernen Gesellschaften. Soziale Folgen von Einwanderung, Gastarbeit und Flucht. 3. Auflage. München": Juventa Verlag Weinheim.
- Tunçer, Polat. (2015). "Türkiye’de Kentleşme Politikaları", *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social*, 37, 275- 290.
- Tümtaş, M. S., ve Cem Ergun. (2015). "Göç ve Yoksulluk Kışkırcısında Yıkılan Bir Kent: Van", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2): 1-23.
- Tümtaş, M. Sertaç. (2009). "Yoksulluktan Yoksunluğa Göç: Marmaris ve Mersin Örnekleri" *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 5: 111-134.
- Tümtaş, M. Sertaç. (2018). "Toplumsal Dışlanmadan Vatandaşlık Tartışmalarına Suriyeli Kent Mültecileri" *.Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (37), 26-47
- Uluslararası Af Örgütü. (2016). "Nowhere Else to Go Forced Returns of Somali Refugees from Dadaab Refugee Camp". Kenya.
- Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi IMPR (2012), "Türkiye ile Suriye Arasındaki Krizin Hatay ve Gaziantep ekonomileri üzerine etkileri" Rapor no: 12
- Unat, Nermin Abadan (1977). "Dış Göç Akımının Türk Kadının Özgürleşme ve Sözde Özgürleşme Sürecine Etkisi". *Amme İdaresi Dergisi*, 10(1), 107-132.
- Uzun, A. Aytül. (2015). "Türkiye’deki Suriyeli Nüfusun Hukuki Statüsü ile İlgili Bir Analiz". *Ankara Barosu Dergisi* 1, 107-120.
- Mallinckrodt, B., and Wang, Chia Chih (2006). "Acculturation, Attachment, and Psychosocial Adjustment of Chinese/Taiwanese International Students". *Journal of Counseling Psychology*, 53 (4), 422-433
- Ward, C., and Antony Kennedy (1994). "Acculturation Strategies, Psychological Adjustment and Socio-cultural Competence during Cross-Cultural Transitions". *International Journal of Intercultural Relations* (18), 329-343.
- Ward, Colleen ve Kennedy, Antony. (1999). *The Measurement Of Sociocultural Adaptation. Intercultural Relations*, 4 (23), 659-677.
- Ward, Colleen ve Searle, Wendy. (1991). *The Impact of Value Discrepancies and Cultural Identity on Psychological and Sociocultural Adjustment of Sojourners. International Journal of Intercultural Relations* (15), 209-225.
- Weiner, Myron. (1996). "Determinants of immigrant integration: an international comparative analysis". N. Carmon (der.) *Immigration and Integration in Post-*

Industrial Societies: Theoretical Analysis and Policy-Related Research,
London: Macmillan

Yaman, Ahmet. (2016). “Suriyeli Sosyal Sermayenin İnşası ve Yeniden Üretim Sürecinin Sivil Toplum ve Ekonomik Hayat Alanlarında İncelenmesi”. Göç Araştırmaları Dergisi, 2 (3), 94-127.

Yıldırımoglu, Hakan. (2005). “Uluslararası Emek Göçü “Almanya’ya Türk Emek Göçü” Kamu-İş. 8(1).

Zhanadilova, Aigul. (2018). “Farklı Kuramlar Çerçevesinde Uluslararası Göç Sorunu”. Muhakeme Dergisi. 1(2). 116-122.

3. Elektronik Kaynaklar

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), (2017). <https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum>, (Erişim tarihi: 01.02.2021).

<https://bogaziciis.com.tr/yabanci-uyruklu-iscilere-odenmesi-gereken-asgari-ucretler-2020/> (Erişim tarihi: 11.03.2021).

OECD, (2009). <https://www.oecd.org/newsroom/43125523.pdf> (Erişim tarihi: 21.12.2020).

Tr.sputnik.com (27.09.2018). Türkiye’de işyeri açan Suriyeliler 100 bin kişiye istihdam sağlıyor. <https://tr.sputniknews.com/ekonomi/201809271035396979-turkiye-suriyeli-istihdam/> (Erişim tarihi: 24.10.2020).

UNHCR. (2019). Global Trends: Forced Displacement in 2018. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-2018.html> (Erişim tarihi: 14.12.2020).

UNISDR (2018). 2nd Central Asia and South Caucasus Sub Regional Platform for Disaster Risk Reduction. https://www.preventionweb.net/files/57668_casc2018forum.pdf. (Erişim tarihi: 18.12.2020).

EKLER LİSTESİ

EK-1 ANKET FORMU

1. Cinsiyetiniz?
 Kadın Erkek
2. Yaşınız?
 18-25 yaş arası 26-35 yaş arası
 36-45 yaş arası 46-55 yaş arası 56 yaş ve üzeri
3. Medeni durumunuz?
 Evli Bekar
4. Eğitim durumunuz?
 Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul
 Lise Lisans Lisansüstü
5. Türkçe biliyor musunuz?
 Evet Hayır
6. Barındığınız yer?
 Gecekondu/Baraka Kendi evi Kira
7. Şahsi aracınız var mı?
 Evet Hayır
8. Yaşadığınız ili tercih etme nedeniniz?
 Akraba ve tanıdıkların olması
 İş imkanı
 Coğrafi yakınlık (Suriye'ye)
9. Kocaeli'ne geliş nedeniniz?
 Güvenlik Siyasi Ekonomik Sağlık şartları Diğer
10. Ailenizde yaşayan kişi sayısı?
 1-3 arası 4-7 arası 8 ve daha fazla
11. Ailenizde çalışan kişi sayısı?
 1-3 arası 4-7 arası 8 ve daha fazla
12. Ailenizde okula giden çocuk sayısı?
 1-3 arası 4-7 arası 8 ve daha fazla
13. Çalıştığınız işte hangi konumdasınız?
 İşveren İşçi İdari Teknik

14. Aylık geliriniz?

( ) 1500 TL ve altı

( ) 1501-3000 TL arası

( ) 3001-4500 TL arası

( ) 4501 TL ve üzeri

15. Aşağıda yaşam etkinliklerinizle ilgili zorluk yaşayabileceğiniz bir takım tanımlamalar bulunmaktadır. Bu ifadeler için size en uygun zorluk derecesini 0'dan (Hiç zor değil) 5'e (Olağanüstü zor) kadar bir değer belirterek işaretleyiniz:

	Hiç Zor Değil	Biraz Zor	Orta Derecede Zor	Çok Zor	Oldukça Zor
Sosyokültürel Uyum Ölçeği					
Arkadaş edinmek					
Hoşuma giden yiyeceği bulmak					
Kurallara ve düzenlemelere uymak					
Yönetimdeki kişilerle anlaşmak					
Kültürel olarak Türkiye'deki insanların bakış açısını edinmek					
Ulaşım araçlarını kullanmak					
Bürokrasiyle başa çıkmak					
Türkiye'deki insanların değer yargılarını anlamak					
Kendimi anlaşılır kılmak					
Türkiye'deki insanların bakış açısından bakmak					
Alışverişe çıkmak					
Hoş olmayan bir kişiyle anlaşmak					
Şaka ve esprileri anlamak					
Kalacak yer bulabilmek					
Sosyal topluluklara katılmak					
Benimle uğraşan kişilerle baş edebilmek					
Değişik etnik gruplardan insanlarla iletişim kurmak					
Etnik ya da kültürel farklılıkları anlamak					
Yetersiz hizmetle baş edebilmek					
İbadet etmek					
Karşı cinsle arkadaşlık kurmak					
Bir yere gidiş dönüş yolunu bulmak					
Türkiye'nin siyaset sistemini anlamak					
İklimle başa çıkmak					

Kendimle ilgili başkalarıyla konuşmak					
Türkiye'deki insanların dünya görüşünü anlamak					
Aile ilişkileri					
Yaşam temposu					
Kültürler-arası bir soruna iki açıdan da bakabilmek					

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim Keleş, 2017 yılında Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kentleşme ve Çevre Sorunları programında yüksek lisans eğitimine başladı. 2020 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Gençlik Merkezinde göreve başladı.

